

A NÁDASDI GRÓF NÁDASDY CSALÁD

NÁDASD-LADÁNYI
ELSŐSZÜLÖTTSEGI KÖNYVTÁRÁNAK
TÖRTÉNETE ÉS ISMERTETÉSE.

IRTA

HORVÁTH JÓZSEF

VESZPRÉM-EGYHÁZMEGYEI ÁLDOZÁR.

HÁROM SIMILI-NYOMATTAL.

BUDAPEST.

(A KÖNYVTÁR TULAJDONA.)

1889.

Midőn a gróf Nádasdy-család nádasd-ladányi könyvtárának rendezésével foglalkoztam, már-már elhatározott szándékom volt, hogy JOHANN GEORG SEIZINGER: *Theorie und Praxis der Bibliothekswissenschaft*. Dresden. 1863. című művét, — mely nekem a rendezés közben irányadóm, tájékoztatóm volt, — hálából magyarra fordítom.

E szándékom megvalósításáról azonban a rendezés befejezésekor azért mondtam le, mert valamint mások, úgy a magam szerény nézete szerint is, — jóllehet csak ezen könyvtár rendezése körül szerzett tapasztalataimra támaszkodva is — többet használok a bibliographiai irodalomnak a közvetlen tapasztalatokból merített ismeretek közlésével, mint a már meglevő ismeretek tolmácsolásával.

Midőn tehát a könyvtár rendezésének befejeztével, jelen — a nádasd-ladányi könyvtár történetét és ismertetését tárgyzó — kis füzet megírása- és kiadására magamat elhatároztam, a többek közt különösen azon haza-

fias szándék is lebegett szemeim előtt, hátha e kis fáradsággal hasznára lehetek a jó ügynek, hátha e sorok olvasása után mások is kedvet kapnak, ezen, — eddig még csak kevesek által művelt — téren munkálkodni, bibliographiai igazán szerény irodalmunkat gyarapítani, kincsekben annyira gazdag, de hozzáférhetetlen vidéki könyvtárainkat rendezni.

Igaz ugyan, hogy a legközelebb múlt két évtized alatt, — hála nemzetünk öntudatra ébredésének, — általános érdeklődés kezd gerjedni fényes nagy múltunk iránt minden irányban, úgy a könyvtárrendezés terén is. Nem lehet tagadni, hogy sok városi, községi, püspöki, káptalani, szerzetesrendi és magán családi könyv- és levéltár rendeztetett és nyílt meg, hogy a buvárkodó szellemeknek kitárja eddigelé homályban-elfeledten heverő okiratait, poros könyveit és térképeit, melyek által rég lezajlott századok s elenyészett idők eseményei egészen új világításban tűnnek fel a szemlélő előtt. «Hiszen mindannak, a mit az emberi szellem valaha képzelt, sejtett, gondolt, hitt, álmodott, tévesztett vagy eltalált, valamint annak a mire vágyott, a min örült vagy buslakodott, küzdelmeinek, erényeinek, bűneinek, nagyságának, törpeségének mégis leghívebb letéte-

ményese az írás és könyvek. E holt betűk teszik a művelt népek testamentumát... Az emberiség egyetemes élete ezer meg ezer különböző nyilatkozataiban itt van legteljesebben összefoglalva s megörökítve.» (Dr. BIHARI PÉTER: *Általános hazai és művelődéstörténet*. Budapest, 1884.) De dacára a fennemlített örvendetes mozgalomnak, a mint ezt a *Magyar Könyv-Szemle* erre hivatott jelentései is konstatálják, mindez még is még alig jelent többet a dicséretes kezdetnél, a mely mellett még folyton hangzik a panasz, miszerint vidéki könyvtáraink legtöbbje még mindig elhanyagolt rendezetlen állapotban van, s hogy azok e miatt tulajdonképeni könyvtáraknak nem is nevezhetők. «Bármily kitűnő könyvek összege mindaddig míg keλλőleg rendezve nincs, könyvtárnak még nem nevezhető; könyvtárnak csak akkor lesz nevezhető, ha a bennök letéve levő szellemi kincs rendezés által hozzáférhetővé, hasznavehetővé van téve, ha abban minden egyes könyv pár perc alatt kivehető, haszonra fordítható. Egy rendezetlen könyvtárban sem a kívánt, talán hosszú időn át kutatott könyvet könnyű szerrel föllelni, sem a biztosan tudottnak fennmaradását ellenőrizni nem lehet.» (*Magyar Könyv-Szemle*. Nyolcadik évfolyam. I—IV. füzet. 1883. Hazai könyv-

táraink rendezéséről. BARNA FERDINÁND-tól.)

Hasonló értelemben nyilatkozik SEIZINGER is: «Eine ungeordnete Büchermasse wird ebensowenig eine Bibliothek heissen können, als man eine öde Strecke Landes einen Acker, eine Wiese, oder ein Oekonomiegut nennen kann.... Eine grössere Zahl von Büchern bildet nur erst das Material für ein Lager, oder eine Bibliothek, ist aber noch keineswegs selbst ein solches, oder eine solche.» (*Theorie und Praxis der Bibliothekswissenschaft.*)

Ezért oly általános a panasz, hogy dacára korunk tudományos mozgalmainak, a nemzeti cultura minden iránybani emelésére mozgósított nemes törekvéseknek; a tudományok önálló művelése és emelése mellett is, az egyes tudományszakok körében még igen sok a hiány, a hézag. Maguk a legjelesebb történetíróink pl. kénytelenek bevallani, hogy korábbi történetírásunk éppen a kútfők hozzáférhetlensége következtében annyira megbízhatatlan, miszerint az inkább utcai mendedmondákból, későbbi sokszor fantasztikus bővítések- és cifrázatokból, egyéni okoskodásokból, mint a tények lelkiismeretesen pontos elősorolásából áll. Ujabb oknyomozó történészeink egyhangulag azon panaszkod-

nak, hogy a családi és hatósági könyv- és levéltárak rendetlensége következtében csak hosszas és még fáradságosabb keresés, kutatás után juthatnak némi kútforrások birtokába.

Ugyancsak a hazai könyv- és levéltáraknál tapasztalt rendetlenségnek kell tulajdonítanunk azon sajnálatos körülményt is, mely ezelőtt két évvel 1886-ban, Budavár visszavételének két százados emlékére rendezett kiállítás alkalmával jelentkezett. A rendezők ugyanis jelentették, hogy az ünnepély alkalmával kiállított tárgyak elég bőviben vannak, de a kiállítás még gazdagabb lehetett volna, ha a főpapok és főurak nagyobb érdeklődést tanúsítottak volna. A mágnásvilág ősi levél- és könyvtárai bővelkednek okmányok-, könyvek-, térképek- és emléktárgyakban, de mivel limbusban szétszórva hevernek, tőlük a legtöbb bejelentési ív azal a megjegyzéssel jött vissza: «Nincs semmi». (MAJLÁTH BÉLA *jelentése a kiállításra beérkezett emléktárgyakról.*)

Úgy hiszem, hogy már ezen itt említett, tisztán nemzeti okok is elégségesek annak belátására, hogy könyvtáraink rendezése és nyilvántartása nemzeti culturánk érdekében is felette nagy mértékben kívánatos, mert a bennök rejlő szellemi kincsek csak úgy vál-

hatnak az irodalom közös vagyonává, a művelődés eszközeivé, ha létezésük és hollétük a tudományos világ előtt tudva van. Csak így fordíthatók azután azon hézagok és hiányok pótlására, a melyekkel történetírásunkban éppen úgy, mint az irodalom- és művelődéstörténetben lépten-nyomon találkozunk.

A gróf Nádasdy-család jelenlegi nádasdladányi könyvtára az országbíró gróf Nádasdy Ferenc lefejeztetése, — tehát 1671, még helyesebben 1722 — óta több a családhoz tartozó főúr gyűjteménye és hagyományai-ból állott össze.

Felette érdekes, s úgy művelődéstörténeti mint bibliographiai szempontból is igen becses volna tudni, minő volt az a hajdani gróf Nádasdy-féle könyvtár, melyet a császári ítélet következtében az országbíró gróf Nádasdy Ferencről roppant kincsei és vagyonával együtt 1671-ben elkoboztak, vagy, a mit — a könyvtárt illetőleg — inkább hiszek, avatatlan kezek széthordtak, széthánytak? De mindazon adatokat, melyekből e tudománykedvelő és terjesztő főúri család néhai könyvtárának terjedelmét és minőségét meghatározni lehetne, magával a könyvtárral együtt megsemmisítette azon ítélet,

mely e nagynevű családot vérben és vagyonban egyaránt sújtotta.

Annyit tudunk, hogy ez ősi erényekben gazdag főúri család mindenkor azon kevesek közé tartozott, kik a hazai műveltség ápolói és terjesztői voltak. «A művelődés azon fényét, mely nemzeti királyaink idejében a budai várból sugárzott szét, a tanulni vágyó ifjuság, később az erdélyi fejedelmek, továbbá némely magyarországi főurak, pl. a homonnai gróf Drugethek, gróf Zrínyi Miklós a költő, gróf Eszterházy Miklós nádor, a Batthyányiak és Nádasdyak udvaraiból merité és terjesztette.» (*Irodalmi és műveltségtörténeti tanulmányok a Rákóczy-korból.* Irta THALY KÁLMÁN. Budapest, 1885.) A család egyik hírneves őse Nádasdy Tamás nádor, 1498—1562. a «Vir consilii summi ac exquisitissimæ prudentiæ, animo et armis clarissimus» — kit CZWITTINGER DÁVID a magyar írók és tudománykedvelők közé soroz, Újszigeten nyomdát állított. E nyomdából került ki a legelső magyar könyv, melyet Magyarországon nyomtattak: SYLVESTER (ERDŐSI) JÁNOS: *Grammatica Hungaro Latina in usum puerorum recens scripta Joanne Sylvestro Pannonia auctore.* Neanesi. Anno. 1539. die 14. Junii. Ugyancsak itt, t. i. Újszigeten látott napvilágot ERDŐSI JÁNOS: *Új Testa-*

mentuma is magyar nyelven 1541-ben. *Vy Testamentum Magar nelwen mellet az Goe-roeg es Diak nelwboel vyonnan fordytank az Magar nipnek Kereszten huetben való ippuelisire. 1541.* Fájdalom, egyik sincs meg a jelenlegi gróf Nádasdy-féle könyvtárban. Az elsőnek, Sylvester János Latin-magyar grammaticájának egyetlen fennmaradt csonka példányát a magyar nemzeti múzeum őrzi ereklyeként; a másodiknak vagyis az Új Testamentumnak egy igen szép példányát pedig a budapesti könyvkiállítás alkalmával, a kecskeméti ref. collegium kiállításában láttuk.

Ferenc 1565—1604. Tamás nádornak fia, mint hadvezér, vagyis a Dunán inneni Magyarország főhadnagya, fényes nevet vívott ki magának. Dacára, hogy majdnem egész életét a táborban töltötte, a tudományokat is ápolta, terjesztette. E nemes kedvteléséről leginkább tanuskodik azon körülmény, hogy udvarában élt GABELMAN MIKLÓS, kit az ő ajánlatára a császár a hosszú török háború alatt hadi történetíróvá nevezett ki. (ISTVÁNFFI: *Historiarum Lib. XXX.*)

Hasonló módon igen művelt, tudománykedvelő és terjesztő volt maga a szerencsétlén véget ért országbíró gróf Nádasdy Ferenc is 1625—1671. «Gróf Nádasdy Ferenc Magyarországnak Zrínyi Miklós után ez idő-

ben legeszesebb férfja. Sokat tanult mind olyat, mi a haza javára szolgálhatott, mind olyat, mi az általános műveltségre tartozott. Különösen megszerette a hazai történelmet és Jongelinus Gáspár győri kanonokot magához vette csak azért, hogy megírassa vele Magyarország történetét.» (*Wesselényi Ferencz nádor és társai összeesküvése*. Irta PAULER GYULA. Budapest, 1876.) 1658-ban udvari papja MAGYARI ISTVÁN által kiadatta: *Az ország romlásának okairól* — című művet; majd ismét törvénygyűjteményt: *Articuli universorum statuum et ordinum inclyti Regni Hungariae, Ac Partium sibi annexarum, in generalibus eorundem conventibus ab anno 1608. usque ad annum 1659 inclusive editi. Adjunctis ad initium Pacificatione Viennensi, et tractatu Situatorokiensi. Pottendorff. Per HIERONYMUM VERDUSSEN. 1668. I. k. 8°.* 1664-ben pedig saját neve alatt kiadta: *Mausoleum potentissimorum ac gloriosissimorum regni apostolici regum et primorum militantis Hungariae ducum* című művet. E könyvet ugyan nem ő írta, a mint azt előszavában be is vallja: «Ideo nihil hic tibi novi promitto..... quam veriolem si repereris, illi etiam meo nomine subscribe», — de fordította és átdolgozta.

Mint fentebb mondtam, 1671-ben a család összes javai, tehát könyv- és levéltára is elkoboztattak. Ez az oka, hogy azon nagy érdeklődésnek, melyet szakférfiainkban Nádasdy Tamásnak személyéhez kötött azon történeti emlékek, — melyek a hazai nyomdák keletkezésében elevülhetetlen becsüek — keltettek ; azon nemes kíváncsiságnak, melylyel tudósaink a Nádasdy-család könyvtárának rendezését kísérték, s melyet a rendezés befejeztével bőven kielégithetni hittek, egyszerűen azt kell felelnünk, hogy azon időből itt semmi sincs. Egyedüli emlék, mely itt azon korra emlékeztet, Orlaynak egy szépen festett képe, mely Tamás nádort Erdősivel az újszigeti nyomdában ábrázolja.

Azonban egy, az 1722-dik évről fenmaradt, s a családi levéltárban őrizett okirat, — melyet alább közlök, — azon kettős föltevésre enged következtetnem, hogy a lefejezett országbíró hasonnevű fia gróf Nádasdy Ferenc, vagy megmentett egy részt az atyjától elkobzott könyvtárból, vagy, hogy rohamosan szerzett, gyűjtött könyveket és könyvtárt állított össze. E könyvtárt azonban, hogy az idők ismétlődhető viszontagságaitól megmentse, a császári atyáskodástól megóvjja, s annak legalább olvashatási jogát utódainak biztosítsa, halálakor 1722-ben végrendeleti-

leg az atyja által alapított lékai ágostonrendű szerzetesháznak hagyta az előbb említett azon kikötéssel, hogy a könyveket fiai és nemzetségének minden utódai is használhassák, de a szerzettől vissza ne vehessék.

Ezen okiratban a könyvek következő módon vannak lajstromozva. A könyv-lajstrom három rovatra van felosztva.

Az első rovat a folyó szám (ordo), mely nem minden osztálynál kezdődik előlről, hanem két-három osztályon is keresztül vezetetik. Némely osztály római számokkal, némely pedig *A*, *B*, *C*-vel van folyószámozva.

A második rovat a tudományszak (mint pl. *Juristæ Canonici*, vagy *Mathematici* stb.) nevével van megjelölve, s a könyv címlapjának rövid hiányos leírásával töltetik ki.

A harmadik rovat ezen kitétellel *Quantitas*, a könyv alakját jelzi így: fol. 4°. 8°. 12°.

Maga az okirat így hangzik:

Cathalogus Librorum Familiam Nádasdy concernentium, de Anno Domini MDCCXXII. Die Mensis Novembris juxta Dispositionem et Ordinationem pie defuncti olim Comitis Francisci, Patris utpote Illustrissimi Domini Comitis Leopoldi de Nádasd Patribus Au-

gustinianis Leucensibus Idem Prætitulatus Dnus Comes Leopoldus cum Præsentium authenticis paribus, Librorumque in hac serie contentorum translatione, Præsentibus occulate revisis et ruminatis nobis infrascriptis Inclyti comitatus castriferrei Vice Judicium et Jurassore consignasset ac manibus tradidisset.

Cujus quid Testamentariæ Dispositionis Punctum sic se habet.

Decimo. Bibliothecam meam Patribus Augustinianis Leucensibus ea Lege lego et concedo, ut talis Bibliotheca secundum Inventarium de super concinnandum iisdem Patribus pro usu, tam Conventus, quamet Familiæ meæ post fata consignetur, et ubi Filii mei, successoresque eorundem Librum quempiam pro usu desideraverint, erga cautionem super restitutione cum iisdem communicare obligentur, nec ullatenus ejusmodi Libros, vel conventus, aut Patres ejusdem, sed nec dicti Filii mei distrahere ullo unquam tempore possint et valeant.

Ezek után elősoroltatnak a könyvek a fentemlített rovatok szerint, az utolsó lapon pedig összesítettnek így:

Universalis Librorum sequitur series.

Juristæ Civiles, Imperiales, Hungarici, Canonici, Scholastici, Historici, Spirituales et Profani nu- mero arithmetico insigniti, id est	243
Item Mathematici et manu scripti sub <i>A) B)</i> <i>C)</i> etc. signat	42
Item Medici, Hungarici, Contiones funebres et alii mixti	33
Gallici item et Italici	120
Germanici Spirituales	9
Item Germanici profani	76
In Appendice vero comprehenduntur	91
Universalis numerus Librorum ...	614

Az utolsó lapon következík végre az át-
vételről szóló elismervény.

Nos itaque Præsens regestrum Librorum-
que in hac serie contentorum connumera-
tionem occulate revidimus et ruminavimus,
super quibus Præsentes nostras sub propriis
Syngraphis et Chrysographis dedimus Lite-
ras Testimoniales.

Actum in Arce Superioris Lendvæ, die
et Anno quibus supra.

Coram me Martino Pubánóczky, Inclyti
Cottus Castriferrei Vice Judlium. m. p.

L. s.

Coram me quoque Martino Oszvoka, Ejus-
dem Cottus Jurassore, m. p.

L. s.

Fatemur prædictos libros percepisse.

Fr. Carolus Vöpleis m. p. Prior.

Fr. Joannes Pfeffer m. p.

Fr. Hermannus Schmauchler m. p.

Fr. Antonius Hackstock m. p.

Fr. Joannes Fac. Zandonatti m. p.

Ezen, az ágoston-rendű atyáknak hagyományozott könyvek között tizenegy magyar könyv és huszonnégy kézirat soroltatik elő. Ezeknek címeit úgy a mint az eredeti okiraton vannak, a bibliographusok kedvéért ide írom.

Libri Idiomatis Hungarici:

xvi. Vita Sanctor. Szentek élete. 4°.

xvii. Hortus Posoniensis. Pozsonyi kert. 4°.

xviii. Miraculos B. M. V. Csodálatos Bold.

Asszony. 4°.

xix. Förtő mellett levő Bold. Asszony. 4°.

xx. Boldog Asszony Szombatja. 4°.

xxi. Gyümölcsös kert. 4°.

xxii. Pázmány Péter Imádsághos. 4°.

xxiii. Item Pázmány Péter Imádsághos. 8°.

xxiv. Négy rövid könyvecskék. 8°.

xxv. Orvoslyó Ispitály. 8°.

xxvi. Szőlő Gerezd. 8°.

Item sequuntur secundum Literas diversi Idiomatis manu scripti:

- A* / Meræ Literæ manu scriptæ. Fol.
B / Eodem modo Literæ. Fol.
C / Monumentum Sigismundi. Fol.
D / Literæ manu scriptæ diversi Idiomatis.
 Fol.
E / Tabula Imperialis Austriaca. Fol.
F / Expositio Evangeliorum Scriptura ve-
 teri. Fol.
G / Bona Dei Gratia Regina Poloniæ. Fol.
H / Medicinale recipe. Fol.
I / Anno Domini 1345. contigit. Fol.
K / Vetus sacra scriptura Germanica. Fol.
L / Processus stylo veteri. Fol.
M / Liber Controversisticus. Fol.
N / Descriptio itineraria. Fol.
O / Medicinale manu scriptum Recipe. Fol.
P / Neapoliticus equitandi modus. 4°.
Q / Examen Rusticæ Rebellionis. 4°.
R / Aulicus ordo Ferdinandi. 4°.
S / Annuale Sigismundi Herberstein. 4°.
T / Philosophia scripta. 4°.
U / Ordo Pristinarius. 4°.
V / Germanicæ comedie. 4°.
X / Liber Medicinalis. 4°.
Y / Liber Medicinalis alter. 4°.
Z / Epicedium in funestram mortem. 4°.

(Gróf Nádasdy-levéltár : Oklevelek. III. 178.)

A jelenlegi könyvtárnak megalapítója tehát gróf Nádasdy Lipót Flórián 1704—1785., a ki részint saját szerzeménye, részint nagybátyja gróf Nádasdy László pálos-szerzetes, később csanádi püspök hagyatékából (*Nádasdy-levéltár. Oklevelek. III. 180, 181.*) a könyveket gyűjteni kezdte, s így a jelenlegi gróf Nádasdy-család könyvtárának legelső alapját megvetette. Ezt annál biztosabban merem állítani, mert egy 1791 és 1800. évről fenmaradt elenchusban (*Gróf Nádasdy-levéltár. Oklevelek. III. 971.*) elősorolt könyvei közül, sokra ráismerek a mostani könyvtárban.

Az ezen elenchusban elősorolt könyvek, melyek a gróf Nádasdy-család könyvtárának alapját képezik, következők:
Elenchus Librorum Anno 1791. elucubratus.

In 1-mo ordine.

1. Sermons du Pere Bourdaloue pour le Careme. 3. Tomi.
2. Sermons du Pere Bourdaloue sur les Mysteres. 2. Tomi.
3. Sermons du Pere Bourdaloue pour les Dimanches. 4. Tomi.
4. Sermons du Pere Bourdaloue pour les Fetes Dessaints. 2. Tomi; et pour des Vetures et Professions Religieuses.

5. Sermons du Pere Bourdaloue pour Lavent. 1. Tomi.
6. Penses du Pere Bourdaloue sur divers sujets du Religion et de morale. 3. Tomi.
7. Exhortations, et Instructions Chretien-
nes par le pere Bourdaloue. 2. Tomi.
8. Lecons de Physique Experimentale. Par
M. l'Abbe Nollet. 5. Tom.
9. Essai sur Lelectricite des Corps. 1. Tom.
10. Lettres sur Lelectricite. 1. Tom.
11. Recherches sur les Causes Particulieres
des phenomenes Electriques. 1. Tom.
12. Connoissance de la Mythologie par de-
mandes et par Reponses. 1. Tom.
13. Dictionnaire Geographique Portatif. 1.
Tom.
14. Larithmetique du Barreme. 1. Tom.
15. Traite de la Veritable Noblesse. 1.
Tom.
16. Histoire du Regne de Marie Theresie.
1. Tom.
17. Pensieri Riflessioni e Massime Morali
del Conte Oxenstirn. 1. Tom.
18. Lettere interessanti de Clem. XVI. Gan-
ganelli. 3. Tom.
19. Der hohe trauer Saal Erasmi Francisci.
4. Tom.
20. Hübners Geographia. 1. Tom.

21. Religio Prudent. Francisci Neumayer.
1. Tom.
22. Pergens: Abhandlung über die Frage,
ob man in jeden Glauben heilig wer-
den könne.
23. Einsidler in der Betrachtung. 1. Tom.
24. Bedekovics: Sermones ad suos Theolo-
gos. 1. Tom.
25. Bellarmin: De Ascensione Montis in
Deum. 1. Tom.
26. P. Elfen: panis Cœli seu instructiones
pie vivendi. 1. Tom.
27. Forbothen des neuen Haidenthums, Wei-
senbach. 2. Tom.
28. S. Augustini Opus. 1. Tom.
29. S. Hyeronimi Epistolæ. 1. Tom.
30. Epistolæ Matthiæ Corvini Regis Hun-
gariæ. 1. Tom.
31. Moralische Reden a Joanne Baptista
Izzó. 1. Tom.
32. Elementa Architectura Civilis. Martini
Szent-Ivány.
33. Oeconomia Phylosophica. Authore Mar-
tino Szent-Ivány.
34. Rapins: Vergleichung des Demosthenes
mit Cicero. 1. Tom.
35. Acta Concilii Niceni ex Conciliorum.
1. Tom.
36. Andreæ Dominici Flosci Florentini: de

potestatibus Romanorum 2. L. 1.
Tom.

37. R. P. Mayr: Divus Augustinus. 1. Tom.
38. Itinerarium Athei ad veritatis viam deducti. 1. Tom.
39. Christiana Politica. Author Nicolaus Caussin. 1. Tom.
40. Causa divitum, seu Obligationes et fructus Elemosynæ. Author R. P. Joannes Petrus Pinamonti. 1. Tom.
41. Geistliche Schaubühne, oder S. Augustinus in seiner Bekehrung. Auth. R. P. Neymair. 1. Tom.
42. Niceport: de Ritibus Romanorum. 1. Tom.
43. Rubricæ Juris Hungarici R. P. Joannis Szegedy. 1. Tom.
44. Abrege Chronologique de Histoire Sacrae et Profane, Aug. Calmet. 1. Tom.
45. Ethica et ius Naturæ. Xavery Roys. 1. Tom.
46. Vindiciæ Diplomatis S. Stephani. Author R. Chrysosthomus Novák. 1. Tom.
47. Historia Apostolica. Antonii Sandini. 1. Tom.
48. Grundriss der Staatsveränderungen des Deutschen-Reichs. Auth. Johann Stephan Pütters. 1. Tom.
49. Examen Physico-Medicum Thymarum Selenens. 1. Tom.

50. Brevis notitia Urbis Vindobonæ. Author Leopoldus Fischer. 1. Tom.
51. Methode pour apprendre facilement Histoire de la Bible. 1. Tom.
52. Brevis notitia Urbis Vindobonæ. Supplementum. Auth. Leop. Fischer. 1. Tom.
53. Monita Politico-moralia Fedri. 1. Tom.
54. P. Resignolio : de bona electione status. 1. Tom.
55. Lebensregeln für eine Christliche Frau von Stand. Auth. L'Abbe Duguet. 1. Tom.
56. Peinliche Hals-gerichts Ordnung Kaiser Karl des 5-ten.
57. Ordo Historiæ Juris civilis. Author. Martini. 1. Tom.
58. Praxis seu Forma processualis Fori Spiritualis in Regno Hungariæ recepta. 1. Tom.
59. Udvari ember, Bölts és Figyelmetes.
60. Critique Bonneval. 1. Tom.
61. Epistolæ Bellarmini cardinalis. 1. Tom.
62. Exercitatio Academica de conciliis M. Theresiæ. 1. Tom.
63. Institutiones Logicæ a P. Mako. Vindobonæ elucubratae. 1. Tom.
64. Cyropédie de Cyrus. 1. Tom.
65. Memoires du Baron de Tott : Sur les Turcs et les Tartares. 5. Tom.

II-dus Ordo.

1. Allgemeine Weltgeschichte. Auth. Vilhelmus Guthrie et Joh. Gray. 79. Tom.
2. Jacobi Benigni Bossuet: Historia. 1. Tom.
3. Histoire de Florence par Nicolas Machiavel. 2. Tom.
4. L'art de la guerre de Nicolas Machiavel. 1. Tom.
5. Le Prince de Machiavel. 1. Tom.
6. Elementa Juris Civilis Jos. Gottl. Hainecchio. 1. Tom.
7. Articuli Dietales Posonienses. 1. Tom.

III. Ordo.

1. Topographia von Nieder-Oesterreich. Auth. Wilhelm Veiskern. 2. Tom.
2. Doctrina boni gustus. Auth. Georgius Szerdahelyi. 2. Tom.
3. Handbuch der Gesetze. 11. Tom.
4. Hauptrepertorium über die 11 Bände des Handbuchs der K. K. Gesetze. 2. Tom.
5. Der Lehrmeister in Erziehung der Jugend. 2. Tom.
6. Der Wohlerfahrne Landwirth. 2. Tom.
7. Haus-hofmeister. 2. Tom.
8. Büsching: Grosse Erdbeschreibung. 24. Tom.

9. Wielands : Werke. 8. Tom.
10. Moses Mendelsohns : Phylosophische
Schriften. 2. Tom.
12. Klopstoks : Werke. 7. Tom.
13. Theologia universa. Auth. Thomas Char-
mes. 8. Tom.
14. Spectacle de la Nature. 1. et 2. P.
15. Spectacle de la Nature. 7. Tom.
16. Religio Christiana primæva. Auth. Marco
Mária Strukl. 2. Tom.
17. Piker : Jus Canonicum. 2. Tom.
18. Le Prince des Cœurs. 1. Tom.

IV. Ordo.

1. Biblia sacra. 1. Tom.
2. Lacon Politicus, seu Doctrina admini-
strandæ Reipublicæ. F. Alberti Peltz-
hoffer. 1. Tom.
3. Antoin : Theologia Moralis. 2. Tom.
4. Tractatus de dolo culpa et casu. 1. Tom.
5. Theses selectæ ex dissertatione cano-
nica, de celebratione Missarum et Di-
vinis Officiis. 1. Tom.
6. De Ruderibus Laconici Caldary Romani,
et nonnullis aliis Monumentis. Auth.
Steph. Shönviser. 1. Tom.
7. Corpus Juris Civilis academicum. 1. Tom.
8. Demonstratio Idioma Ungarorum et Lap-
ponum. Joann. Sajnovics. 1. Tom.

9. Abhandlung der Oekonomie. Joannis Spalovsky. 1. Tom.
10. Brevis Notitia urbis veteris Vindabonæ. 1. Tom.
11. Acta publica. 1. Tom.
12. Notitia rei numariæ. Struvy. 1. Tom.
13. Diplomataria Sacra Ducarus Styriæ. 1. Tom.
14. Notitia elementaris Numismatum. Auth. Erasmo Fröhlich. 1. Tom.
15. Topographia Germaniæ. Conscripta a Carolo Granelli. 1. Tom.
16. Ferdinandi 2-di Virtutes. 1. Tom.
17. Molnár Jánosnak: Régi jeles épületek-ről. 1. Tom.
18. Hübners: Staats-Lexicon. 1. Tom.
19. Juris prudentia elementaris. Auth. Piker. 1. Tom.
20. Piker: Maxime Juris Celebriores. 1. Tom.
21. Piker: Digesta P. 3. et 4.
22. Prælectiones Accademicæ P. 1. et 2.
23. Dialogus quo discerptatur, an ne Rudolphus Habsburgicus regi Bohemiæ Ottocaro ab obsequiis fuerit, ab Erasmo Fröhlich. 1. Tom.
24. De Inpedimentis Sponsalium et Matrimonii. Paul. Luc. Perghold. 1. Tom.
25. Theologia Pejachevich de Deo uno et trino. 1. Tom.

26. Practicarum Observationum ad Consuetudines Ducatus Austriæ Superioris. Auth. Bened. Finstervalder. 3. Vol: 4. Tom.
27. Valter: Consuetudines Austriacæ. 1. Tom.
28. Heineccy Accademische Reden. 1. Tom.
29. J. J. Beck; Praxis Aurea. 1. Tom.
30. Specimen Archontologiæ Carinthiæ, conscriptum ab Erasmo Fröhlich. 1. Tom.
31. Lambertini: Institutiones. 1. Tom.
32. Physica P.: Jos. Zanchi. 1. Tom.
33. Molnár Jánosnak Jesus Társoságha szerzetes Papjának a megterő reformatus. 1. Tom.
34. De rege et cive eorumque mutuo officio, a Luc. Perghold. 1. Tom.
35. Francisci 1-mi et Mariæ Theresiæ Acta. 1. Tom.
36. Institutiones Physicæ. Flor. Dalham. 1. Tom.
37. Praxis seu Forma processualis in regno Hungariæ Auth. Adamo Vizer. 1. Tom.
38. Epistola Pastoralis 1. Tom. Archieppi Colocensis Klubusitzky.
39. Prænotationes Hermeneuticæ Novi Testamenti. Adami Vizer. 1. Tom.
40. S. Salezy Geist. 1. Tom.
41. Institutionum imperialium L. 1.
42. Imago Antiquæ Hungariæ. P. 1.

43. Acta S. S. Gregorii neocæs. Dionisii Alexandri, et Methodii Lucy. Auth. Jo. bap. Prileszky. 1. Tom.
44. Acta et Scripta S. Irenæi. Auth. Jo. bap. Prileszky. 1. Tom.
45. Acta et Scripta S. Theofili, et Max. Minuty. Auth. Jo. bap. Prileszky. 1. Tom.
46. Historia critica Regum Hungariæ Stirpis Árpád. 2. Tom. Seph. Katona.
47. Historia Critica Ducum Hungar. 1. Tom. Steph. Katona.
48. Alexii Horányi: De sacra Corona Hungariæ. 1. Tom.
49. Histoire des Revolutions de Hongrie. 2. Tom.
50. Mœurs, et usages des Turcs. Auth. Guer. 2. Tom.
51. A megromlott és külömbféle Nyavalyában sinlödő Oktatás. 1. Tom.
52. Praxis, seu Forma Processualis fori spiritualis. 1. Tom.
53. Phylosophia historico-dogmatica. P. Jos. a S. Alexio. 1. Tom.
54. Vita et Virtutes Mariæ Annæ Portugalliæ, et Algarbiæ Reginæ. Cons. a Jos. Ritter. 1. Tom.
55. Kurze Abhandlung von der Holzsparkunst, nebst einer kleinen Anmerkung von Ziegel machen. 1. Tom.

56. Ratio educationis totius Rei Litterariæ per Regnum Hungariæ. 1. Tom.
57. Descriptio inauguralis physico-medico legalis de submersorum Morte. 1. Tom.
58. Topographia totius Regni Hungariæ in 4-to. 1. Tom.
59. Prælectiones Viadrinæ de Cautelis contractuum necessariis a Sam. Stykio. 1. Tom.
60. Introductio in Juris Prudentiam civilem: Donati Hoffmann. 1. Tom.
61. Dissertationes Historico-Polemicæ, quibus Bulla Unigenitus contra novum Testamentum P. Quesnelli Anno 1713. promulgata. 1. Tom.
62. Epitome Rerum Hungar. per Judices descripta. Auth. Petrus Ransan.
63. Termographia budensis. D. Laur. Stocker. 1. Tom.
64. Quotidiana Pietatis exercitia sacerdotis Catholici. 1. Tom.
65. Epitome Ordinis Camaldulensis. P. Ladis. Radossány. E. C. M. C. 1. Tom.
66. Historia ordinis Servorum B. M. V. 1. Tom.
67. Gespräche in den Reiche der Todten zwischen den Cardinalen von Richelieu und Mazarini.

68. Contractus Litterarius bis redivivus.
1. Tom.
69. Actio sacri ordinis Cisterciensis. 1. Tom.
70. Der k. k. auch zu Hungarn und Böheim
königl. Majestet. Ferdinandi Werne-
verte Landesordnung, deroselben Mahr-
grafthum Mähren. 1. Tom.
71. Nouvelles Fables choisies. 1. Tom.
72. Directio methodica processus Judiciarij
Juris consvetudinarij Regni. Hung.
per Jos. Kitonich. 1. Tom.
73. Historica religionis Reformatio. 1. Tom.

V. Ordo.

1. Bonfinii : Historia Hungariæ. 1. Tom.
2. Scriptores rerum Hungaricarum. Auth.
Joannes et Georgius Schwandtner.
6. Tom.
3. Du Fresne : Illyricum vetus et novum.
etc. 1. Tom.
4. Istvánfi : Historia hungarica. 1. Tom.
5. Annales Regum et Rerum Syriæ. 1. Tom.
6. Annales Regum Hungariæ. 7. Tom.
7. Vita Elisabeth. Auth. Georg Pray. 1. Tom.
8. Chronicon Gotvicense. 2. Tom.
9. Topographia magni Regni Hungariæ.
1. Tom.
10. Jurisprudentia criminalis. Auth. Math.
Bodo. 1. Tom.

11. Didacus Saavedra. 1. Tom.
12. Vectigal Generale universar. Hungaricar. hæreditarium Ditionum. 1. Tom.
13. Hodegus, Igazságra vezérlő Kalauz. Pázmány. 1. Tom.
14. Pexenfelder : Florus publicus. 2. Tom.
15. Biblia Sacra. 1. Tom.
16. De initiis Hungariæ. Auth. Jos. Desericii. 2. Tom.
17. R. P. Bedekovics : Natale solum S. Hyeronimi. 1. Tom.
18. Historia Regni Hungariæ. Fran. Kazy. 1. Tom.
19. Meteorologia philosophico-politica. R. P. Franc. Reinzer. 1. Tom.
20. Historiæ celebriores veteris Testamenti Iconibus repræsentatæ. Author : Christophorus Weigelius. 1. Tom.
21. Historia novi Testamenti idem Author. 1. Tom.
22. Erb-Huldigung der allen Durchlauchtigsten Mariæ Theresiæ. 1. Tom.
23. Horologium Principum. 1. Tom.
24. Delineatio generalis Primorum totius Jurisprudentiæ Fundamentor. 1. Tom.
25. Janus Bifrons, seu speculum physico-politicum. I. Tom.
26. Cay Pliny 2-di Naturkündigung. 1. Tom.
27. Kery : Imperatores Orientis. 1. Tom.

28. Neu vermehrtes Wappen-Buch. 1. Tom.
29. De diversis regulis Juris antiqui. 1. Tom.
30. Directio methodica Juris Hungarici.
1. Tom.
31. Geographischer Unterricht. 1. Tom.
32. Bürgerliche Baukunst. Auth. Daniele
Hartman. 1. Tom.
33. Notitia historica de ortu et progressu
ordinis Cistercieus. 1. Tom.
34. Opera: Petrarchæ. 1. Tom.
35. Gulielmi Gondini: Historia. 1. Tom.
36. Illustres Eszterhazianæ Gentis Heroes.
1. Tom.
37. Speculum Jaurinensis Ecclesiæ. 1. Tom.
38. Mausoleum Regni Apostolici Regum et
Ducum. 1. Tom.
39. Historia Ducum Styriæ in tres partes
. Divisa. 1. Tom.
40. Jus fisci et populi. 1. Tom.
41. Corpus Juris canonici. 2. Tom.
42. Specimen Hierarchiæ Hungariæ, con-
gest. a Georgio Pray. 2. Tom.
43. Bipartita Cynosura universi Juris Hun-
garici. 1. Tom.
44. Prileszky: Quadripartitum. 1. Tom.
45. Ertels: Praxis Aurea. 3. Tom.
46. Prævia Responsio ad fundamentalem
ita dictam Deductionem Jurium ac
Prætensionum. 1. Tom.

47. Tabulæ Historicæ Genealogicæ. 1. Tom.
48. Vera et accurata Delineatio omnium templorum ac cœnobiorum civitatis Viennensis. Per Andr. Pfeffel.
49. Blumbacher : Commentarius.
50. Meisters Rede ins französische übersetzt, von der Einrichtung der Universität in Wien.
51. Kaisers Joseph des 1-ten Peinliche Halsgerichts Ordnung.
52. Schull Atlas von 20. Bandkarten.
53. 4. Ritualia pro Eppis. de conferenda confirmatione et ordinibus.

VI. Ordo.

1. Universal Lexicon secundum Alphabetum. 64. Tom.

VII. Ordo.

1. Universal Lexicon supplement. 3. Tom.
2. Lexicon medicum universale. Phil. Burggrafii. 1. Tom.
3. Codex Austriacus. 1. Tom.
4. Supplementum Codicis Austriaci. 4. Tom.
5. Carpsovy : Practica Rerum Criminalium. 1. Tom.
6. Constitutio Criminalis Theresianæ. 1. Tom.

7. Greneki: Jurisdictionis Austriacæ. 1. Tom.
 8. Ferdinandi III. Landesgerichts-Ordnung. 1. Tom.
 9. Chronica a Volfg. Lazi. 1. Tom.
 10. P. Calles: Annalium Austriæ. 2. Tom.
 11. Notitia Regni Bohemiæ. 1. Tom.
 12. Vita S. Stephani Regis Hungar. 1. Tom.
 13. Versuch über die Böhm und Mähr Bergwerks Geschichte. 1. Tom.
 14. Antonii Bonfinii: Rerum Hungaricarum Decades 4. cum dimidia. 1. Tom.
 15. Dienstbarkeiten. 1. Tom.
 16. J. A. Comeny: Opera Didactica. 1. Tom.
 17. Coronatio Francisci 1-mi Imperatoris. 2. Tom.
 18. Informatio ex Actis Electorale bohemicum Suffragium etc. 1. Tom.
 19. Aquila Romana. 1. Tom.
 20. Beschreibung aller vornehmsten Mineralischen Erzte etc. Auth. Lazarus Erkern. 1. Tom.
 21. Description de la Grotte de Versailles. 1. Tom.
- Im Bibliotecæ cistulis sunt Libri sequentes.

In prima cistula.

1. Kurzweilige und lächerliche Geschichte. 1. Tom.

2. Memoria Regum et Banorum Regnorum Dalmat. Croat. et Sclavoniæ. Auth. Andr. Semsey. 1. Tom.
3. Unparteiſche Gedanken über verſchiedenen Fragen. 1. Tom.
4. Mennyei Korona. 1. Tom.
5. Memoria Provinciæ Hungar. Auguſtiniænæ antiquæ. Edit a Martino Kosnak. 1. Tom.
6. Trauerrede auf Mariæ Theresiens Tode. 1. Tom.
7. Panegyricus Mar. Theresiæ a D. Auth. Majláth. 1. Tom.
8. Dankrede auf Ihro K. K. Majestät Maria Theresie. 3. Tom.
9. Zoll-Ordnung. 1. Tom.
10. Joan. Sajnovics: Demonstratio circa Idioma Hungaror. 1. Tom.
11. Collectio Resolutionum Normalium. 5. Tom.
12. Blumen-Buch.
13. Ideales Benignæ Resolutiones Regiæ circa Objecta Revisionis Librorum.
14. Conspectus Systematicus Negotii Religionis. 1. Tom.
15. Conspectus Systemat. Generalis Parochorum Casse. 1. Tom.
16. Benignæ Normales Regiæ Resolutiones circa regulationem, et Negotia Libe-

rarum Regiarum Montanarumque Civitatum. 1. Tom.

17. Extractus benignarum Idealium Cæs.-Regiorum Resolutionum circa Manipulationem. 1. Tom.
18. Synopsis Idealium Benignarum Resolutionum Regiarum. 1. Tom.
19. Articuli Diætales Anni 1715. 1. Tom.

In secunda.

1. Zoll-Ordnung und Tarif.
2. Libellus de Ecclesiasticis Disciplinis et Religione Christiana. 1. Tom.
3. Imago Antiquæ Hungariæ. 1. Tom.
4. Pauli Josephi Riegger: Introductio in universum Jus Ecclesiasticum. 1. Tom.
5. Quintæ Compilationis Decretalium. 1. Tom.
6. Acta et scripta S. S. Cornelii P. M. Firmiliani Ponty et Victorini. Author Joannes Prileszky. 1. Tom.
7. Simultaneæ Uxorum pluralitatis Damnabilitas, a Paulo Berghold.
8. Positiones Philosophicæ. 1. Tom.
9. Allgemeine Gerichtsordnung. 1. Tom.
10. Dissertationes Physicæ. 1. Tom.
11. Instituta cum Divisionibus et Summaris. 1. Tom.

12. Satzungen zu Trappa Buon Sollazzo.
1. Tom.
13. Descriptio Syrmii. 1. Tom.
14. Nucleus Rerum Hungaricarum. 1. Tom.
15. Dialogi de variis Antiquitatibus Ecclesiasticis. 1. Tom.
16. Verhaltungs-Regeln für Schwangere.
Staidele. 1. Tom
17. Versuch über den tollen Hundbiss. Daniel Layard.
18. Praktische Unterweisung a Joanne L. F. Arnoldi.
19. Epitomæ Historiæ Bizantinæ. 1. Tom.
20. Decus Europæ. 1. Tom.
21. Cynosura Jurisperitorum. 1. Tom.
22. Sacrosancti Concilii Tridentini Canones et Decreta. 1. Tom.
23. Gyges Gallus. Authore Petro Firmiano.
1. Tom.
24. Lesprit des Romains. 1. Tom.
25. Viti Beringii : Florus Danicus. 1. Tom.
26. Lettres sur les Hongrois. 1. Tom.
27. Annales Ecclesiastici Cæsaris Barony a Ludo : Aurelio.
28. Historia Gregorii 13-tii Authore P. Ignatio Bonplano.
29. Examen Ordinandorum a R. P. Ladislao Sennyei.
30. Jacobus Balde.

31. Geographiæ novæ veterum locorum Renorumque nominibus et historicæ Synopsi auctæ opusculum. 2. Gallia.
32. Images de morte.
33. Tractatus de animalibus.
34. Wahrscheinlichkeiten von einen unpartheischen Beobachter entworfen.
35. Lecole du Monde. 6. Tom.
36. Troubles de Hongrie. 3. Tom.
37. Marci Plauti. 2. Tom.
38. Ovidii. 3. Tomi.
39. C. Cornelii Taciti: Opera. 1. Tom.
40. P. Virgilius Maro. 1. Tom.
41. Justini: Historia. 1. Tom.
42. Lucii: Historia Romana. 1. Tom.
43. Valerii Maximi. 1. Tom.
44. C. L. Claudianus. 1. Tom.
45. P. Justi: Epistola. 1. Tom.
46. Istruvi Bibliotheca. 1. Tom.
47. Tintinnabulum. 1. Tom.
48. Natur Kündiger Cajus Plinius 2-dus.

In tertia Cistula.

Continentur præter cupream Lammam Epatum Csanádiensem referrente Tempore Ladislai Nádasdy ejus Diœcesis eotum Episcopi. Varia Intimata officiosa scripta Leopoldi Comitibus, nec non Michaelis de Nádasd asservata pro lectione juvenibus Comitibus.

1800-ban, tehát kilenc évvel későbbben ezen 288 művet 588 kötetben számláló felsőlendvai törzskönyvtár 70 művel 264 kötetben gyarapodott, a mint ezt a családi levéltárban levő : *Catalogus Librorum F. Lendvæ existentium conscriptorum Anno 1800*, mutatja. (*Gróf Nádasdy-levéltár. Oklevelek.* III. 971.)

Ezen catalogusban a könyvek már a szerző nevének, a kötetek számának, valamint az alaknak (formatum) megjelölésével, de a kiadási hely és évszám megnevezése nélkül így soroltatnak elő :

Conscription deren in Hoch-Herschaftl. Michael Grafen v. Nádasdyschen Oberlimbacher Archiv befindlichen Büchern.

In primo Ordine anteriori positi	1	mű	88	kötetben
In secundo Ordine ant.	4	«	101	«
In tertio Ordine ant.	27	«	88	«
In quarto Ordine ant.	45	«	87	«
In quinto Ordine ant.	42	«	70	«
In sexto Ordine ant.	1	«	43	«
In septimo Ordine ant.	21	«	48	«

Catalogus librorum retro-positorum.

In primo Ordine	64	mű	94	kötetben
In Ordine secundo retropositi	64	«	119	«
In Ordine tertio et quarto retropositi	21	«	22	«
In quinto Ordine partim retro-				

positi, partim supra ejus Or-				
dinis libros positi...	9	mű	15	kötetben
In der ersten Schubladen...	11	"	16	"
In der 2-ten Schubladen	48	"	61	"

Összesen 358 mű 852 kötetben.

Innentől, vagyis 1800-tól kezdve rohamosan szaporodik a könyvtár, és pedig részint a Nádasdy grófok saját szerzeménye, részint a velök rokonságban levő Brunszvik és Forray grófoktól nyert örökség útján.

E század első tizedeiben gróf Nádasdy Leopold 1772—1836. nagyatyja, ennek hasonnevű fia, gróf Nádasdy Leopold 1802—1873. atya, valamint ennek neje, szül. gróf Forray Julia, évenként jelentékeny összegeket fordítottak könyvvásárlásokra, a mint ez naplójegyzeteik és magánszámadásaikból kitűnik.

A családi könyvtár gyarapítása körül kiváló érdemeket szerzett magának gróf Nádasdy Lipótné, szül. gróf Forray Julia. E fenkölt lelkű honleány, atyjától, a tudós báró Forray Andrástól, örökölt ügyszereteténél fogva ama mostoha időszakban is, mely a szabadságharc leveretése után a magyarságra nehezedett, a nemzeti cultura védangyala, gyámolítója és terjesztője volt. Nemcsak szóval buzdította, lelkesítette, de anyagilag is hathatósan gyámolította a magyar

írókat. A magyar irodalom ápolása és terjesztésére hozott anyagi áldozatainak nagyságát csak részben képviselik azon magyar szép-irodalmi művek, melyek — mindenki tudtával — az ő költségén nyomattak ki. Sokkal nagyobb azon könyvek száma, melyek titokban, — senkitől sem gyanítatva, — szintén az ő bőkezősége folytán jelentek meg. A nemzet részéről méltán megilleti őt a hála, meg a megtiszteltetés, melylyel Verebi őt és még néhány hozzá hasonló egykoruját, már életökben mint a magyar nők csillagait ünnepelte. Minő buzgalommal és mennyit gyűjtött? Bizonyítja az a több ezerre menő, nagyrészt magyar történelmi, hazai és külföldi szépirodalmi mű, mely a családi könyvtárba beosztva, nevének «Julie Forray» feljegyzését viseli.

A könyvtár történetének mint egy kiváló mozzanatát kell megemlítenem azon eseményt, hogy az ötvenes években gróf Forray Ivánnak elhalálozásával, atyjának a tudós báró Forray Andrásnak könyvei is, a gróf Nádasdy család könyvtárába kebelezettek be. E tudós bárónak könyvei, — nagyobb részt jogi, államtudományi és történelmi szakba vágók, fiának Ivánnak föld- és népismeret igen csinos kézi könyvtárával együtt — ha nem is a legnagyobb, de minden kétsé-

get kizárólag a legértékesebb részét képezik a mostani könyvtárnak. A kinek — mint e sorok írójának a rendezés teljesítésekor, — alkalma volt vagy leend e becses könyvekkel megismerkedhetni, annak be kell vallani, hogy a tudós báró nem csak úgy össze-vissza vásárolta, hanem rendszeresen gyűjtötte könyveit. Nem azért szerzett ő könyveket, hogy a szekrényeket betöltse, hanem azért, hogy azoknak tartalmával is behatóan foglalkozzék, megismerkedjék. Ha egy második Demetrius Phalerius nem is volt ő, de tudós amateur volt a szó legnemesebb értelmében, a mint azt felette érdekes, számtalan marginalis jegyzeteiből következtetnem kell. (Demetrius Phalerius volt a Ptolomeusok alexandriai világhírű könyvtárának tudós igazgatója. *Essai sur la bibliographie et sur les talens du bibliothecaire*. An. IX.)

Ugyancsak az ötvenes években még egy gazdag örökség által jelentékenyen szaporodott a könyvtár. 1851-ben halt meg gróf Nádasdy Paulai Ferenc, előbb váci püspök, később kalocsai érsek, ki a gróf Nádasdy családnak tetemes vagyont, s e közt könyvtárának is egy részét hagyta. Végrendeletének azon pontja, melylyel könyvei felett rendelkezik, így szól:

„Libri mei et Imagines in Bibliotheca

mea manuali Colocensi existentes, adjiciantur Bibliothecæ Archi-Episcopali Capitulari Colocensi; qui vero in Bibliotheca mea Pestiensis reperti fuerint, cedant Comiti Leopoldo de Nádasd, velut Hæredi Universali.» (*Gróf Nádasdy-levéltár. Oklevelek. IV. 1139.*)

Tartalmukra nézve az érsek könyveinek túlnyomó részét történelmi, nevelészeti, s a görög és latin classicai irodalom termékei képezik, s csak a kisebb részt a vallásos egyházirodalmi és bölcsészeti tartalmuak. Mekkora volt az a pesti könyvtár, melyet általános örökösének gróf Nádasdy Leopoldnak hagyott? Adatok, átvételi lajstrom hiányában határozottan meg nem mondhatom. Annyit mégis, ha csak azok voltak az érsek könyvei, melyek nevének: Francisci a Paula e Comitibus de Nádasd — Archi-Episcopi Colocens; vagy: ex Bibliotheca Vaciens. — feljegyzését viselik: úgy nem sok lehetett. A nagyobb egyházirodalmi rész bizonyosan a kalocsai érseki könyvtárnak jutott.

Egész bizonyosan tudom azonban azt, hogy gróf Nádasdy Tamásnak 1856-ban történt korahalálával a könyvtár 428 művel 719 kötetben sokasodott. E nagy reményű ifjunak könyvei ugyanis halálakor külön hat fenyőládába zárattak e felirással: Tomi könyvei. E ládákat én az előzetes rendezés meg-

kezdésekor felismerve, nagy kíváncsisággal bontottam fel. Nagyúri, válogatott, igazán minta kézi könyvtár, a hazai és külföldi szépirodalom remek műveivel, díszkiadásai és albumaival.

A hatvanas évek elején góf Nádasdy Tamás halála után a lepsényi könyvtár is gróf Nádasdy Lipótra, erről pedig mostani tulajdonosára gróf Nádasdy Ferencre szállott. Minő és mennyi művet, hány kötetet foglalt magában a lepsényi könyvtár? Adatok, átvételi lajstrom hiányában meg nem határozható.

A könyvtár történetében utóljára befejezésül egy sajnálatos körülményt kell még felemlítenem. 1883-ban, tehát már a ladányi könyvtár rendezése közben halt meg Bécsben a gróf Nádasdy család másik ágának utolsó férfi sarjadéka gróf Nádasdy Szeráf. Ferenc. Számos értékes művekből álló könyvtárát, örökségül ifjabb gróf Nádasdy Ferenc úrnak, a ladányi könyvtár tulajdonosának hagyta. Ez örökséget illetőleg gróf Nádasdy Ferenc úr úgy intézkedett, hogy az örökségül kapott könyvtár katalógusát hozzám küldette azon fölszólítással, hogy én abban azon könyveknek címeit, melyek a ladányi könyvtárban nincsenek meg, vörös írónnal húzzam alá, s az így aláhuzogatott catalogust azután a gróf

úrnak ezen könyvek átszállítására fölkért bécsi megbizottjának küldjem el. Én az aláhuzogatást, illetőleg a könyvek kijelölését a kiszabott határidő rövidsége miatt csak is emlékező tehetségem segítségével vétele mellett teljesíthettem, s hogy könyvtárunk ne károsodjék, inkább többet jelöltem ki. A bécsi úr azonban a megbizatást ha nem is lelkiismeretlenül, de nagyon felületesen, könnyelműen teljesítette. Egy kis ládában küldött ide vagy száz kötet könyvet, a melyek közt azonban a kijelölt kívánt művek közül alig néhány volt. Többszöri levélváltás után a dolog abban maradt. A bécsi úregész röviden kijelentette, miszerint neki arra, hogy a kívánt könyveket a rendezetlen könyvhalmból kikeresgélje — ideje sincs, de meg a boldogult grófnak könyvei nagyobbbrészt bécsi rokonai- és ismerőseinél vannak olvasás végett, a kik most haláláról értesülve, bizony nem nagyon sietnek azokat visszahozni.

A gróf Nádasdy család könyvei egész 1876-ig a család különböző birtokán levő kastélyokban voltak szétszórva. Nevezetesen: a Forray-féle könyvtár a soborsini és iratosi, az érsektől maradt könyvek a pesti, a legrégibb s legnagyobb, a felső-lendvai törzskönyvtár, az agárdi kastélyban volt elhelyezve.

Midőn 1876-ban a nádasdladányi elsőszülöttségi birtokon a kastély elkészült, gróf Nádasdy Ferenc úr a családi kincsekkel együtt a könyveket is ide gyűjtötte össze. Az így összesített könyvanyagának rendezése azonban csak 1881-ben kezdődhetett el, miután a könyvtárnak szánt földszinti terem tek. Hauszman Alajos műegyetemi építésztanár tervei szerint berendeztetett, földíszítettett.

A könyvtárterem berendezése a kastély többi részeinek megfelelőleg angol góth rendszerben van tartva. A keletről két magas, és széles, valamint három ugyanily magas de keskenyebb, összesen öt ablak által megvilágított könyvtárterembe két ajtón léphetni be. Egyik ajtó a gróf úr írószobájából, a másik ezzel szemközt a vendégosztály folyosójáról nyílik. A könyvek elhelyezésére a teremben összesen negyvenkét, egymásra tolható ajtókkal ellátott üvegszekrény van felállítva. Minden szekrény homlokán viseli a képviselt szak nevét. A terem félmagasságán vertvasrácsozattal szegélyezett karzat futja körül a terem három oldalát, míg a negyedik félkörben kiugró keleti oldalt Orlaynak két szép festménye: Tamás nádor Erdőssivel; Tamás nádor Tinódi Sebestyénnel, ékesíti. A terem közepén szemben a karzatfeljárattal egy vörös posztóval bevont hosszú

négyszögű asztal áll, az íróeszközök, catalogusok és nagyobb albumok elhelyezésére, a mely fölött a plafondról két vertvasból készült huszonnéglángu csillár csüng alá. Mivel e könyvtárterem egyszersmind író-, olvasó- és pipázó-helyiségül is szolgál, e célra több csinos és kényelmes butordarabbal, — székekkel, pamlagokkal stb. — van ellátva. Minthogy e terem e könyvek befogadására időközben elégtelennek bizonyult, későbbben még egy másik helyiség lett e célra berendezve. Ez a kastély éjszak-keleti sarkán épült kerekded toronyhelyiség felső része. E helyiségben az ablak és ajtó helyeit kivéve, a falak mellett körben egymáshoz építve összesen huszonhat, kifelé nyíló üvegajtókkal ellátott szekrény van, melyek nem oly díszesek ugyan, de a könyvek elhelyezésére sokkal célszerűbbek, mint a földszinti terem pompás szekrényei.

E két teremben van a 11,625 művet 25,234 kötetben, továbbá 2005 lap különféle térkép, és az 1155 darabból álló metszetgyűjteményt magában foglaló könyvtár az egyedül jogosult vezérelv, t. i. a szakszerűségnek következetesen alkalmazott vezérelve szerint megrendezve és elhelyezve.

A mi a könyvtár jellegét illeti, azt általános jellegűnek mondhatni, mint a melyben

többé-kevésbé minden tudományszak képviselve van. Legnagyobb számmal vannak a külföldi szépirodalom termékei, azután a vegyes történelmi munkák, a földirati, gazdasági, államtudományi, bölcsészeti és természettani művek. Kevesebb számmal a hazai-történet, magyar szépirodalmi, hit-tudományi, jogi, terményrajzi, görög és latin ó-classicai, és a nyelvészeti tartalmú művek. Nyelvre nézve legtöbb a német és francia; kevesebb a magyar, angol, latin és görög; legkevesebb az olasz, spanyol és török nyelvű mű. A könyveknek mintegy háromnegyedrésze be van kötve, s általában igen jó karban vannak tartva. Csak néhányon látszanak meg a csomagolás, ide-oda szállítás kikerülhetetlen viszontagságainak nyomai.

Kéziratokban, ősnymtatványokban (incunabula) a könyvtár szegény, a min különben, — tekintve a könyvtár alig száz éves történetét — csodálkoznunk nem lehet. Azon korban már, midőn a Nádasdy ősök e könyvtár megalapításához a könyveket gyűjteni kezdték, a kéziratok és ősnymtatványok felköltötték a tudós világ érdeklődését. Egyesek úgy mint intézetek és főúri családok már akkor úgy tekintették ezeket mint könyvtáraik kincseit, s igyekeztek a birtokukban levőket megőrizni és megtartani, nem pedig

eladni. Annál gazdagabb xvi., xvii. és xviii. századi, valamint a legújabbkori értékes és terjedelmes nagy művekben, a mint azt — a teljes catalogus hiányában. — az alább következő kimutatásból is láthatni.

A/ HITTUDOMÁNY.

Ó- és újszövetségi bibliai történet, szöveg-
itészeti, régészeti, értelmezéstani és vitairat-
tok. Egyháztörténelem, és ebbe vágó mono-
graphiák. Alap- és ágazatos hittan, erkölcs-
tan, asceticus művek, hitvédelmi iratok. Lelkipász-
torságtan, egyházszónoklati munkák. Egy-
háziroldalmi művek, szt. atyák, egyházirók,
zsinatok, imakönyvek s a hittudományi szakba
vágó folyóiratok.

Nevezetesebb írók e szakban :

Albach, Alloza, Anfreville, Antoine, Arent,
Augustinus s. Avrillon. Banier, Barthe, Bel-
larmin, Bemmer, Bergier, Bonplano, Bour-
daloue, Bossuet. Cabasutius, Caccia, Camus,
Canisius, Carrières, Caussin, Chateaubriand,
Clement, Cramer. Deáky, Denis, Ditton,
Ducreux, Dupanloup. Eckartshausen, Edel-
man. Fleury, Fox, Fraysinnot. Garnier,
Gavardi, Godeau, Godescard, Goffine, Griffet,
Gurney, Gusztini. Hartviss, Heimb. Jerusa-
lem, Jordánszky, Jovet. Károly, Kempis.

Lambertini, Lammenais, Lampe, Larroque, Lonovics, Luther. Maistre, Majer, Manzador, Massillon, Michaud, Molnár, Mornayo, Munkay, Muratori. Nepveu, Neumayer, Novák. Oltványi. Paalzov, Pázmány, Pejachevich, Pellegrini, Perghold, Perusino, Pexenfelder, Platthy, Pyrker. Ravignan, Regino, Ribadeneira, Richter. Salagi, Sale, Segur, Sennyei, Smid, Silbert, Spalding, Stobeus, Stolberg, Sujánszky, Sutlivius, Szaniszló. Tárkányi, Teophil S. Toland, Trasibul. Végh, Vizer. Weiss, Wolf. Zalka, Zollikofer, Zoroaster.

Értékesebb, terjedelmesebb művek:

5776. Biblia sacra, vulgatæ editionis, notis illustrata, iuxta editionem Antonii Vitré. Venetiis. 1723. Ívrét. 1 kötet. *A.* 2.

5777. Biblia sacra, vulgatæ editionis, Sixti V. et Clementis VIII. Pontif. Max. auctoritate recognita, uberrimis prolegomenis dogmaticis et chronologicis illustrata. Basancusi. 1768. Ívrét. 2 kötet. *A.* 3.

5782. Cabasutii Joannis: Notitia ecclesiastica historiarum conciliorum et canonum invicem collatorum veterumque iuxta ac recentiorum Ecclesiæ rituum. Lugduni 1725. Ívrét. 1 kötet. *A.* 8.

5781. Gusztini János: Üdvösség mannája, azaz: Az Úr Jézus tulajdon szt. testének és

vérenek sacramentuma. Eger. 1759. Ívrét.
1 kötet. *A.* 9.

5789. Pázmány Péter: Hodegus. Igazságra
vezérlő kalauz. Nagy-Szombat. 1766. Ívrét.
1 kötet. *A.* 17.

5790. Pexenfelder Mich.: Florus biblicus
et concionator historicus. Aug. Vindelic.
1747. Ívrét. 2 kötet. *A.* 18.

5795. Sanchez Thomas: De sancto matri-
monii sacramento. Viterbii. 1737. Ívrét. 2 kö-
tet. *A.* 23.

5800. Testamentum novum græcum. 1609.
Ívrét. 1 kötet. *A.* 28.

5805. Arent Jan: Vier beocken van het
Waere Christendom. Amsterdam. 1668. 4°.
1 kötet. *A.* 5.

5881. Bergier's: Historische und dogma-
tische Abhandlung von der wahren Religion.
Bamberg. 1788. 8°. 12 kötet. *A.* 10.

5910. Ducreux: Die Christlichen Jahr-
hunderte. Landshut. 1781. 8°. 9 kötet. *A.* 39.

5928. Godeau Ant.: Allgemeine Kirchen-
geschichte. Augsburg. 1768. 8°. 37 kötet.
A. 58.

5961. Massillon: Oevres complètes. Pa-
ris. 1821. 8°. 13 kötet. *A.* 91.

5998. Stolberg Fridrich. Grafen zu --: Ge-
schichte der Religion Jesu Christi. Wien.
1818. 8°. 15 kötet. *A.* 129.

6032. Alloza Joannes: Flores summarum seu alphabetum morale omnium fere casuum, qui confessoribus contingere possunt. Lugduni. 1665. 16°. 1 kötet. *A.* 4.

6078. Carrières: Commentaire litteral sur la sainte bible. Paris. 1715. 16°. 22 kötet. *A.* 49.

Van ez osztályban:

1. Ívrétben	52 mű	96 kötetben
2. 4 ^o -ben	85 „	162 „
3. 8 ^o -ben	238 „	417 „
4. 16 ^o -ben	396 „	549 „

Összesen 771 mű 1224 kötetben.

B) BÖLCSÉSZET.

Ba. Bölcsészet és történelme. *Bb.* Aesthetica és művészettan. *Bc.* Neveléstudomány.

a) *Ba. Bölcsészet és történelme.*

E szakban képviselve vannak: Abbadie, Abt, Addison, Ancillon. Balnes, Basedows, Baumeister, Brissot de Warville, Burke, Büchner. Cabanus, Cauz, Chambre, Chapelle, Condillac, Cumberland, Czente. Desdouits, Diderot. Eberhard, Effen. Feder, Felice, Fénélon, Franchi. Gellert, Giovanetti. Harpe, Hartmann, Helvetius, Herder, Heynig, Hob-

bes, Home, Horváth, Hume. Imre. Jaroslai, Jenitsch, Joubert. Kant, Karpe, Keppler, Krug. Lacretelle, Lampredi, Lavater, Lessing, Lessius, Locke. Mac-Laurin, Mason, Meiner, Mellin, Mendelsohn, Mettrie, Mill, Mirabeau, Mougin. Necker. Oxenstirn. Paul, Perreau, Polignac, Prunyi. Renan, Ræsser, Rousseau, Saint-Lambert, Saint-Pierre, Schlegel, Somogyi, Spurzheim, Steinacker, Storchenaus, Strauss, Swedenborg. Villaume, Vogt, Voltaire, Werner.

Erdekesebb művek :

1938. Lavater Johann Caspar : Physiognomische Fragmente, zur Beförderung der Menschenkenntniss und Menschenliebe. Mit vielen Kupfern. Leipzig. 1775. Ívrét. 4 kötet. *Ba.* 1.

1965. Lessius Leonardus : De iustitia et iure cæterisque virtutibus cardinalibus libri IV. Venetiis. 1625. Ívrét. 1 kötet. *Ba.* 2.

1942. Abbt Thomas : Vom Verdienste. Wien. 1804. 4°. 1 kötet. *Ba.* 1.

1944. Cumberland Richard : Traité philosophique des loix naturelles. Amsterdam. 1744. 4°. 1 kötet. *Ba.* 4.

1952. Spinoza B. D. : Opera posthuma, quorum series post præfationem exhibetur. 1677. 4°. 1 kötet. *Ba.* 14.

2004. Grotius Hugo : De iure belli ac pa-

cis, libri III. Amstelodami. 1712. 8°. 1 kötet. *Ba.* 44.

2013. Helvetius: Les progrès de la raison, dans la recherche du vrai. Wien. 1814. 8°. 44 kötet. *Ba.* 51.

2018. Imre Joannes: Philosophia novis curis edita. Pesthini. 1830. 8°. 4 kötet. *Ba.* 54.

2031. Locke John: An essay concerning human understanding. London. 1753. 8°. 2 kötet. *Ba.* 67.

2085. Strauss Dávid: Der alte und der neue Glaube. Leipzig. 1872. 8°. 1 kötet. *Ba.* 120.

2086. Swedenborg Emmanuel: De la nouvelle Jerusalem et de sa doctrine celeste, Londres. 1782. 8°. 1 kötet. *Ba.* 121.

2092. Voltaire: Oeuvres completes. 1784. 8°. 72 kötet. *Ba.* 127.

2171. Mendelsohn Moses: Philosophische Schriften. Troppau. 1784. 8°. 2 kötet. *Ba.* 75.

2174. Montaigne: Essais. Avec les notes de M. Coste. Londres. 1754. 8°. 16 kötet. *Ba.* 79.

2192. Rousseau J. J.: Collection complete. Deux-Ponts. 1782. 16°. 30 kötet. *Ba.* 100.

2195. Sentiments, Dernieres — des plus

illustres personnages condamnés à mort. Paris. 1775. 16°. 2 kötet. *Ba.* 103.

2002. Storchenau Sigmund: Die Philosophie der Religion. Wien. 1807. 16°. 12 kötet. *Ba.* 108.

2206. Toland: Lettres philosophiques. Londres. 1768. 16°. 1 kötet. *Ba.* 116.

Van pedig bölcsészeti mű:

1. Ívrétben	5 mű	14 kötetben
2. 4°-ben	28 „	42 „
3. 8°-ben	156 „	539 „
4. 16°-ben	163 „	308 „
Összesen	352 mű	903 kötetben.

b) Bb. *Aesthetica és művészettan.*

Itt a következő nevezetesebb írók neveivel találkozunk:

Baldinucci, Bardi, Bonvier. Cormenin. Dubroca. Eberhard. Falconet, Fejér, Fiorillo, Fresnoy, Füselin. Gravedon, Greguss. Haas. Ipolyi. Kugler. Lacombe, Lenoir, Lichtenberg. Marperger, Mirzi, Morgan, Murr, Perrjer, Prenner. Racine, Randohr, Rapin, Raynaud, Schübler, Schwandner, Szerdahelyi. Theremin. Weisse, Winkelmann stb.

Terjedelmesebb és érdekes művek:

3090. Galleria Pitti, illustrata per cura

Luigi Bardi. Firenze. 1840. Nagy ívrét. 50 füzet. *Bb.* 2.

4416. Mirzi Luigi. Il museo Pio-Clementino, descritto da Ennio Quirimo, visconte direttore del museo capitolino. Roma. 1790. Nagy ívrét. 3 kötet. *Bb.* 3.

3093. Muzeum Romani collegii societatis Jesu — celeberrimum, cujus magnum antiquariæ rei statuarum imaginum picturarumque partem. Amstelodami. 1678. Ívrét. 1 kötet. *Bb.* 5.

3091. Perrjer Franciscus: Eigentlyke Afbeeldinge von Hondert der Aldervermærdste Statuen of antique-Beelden staande binnen Romen. Amsterdam. Ívrét. 1 kötet. *Bb.* 6.

3094. Prenner Ant.: Theatrum artis pictoriæ quo tabulæ depictæ quæ in Cæsarea Vindobonensi Pinacotheca servantur. Vienne. 1728. Ívrét. 1 kötet. *Bb.* 7.

3092. Raccolta die cento tavole rappresentanti i costumi religiosi, civili e militari degli antichi eginiani, etruschi, greci e romani. Per usu de professori delle belle arti. Ívrét. 1 kötet. *Bb.* 8.

9166. Remekei. A képzőművészet —. A festészet és szobrászat legkitünőbb remekei. Eredeti metszetek után fénykép-nyomatokban készíti és kiadja Divald Károly. Budapest. 1882. Ívrét. 4 kötet. *Bb.* 8. m.

3095. Schübler Johann Jacob: *Perspectiva, Das ist: Kurze und leichte Verfassung der praktikabelsten Regul zur perspectivischen Zeichnungs-Kunst.* Nürnberg. 1719. Ívrét. 1 kötet. *Bb.* 9.

9871. Segítség-Album 100 frtos példánya.

2992. Bibliothek der schönen Wissenschaften und der freyen Künste. Leipzig. 1760. 8°. 12 kötet. *Bb.* 5.

2993. Bibliothek Neue — der schönen Wissenschaften und der freyen Künste. Leipzig. 1765. 8°. 28 kötet. *Bb.* 6.

2994. Bibliothek der redenden und bildenden Künste. Leipzig. 1806. 8°. 8 kötet. *Bb.* 7.

3005. Falconet Etienne: *Oeuvres. Contenant plusieurs ecrits relatifs aux beaux arts.* Lausanne. 1781. 8°. 6 kötet. *Bb.* 19.

9165. Ipolyi Arnold: *Magyar műtörténelmi tanulmányai.* Budapest. 1884. 8°. 1 kötet. *Bb.* 30. m.

3018. Kugler Franz: *Handbuch der Kunstgeschichte.* Stuttgart. 1856. 8°. 3 kötet. *Bb.* 33.

3028. Morgan: *The life and times of Salvator Rosa.* London. 1824. 8°. 2 kötet. *Bb.* 43.

3031. *Opere di Antonio Raffaello Mengs.* Bassano. 1783. 8°. 2 kötet. *Bb.* 45.

3038. Szerdahelyi Georgius: *Aesthetica,*

sive doctrina boni gustus. Budæ. 1778. 8°. 2 kötet. *Bb.* 52.

3061. Home Heinrich: Grundsätze der Kritik. Wien. 1790. 8°. 4 kötet. *Bb.* 16.

3085. Vies des premiers-peintres du roi, depuis M. Le Brun jusqu'à present. Paris. 1752. 16°. 2 kötet. *Bb.* 39.

Van ezen osztályban :

1. Ívrétben	13 mű	73 kötetben
2. 4°-ben	26 „	180 „
3. 8°-ben	72 „	196 „
4. 16°-ben	56 „	84 „

Összesen 167 mű 533 kötetben.

c) Bc. *Neveléstudomány.*

Nevelészeti művek, népies és ifjusági iratok. Tankönyvek, társulati kiadványok.

Ezen osztályban a következő írók vannak képviselve :

Abicht, Adelung, Andersen, Annegarn, Arnaud, Arndt, Arnoldi. Balásházy, Ballagi, Barrau, Bassville, Beaumont, Becker, Belarmin, Belnay, Bencsik, Beöthy, Bernstein, Bertuch, Berquin, Bewick, Blanchard, Bolla, Bonifacius, Boone, Bourdon. Campe, Chapon, Combe, Comenius, Cordier, Crüger, Csorba. Dallera, Dé, Diesterweg, Dolezalek, Dorell, Duffrenoy, Dupanloup. Ereky. Fallaux, Fekete, Fénélon, Ferrand, Fladung,

Flavigny, Friedländer, Füßy. Galura, Genlis, Gerando, Gerstäcker, Glatz, Göbel, Grantoft, Gräfe, Györi. Hauche, Hermes, Hofmann, Hügel. Illés. Jörg. Karádi, Kingsley, Knigge, Kotzebue, Kultsár. Laky, Lambert, Landriot, Locke, Lonkay, Lutter. Mayer, Manceau, Marmontel, Martin, Márton, Mermillod, Mihálka, Miller, Mocnik, Molnár, Monriot, Montaigne, Morel, München. Nagy, Nemeskay, Niemayer, Noel. Orsini. Palingenius, Pajer, Pellico, Pestalozzi, Petiscus, Puy, Pütz. Raff, Rapos, Remellay, Rousseau, Royaumont. Sasku, Sárváry, Schröckh, Segur, Somhegyi, Szabó, Szabóky, Szaniszló, Szepeszy, Széchenyi, Szvorényi. Takács. Vezzerle, Visontay, Wagner, Wallaszky, Warga, Wilderspinn, Wilmsen, Wiesemann, Wolke. Zimányi, Zsoldos. Young.

Figyelemre méltóbb művek :

2236. Comenius J. A.: Opera didactica omnia. Ab anno 1627 ad 1657. continuata. Amsterdami. 1657. Ívrét. 1 kötet. *Bc.* 1.

2238. Horologium principum, oblatum et consecratum ab Illustr. ac Reverendiss. Domino Emeric Csáky. Jaurini. 1742. Ívrét. 1 kötet. *Bc.* 3.

2239. Hugen Alexander: Rhetorica und Formulare. Basel. 1572. Ívrét. 1 kötet. *Bc.* 4.

2254. Bonifacius Balthasar: Ludicra histo-

ria. Opus ex omni disciplinarum genere selecta, ac iucunda eruditione refertum. Venetiis. 1652. Ívrét. 1 kötet. *Bc.* 4.

2243. Bertuch F. J.: Porte-feuille instructiv et amusant pour la jeunesse. Vienne. 4°. 22 kötet. *Bc.* 5.

2244. Bertuch F. J.: Novus orbis pictus, iuventuti instituendæ et oblectandæ. Viennæ. 1805. 4°. 10 kötet. *Bc.* 6.

2248. Dorell József: Istenes jóságra és szerencsés boldog életre oktatott nemes ember. Nagy-Szombat. 1748. 4°. 1 kötet. *Bc.* 10.

2249. Dorell József: Istenes jóságra és szerencsés boldog életre oktatott nemes urfi. Nagy-Szombat. 1771. 4°. 1 kötet. *Bc.* 11.

2304. Bibliothek der Humanitäts-Wissenschaften zur Selbstbildung für Jünglinge von reiferem Alter. Wien. 1821. 8°. 1—26. kötet. *Bc.* 23.

2307. Bildungsbibliothek für Nichtstudierende. Herausgegeben von E. P. Funke. Wien. 1817. 8°. 12 kötet. *Bc.* 26.

2338. Dupanloup: De la haute education intellectuelle. Paris. 1866. 8°. 3 kötet. *Bc.* 57.

2378. Gaume: Catechisme de perseverance. Paris. 1860. 8°. 8 kötet. *Bc.* 96.

2418. Kosche E. F.: Karakter, Sitten und Religion aller bekannten Völker unsers Erdbodens. Ein Handbuch für die Jugend, und

ihre Erzieher. Leipzig. 1789. 8°. 4 kötet.
Bc. 137.

2548. Wolke : Methode naturelle d'instruction. Leipsie. 1782. 8°. 2 kötet. *Bc.* 267.

2957. Bibliothek. Erheiterungs- für alle Stände. Wien. 1816—1819. 8°. 80 kötet.
Bc. 45.

2614. Campe Joachim : Sammlung merkwürdiger Reisebeschreibungen für die Jugend. Braunschweig. 1847. 16°. 20 kötet.
Bc. 65.

2767. Kultsár István : Hasznos mulatságok. Pest. 16°. 15 kötet. *Bc.* 233.

2839. Noble : L'ecole du monde, ou instruction d'un pere à un fils. Amsterdam. 1739. 16°. 6 kötet. *Bc.* 315.

2871. Reise des jüngern Anacharsis durch Griechen-Land. Wien. 1792. 16°. 13 kötet.
Bc. 344.

2877. Rousseau : Emile, ou de l'education. 16°. 4 kötet. *Bc.* 350.

2954. Zöllner : Wöchentliche Unterhaltungen über die Erde und ihre Bewohner. Berlin. 1784. 16°. 10 kötet. *Bc.* 428.

Van pedig :

1. Ívrétben	16 mü	27 kötetben
2. 4°-ben	58 "	129 "
3. 8°-ben	428 "	602 "
4. 16°-ben	570 "	986 "

Összesen 1072 mü 1744 kötetben.

C/ JOGTUDOMÁNY.

Jogtörténelem és encyclopædia. Észjog, nemzetközi jog. Római jog. Egyházi jog. Közjog. Közigazgatás. Magánjog és bányajog. Polgári törvénykezés és büntetőjog. Váltó- és kereskedelmi jog.

Felemlítésre méltó szerzők :

Acsády, Ágoston, Alciatus, Ancharinus, Antonellus, Azo. Ballo, Bano, Beck, Bencsik, Beöthy, Bertachinus, Blumbacher, Bodo, Brancatus, Brederodius. Carpzovius, Clarus, Cuiaccius, Császár, Csatsko, Csepcsányi, Czövek. Donellus, Duarenus. Eötvös, Everhard. Faber, Fachineus, Fogarasi, Frank, Freisleben. Gall, Georch, Giurbanus, Gmelin, Gomezius, Grammaticus, Greven. Hajnik, Halmágyi, Hegedüs, Heineccus, Hofman, Huszty. Jung, Justinianus. Kassics, Kelemen, Kirchoff, Kitonich, Konek, Kovachich, Kövy, Kramer. Leist. Mangilius, Mantua, Marezoll, Markovich, Marta, Martini, Magnus, Máriássy, Menochius, Muratori, Mynsinger. Oláh. Pauler, Peregrinus, Perghold, Piker, Pistor, Prileszky, Pruckmann, Puky, Pusztay. Reyger, Richter, Rieger, Rosenthal, Rösener. Sandeus, Saxoferratus, Schmier, Schneidenius, Schrader, Sichardus, Sófalvy, Struvius, Suhajda, Swaiger, Szibenliszt, Szle-

menies, Szobovics. Tiraquellus, Thering. Újfalusy. Vajda, Vághy, Verböczi, Verde, Vigelius, Virozsil, Vuchetich. Zasius.

Érdekesebb munkák :

8616. Alciati Andreae : Responsa libris novem digesta. Basileæ. 1582, Ívrét. 1 kötet. C. 2.

8617. Alciati Andreae : Omnes qui in hunc usque diem prodierunt in utrumque jus civile et canonicum loculentissimi commentarii. Basilæ. Ívrét. 6 kötet. C. 3.

8620. Azonis : Summa juris. Tridini. 1519. Ívrét. 1 kötet. C. 6.

8631. Castro. Pauli de — : Digestorum libri. Venetiis. 1504. Ívrét. 1 kötet. C. 18.

8679. Klocki Gaspari : Consiliorum tomi I. II. III. Francofurti. 1649. Ívrét. 3 kötet. C. 65.

8692. Mayni Jazonis : Prima super digesto novo. Lugduni. 1546. Ívrét. 3 kötet. C. 77.

8708. Perusini Baldi Ubaldi : Consilia sive responsa. Venetiis. 1580. Ívrét. 5 kötet. C. 93.

8744. Tractatus universi iuris duce et auspice Gregorio XII. Pont. Max. in unum congesti. Venetiis. 1564. Ívrét. 16 kötet. C. 128.

8745. Tuschi Dominici : Practicarum conclusionum iuris. Francofurti. 1671. Ívrét. 4 kötet. C. 129.

8762. *Corpus iuris canonici academicum.* Coloniae. 1757. Ívrét. 2 kötet. C. 12.

8763. *Corpus iuris civilis Iustinianæi.* Augustæ. 1757. 2 kötet. 4°. C. 13.

8781. Kitonich Joannes: *Directio methodica processus iudiciarii iuris consvetudinarii inclyti regni hungariæ.* Viennæ. 1634. 4°. 1 kötet. C. 31.

8791. Prileszky Paulus: *Quadripartitum iuris consvetudinarii inclyti regni Hungariæ.* Sopronii. 1743. 4°. 2 kötet. C. 41.

8844. *Gesetze und Verordnungen.* Sr. K. K. Majestät. Franz des II-ten —. Wien. 1793. 8°. 16 kötet. C. 4.

8850. *Handbuch aller unter der Regierung des Kaisers Joseph des II-ten für die k. k. Erbländer ergangenen Verordnungen und Gesetze in einer systematischen Verbindung.* Wien. 1785. 8°. 13. kötet. C. 46.

8866. Kelemen J. Emericus: *Historia iuris hungarici privati, documentis ac testimoniis illustrata.* Budæ. 1818. 8°. 4 kötet. C. 62.

8867. Kelemen Emericus: *Institutiones iuris hungarici privati.* Pesthini. 1814. 8°. 4 kötet. C. 63.

8101. Beccaria: *A bűnökről és büntetésekről.* Zágráb. 1834. 8°. 1. kötet. C. 36.

8996. Werbőczy Stephanus: *Decretum tripartitum.* Tyrnaviæ. 1763. 8°. 1 kötet. C. 53.

9008. Syntagma iuris ungarici complectens una peculiares principatus Transylvaniæ leges. Cassoviæ. 1763. 8°. 1 kötet. C. 48.

8976. Georch Elias : Jus patrium. Posonii. 1807. 8°. 2 kötet. C. 15.

9007. Szegedy Joannes : Tripartitum iuris hungarici tyrocinium. Tyrnaviæ. 1751. 8°. 1 kötet. C. 47.

8936. Szlemenics Paulus : Elementa iuris hungarici civilis privati. Posonii. 1819. 8°. 2 kötet. C. 131.

8937. Szlemenics Paulus : Elementa iuris hungarici iudiciarii civilis. Posonii. 1829. 8°. 4 kötet. C. 132.

8950. Vajda László : Az erdélyi polgári magános törvényekkel való ismeretségek. Kolosváron. 1830. 8°. 4 kötet. C. 145.

Jogi mű van :

1. Ívrétben	168 mű	304 kötetben
2. 4°-ben	72 „	96 „
3. 8°-ben	186 „	315 „
4. 16°-ben	81 „	98 „
Összesen		507 mű 813 kötetben.

D) ÁLLAMTUDOMÁNYOK.

Politikai államtudományok. Alkotmánytan. Nemzetgazdaság és pénzügytan. Az országgyűlés mindkét házának naplói, jegyzőkönyvei. Törvénygyűjtemények. Politikai lapok.

Ezen osztályban nevezetesebb írók :

Abicht, Adams, Albon, Ancillon, Asbóth, Aschner. Baronets, Beaufort, Bentham, Berzeviczy, Bielfeld, Bisinger, Blanc, Bucher, Bulwer, Bülau, Bülow. Carnot, Castel, Constant, Csengeri. Dalberg, D'Ayala, Deák, Dessewffy. Dumesnil. Eötvös, Ewald. Falk, Farkas, Fenyvessy, Fergusson, Franchetta. Genz, Gosztonyi, Grossing, Grotius, Grünwald, Guizot. Heffler, Hollán, Horn, Howald. Irinyi. Jankovich, Jenitsch. Karvassy, Kautz, Keleti, Kemény, Kenessey, Knauz, Kollár, Kossuth. Laboulaye, Ledniczky, Lipsius, Locke, Lónyai. Mably, Machiavell, Majláth, Martens, Martini, Michelet, Mill, Mirabeau, Mohl, Montalembert, Montesquieu. Necker, Nordan. Orosz. Paine, Pecquet, Pelzhofer, Perghold, Pradt, Puffendorf, Puky. Quinet. Real. Sabatier, Sanzovinus, Schlözer, Schuzelka, Smidt, Spinoza, Széchenyi, Szécsen, Szemere. Teleky, Thewrewk, Tisza, Trefort. Vacherot, Várady, Vattel, Vieland. Wesselényi. Záborszky stb.

Érdekesebb művek :

7420. Articuli diætalis annorum : 1715, 1723, 1741, 1791, 1792, 1796, 1802, 1805, 1807, 1808, 1812, 1827, 1830, 1836, 1840, 1844, 1848. Ívrét. 17 kötet. *D.* 7.

7424. Articuli Posoniens. annorum : 1608, 1609, 1612, 1613, 1618, 1619, 1622, 1625, 1630, 1635, 1638, 1648, 1649, 1655, 1659. Ívrét. 15 kötet. *D.* 12.

7437. Diarium et acta comitiorum regni hungariæ, de annis : 1715, 1741, 1751, 1790, 1791, 1792, 1796, 1802, 1805, 1807, 1808, 1811, 1812, 1825, 1826, 1827, 1830, 1832, 1833, 1834, 1835, 1839, 1840. Ívrét. 54 kötet. *D.* 39.

7429. Codex Austriacus ordine alphabetico compilatus. Wien. Ívrét. 6 kötet. *D.* 15.

7460. Frachetta Girolamo : Il seminario de governi di stato de guerre. Venezia. 1613. Ívrét. 1 kötet. *D.* 48.

7479. Lipsius Justus : Politicorum, sive civilis doctrinæ libri sex. Ívrét. 1 kötet. *D.* 71.

7538. Parlament. Das —. Die politischen Persönlichkeiten Oesterreich - Ungarns in Wort und Bild. Herausgegeben von Adolf Eckstein. Wien. Ívrét. 1—86. Lief. 4 kötet. *D.* 89.

7620. Pelzhofer Franciscus : Lacon poli-

ticus, strictim doctrinam administrandæ reipublicæ. Posenii. 1746. 4°. 1 kötet. *D.* 79.

7621. Pelzhofer Franciscus: Arcanorum status libri X. Francofurti. 1725. 4°. 4 kötet. *D.* 80.

7622. Perghold Paulus: De rege et cive, eorumque mutuo officio. Budæ. 1766. 4°. 1 kötet. *D.* 81.

7624. Real: La science du gouvernement. Aix-La-Chapelle. 4°. 8 kötet. *D.* 84.

7682. Baronets: Untersuchung der Grundsätze von der Staats-Wirthschaft als ein Versuch über die Wissenschaft von der Innerlichen Politik bei Freyen-Nationen. Tübingen. 1769. 8°. 4 kötet. *D.* 38.

7759. Dessewffy Aurel's: Aus den Papieren des Grafen —. Pesth. 1843. 8°. 2 kötet. *D.* 116.

7808. Filangieri Gætano: La scienza della legislazione. Napoli. 1780. 8°. 7 kötet. *D.* 164.

7878. Humboldt Alex.: Essai politique sur la royaume de la nouvelle Espagne. Paris. 1811. 8°. 5 kötet. *D.* 232.

7937. Kossuth Lajos: Irataim az emigrációból. Budapest. 1880. 8°. 3 kötet. *D.* 293.

7981. Machiavell Nicolo: Opere di —. 1796. 8°. 7 kötet. *D.* 337.

8019. Say Jean: Handbuch der prakti-

schen National-Oekonomie. Leipzig. 1829. 8°. 6 kötet. *D.* 465.

8120. Segur : Politique de tous les cabinets de l'Europe, pendant les regnes de Louis XIV. et de Louis XVI. Paris. 1802. 8°. 3 kötet. *D.* 476.

8125. Smith Adam : Recherches sur la nature et les causes de la richesse des nations. Paris. 1795. 8°. 5 kötet. *D.* 481.

8145. Széchenyi István. Gróf — : Minden munkái.

8267. Beaufort : La republique romaine, ou plan general de l'ancien gouvernement de Rome. Paris. 1767. 8°. 6 kötet. *D.* 35.

8281. Besoldi Christophor : Synopsis politicæ doctrinæ. Amstelodami. 1643. 16°. 1 kötet. *D.* 50.

8283. Beza Theodorus : Vindiciæ contra tyrannos, sive de principis in populum populique in principem legitima potestate. Amstelodami. 1660. 16°. 1 kötet. *D.* 52.

8380. Guizot : Cours d'histoire moderne. Bruxelles. 1835. 16°. 4 kötet. *D.* 150.

8422. Locke : Du gouvernement civil. Paris. 1795. 16°. 1 kötet. *D.* 193.

8430. Mably : Oeuvres Complettes. Paris. 1797. 16°. 24 kötet. *D.* 200.

8432. Machiavell : Le prince. Amsterdam. 1696. 16°. 1 kötet. *D.* 202.

8433. Machiavell: L'art de la guerre. Amsterdam. 1693. 16°. 1 kötet. *D.* 203.

8450. Montesquieu: De l'esprit des loix. Londres. 1787. 16°. 4 kötet. *D.* 222.

8508. Saint-Pierre: Testament politique du cardinal Richellieu. Haye. 1740. 16°. 2 kötet. *D.* 280.

8523. Septali Ludovicus: De ratione status libri VII. Hamburgi. 1659. 16°. 1 kötet. *D.* 296.

8525. Sidney Algernon: Discours sur le gouvernement. Haye. 1702. 16°. 3 kötet. *D.* 298.

8532. Sonnenfels: Gesammelte Schriften. Wien. 1783. 16°. 10 kötet. *D.* 305.

8547. Tableau de le vie et du gouvernement de messieurs les cardinaux Richellieu et Mazarin, et de monsieur Colbert. Cologne. 1694. 16°. 1 kötet. *D.* 318.

8564. Werdenhagen John: Introductio universalis in omnes respublicas, sive politica generalis. Amsterdami. 1632. 16°. 1 kötet. *D.* 354.

8586. Williams: Histoire des gouverne-
du Nord. Ywerden. 1780. 16°. 2 kötet. *D.* 357.

8589. Wünsche. Ungarns —. Eine politische Abhandlung über die wichtigsten in dieser Hinsicht obschwebenden Fragen. Leipzig. 1843. 16°. 1 kötet. *D.* 360.

Van pedig ezen csoportban :

1.	Ívrétben	149	mű	408	kötetben
2.	4 ^o -ben	128	"	291	"
3.	8 ^o -ben	681	"	930	"
4.	16 ^o -ben	374	"	601	"

Összesen 1332 mű 2230 kötetben.

E) GÖRÖG ÉS LATIN CLASSICAI IRODALOM.

Következő, nagyobbrészt latin remekírók : Alciphron, Aristoteles. Catullus, Claudianus, Cornelius. Herodot, Homer, Horacius. Italicus. Julius Cæsar, Justinus, Juvenalis, Livius, Lucanus, Lucilius, Lucius Florus. Marc. Antoninus, Martialis. Ovidius. Paterculus, Persius Flaccus, Phædrus, Pindarus, Plato, Plautus, Plinius, Propertius. Quintilianus. Sallustius, Sapho, Seneca, Statius, Suetonius. Tacitus, Terentius, Tibullus. Valerius, Virgilius. Xenophon, stb. vannak képviselve :

Ezen osztályban a következő értékesebb művek említhetők föl :

1. Ovid : Les metamorphoses, en latin, traduites en françois avec des remarques et des explications historiques. Par Mr. L'Abbé Banier. De l'academie royale des inscriptions et belles lettres. Ouvrage enrichi de figures

en taille douce. Gravées par B. Picart, et autres habiles maitres. A Amsterdam. 1732. Ívrét. 2 kötet. *E.* 2.

2. Caii Plinii Secundi: Historiæ naturalis libri XXXVII. Quos interpretatione et notis illustravit Joannes Harduinus e soc. Jesu. Jussu regis christianissimi Ludovici Magni, in usum serenissimi delphini. Editio nova emendatior et auctior. Parisiis. 1741. Ívrét. 2 kötet. *E.* 5.

6. Caii Plinii Secundi: Des Weitberümbten Hochgelerten alten Philosophi und Naturkündigers Bücher und Schrifften, von Natur art und eygenschafft aller Creaturen oder Geschöpffe Gottes. Als nemlich von den Menschen, ihrer Geburt, Gestalt, Aufferziehung, Wandel, Gebräuchen, Künsten, Handthierung, Leben, Krankheit, Sterben und Begrebniss. Von den vierfüssigen Thieren die beyde auff Erden und in den Wassern leben. Von den Fischen, so sich in Meer, süssen Wassern, Seen, Flüssen oder Veyhern regen. Von den Vögeln so in Lufft und auff erden fliegen und schweben. Und auch von den unreinen krichenden Würmen als Schlangen etc. Sampt den andern kleinen Thierlein, nemlich Ammeissen, Bienen und ihres gleichen. Jetzundt wiederumb mit sonderm fleiss durchsehen, mit vielen fürtrefflichen Historien gebessert

und gemehrt, mit schönen neuwen Figuren gezieret und mit einem nützlichen Register versehen, dessgleichen vor nie aussgegangen. Allen Apoteckern, Haussvättern und Haussmüttern, ja allen denen, so der natur eygenschaft und wirkung zu erfahren, und zu wissen begeren sehr notwendig, nützlich und dienstlich. Gedruckt zu Frankfort am Mayn in verlegung Sigmund Feyerabends. MDLXXXIII. Ívrét. 1. kötet. *E.* 4.

3. L. Annæi Senecae philosophi: opera quæ exstant omnia. A justo Lipsio emendata et scholiis illustrata. Editio secunda, atque ab ultima Lipsi manu. Antverpiæ. Ex officina Plantiniana, apud viduam et filios Jo. Moreti. MDCXIV. Ívrét. 1. kötet. *E.* 6.

4. C. Cornelii Taciti: Opera quæ exstant a Justo Lipsio postremum recensita ejusque auctis emendatisque commentariis illustrata. Item C. Velleius Paterculus cum ejusdem Justi Lipsi auctoribus notis. Antverpiæ. Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti. MDCLXVIII. Ívrét. 1. kötet. *E.* 7.

9. P. Virgilii Maronis: Opera, cum integris commentariis Servii, Philagyrii, Pierii. Accedunt Scaligeri et Lindenbrogii notæ ad Culi-
cem, Cirin, Catalecta. Ad Cod. MS. Regium Parisiensem recensuit Pancratius Masvicius. Cum indicibus absolutissimis et figuris ele-

gantissimis. Leovardiæ. Excudit Franciscus Halma. 1717. 4°. 2 kötet. *E.* 3.

19. Bibliothéque classique latine, ou collection des auteurs classiques latins, avec des commentaires anciens et nouveaux, des index complets, le portrait de chaque auteur, des cartes géographiques etc. Dedié au roi et publiée par Nicolas Eloi Lemaire. Paris. 1824. 8°. 146. kötet, *E.* 3.

25. Quinti Horatii Flacci: Opera. Londini. Aeneis tabulis incidit Johannes Pine. 1733. 8°. 2. kötet. *E.* 57.

Van pedig e csoportban:

1. Ívrétű	12 mű	18 kötetben	
2. 4°-ben	8	"	12
3. 8°-ben	176	"	262
4. 16°-ben	64	"	114

Összesen 260 mű 406 kötetben.

F) SZÉPIRODALOM.

Költemények. Regények, elbeszélések. Szindarabok. Szépirodalmi lapok.

a) Fa. *Angol szépirodalom.*

Ezen csoportban kiválóbb írók: Abbot, Austen. Bell, Belmore, Blessington, Bowring, Braddon, Brown, Bulwer, Bunyan, Bury, Byron. Campbell, Carthy, Collin, Cooper,

Cummin. Dickens, Disræli. Edgewort. Fiel-
ding, Fisher, Foe, Fullerton. Gaskell, Gold-
smith, Gore. Heath. Irwing. James. Kava-
nagh. Lewer. Macaulay, Macquod, Macken-
zie, Mary, Marryat, Mellville, Milton, Mor-
gan. Nugent. Ouida. Parley, Polok, Porter,
Procter. Scott, Sheridan, Smollet, Stowe.
Thackeray, Thomson, Wood. Yates, Yorick.
stb.

Értékesebb művek :

87. Fisher's: Draving Room, scrapbook
1838. With poetical illustrations by L. E. L.
London. 4°. 1. kötet. *Fa.* 1.

88. Shakspeare: The phlays and pœms.
Leipsic. 1833. 4. 1. kötet. *Fa.* 2.

102. History The — of Mk. John Decastro,
and his brotherbat, commouly called old
crab. London 1815. 8°. 4 kötet. *Fa.* 14.

104. Life The — and opinions of Tristram
Shandy gentleman. Altenborough. 1772. 8°. 6 kötet. *Fa.* 16.

107. Milton John: Paradise lost. London.
1790. 8°. 2 kötet. *Fa.* 20.

155 Byron. Lord — : Letters and journals,
with notices of his life by Thomas Moore.
Paris. 1830. 8°. 2 kötet. *Fa.* 11.

122. Colection of british authors. Tauchnitz
edition. Leipzig. Eddig 705 kötet.

175. Pocket-Library or the most eminent

works of english poets and prosaist. London. 1831. 16°. 32 kötet. *Fa.* 61.

9226. Shakspere : The Straford. London. 1856. 8°. 10 kötet. *Fa.* 62.

Számszerint van :

1.	4°-ben	4	mű	6	kötetben
2.	8°-ben	39	"	62	"
3.	16°-ben	128	"	293	"

Összesen 171 mű 361 kötetben.

b) Fb. *Francia szépirodalom.*

Nevezetesebb írók : About, Andrieux, Arnaud, Ash. Balzac, Barthelemy, Bélot, Béranger, Bèrquin, Bérthier. Capendu, Chassin, Colardeau, Cottin, Craven. Délavigne, Delille, Doudet, Droz, Dumas, Duval. Feuillet, Feval, Feydeau, Flaubert, Fonvielle. Gaboriau, Garde, Gilbert, Guncourt, Gondrecourt, Grandville, Grecourt, Gyp. Hugó. Kock. Laboulaye, Lafarge, Lafontaine, Lamartine, Lantier, Latouche. Maistre, Marmontel, Marot, Masson, Meilhac, Merlin, Michaud, Michelet, Molière, Moret, Musset. Nougaret. Parny, Perrault, Perreau, Picard, Pigault-Lebrun, Ponson du Terrail, Pontmartin. Racine, Reybaud. Sand, Sardou, Scribe, Segur, Souile, Souvestre, Suard, Sue. Tastu. Vanauld, Verne, Vidocq, Voltaire. Zacccone, Zola.

Értékes és terjedelmesebb művek :

196. Marot Clement : Oeuvres. A la Haye. 1731, Ívrétű. 4 kötet. *Fb.* 1.

195. Milton : Le paradis perdu. Poeme. Ornée de douze Estampes imprimées en couleur d'après les Tableaux de M. Schall. A Paris. 1792. Ívrétű. 2 kötet. *Fb.* 2.

351. Nouvelliste. Le — français. Pesth. 1815. 8°. 12 kötet. *Fb.* 126.

394. Suard : Archives littéraires de l'Europe. Paris. 1866. 35. 8°. *Fb.* 168.

485. Bibliothèque amusante. Londres. 1781—1793. 16°. 220 kötet. *Fb.* 71.

Ezen csoportban van :

1. Ívrétű	6 mű	18 kötetben	
2. 4°-ben	43	61	"
3. 8°-ben	249	476	"
4. 16°-ben	702	1394	"

Összesen 1000 mű 1949 kötetben.

c) *Fc. Olasz és spanyol szépirodalom.*

Ezen csoportban, mely itt aránylag legkevesbbé van képviselve, megemlítendőek :

Alfieri, Aretino, Ariosto, Arrivabene. Baffo, Biagioli, Boccaccio, Boccacini. Campi, Casa, Casti, Chiari, Corbelli. Dante. Ga-leota, Goldoni. Manzoni. Ossian. Paganicesa, Pallavicino, Petrarca, Pignotti. Sografi, Sulgher. Tasso, Toderini, Trueba, Tottola stb. írók.

Érdekesebb művek :

877. Tasso : La Gerusalemme liberata. Firenze. 1820. Ívrétű. Sok képpel. 2 kötet. *Fc.* 1.

883. Novelle Cento — amor de i signori accademici incogniti. Venezia. 1651. 4°. 1 kötet. *Fc.* 6.

897. Chiari Pietro : Comedie in versi. Bologna. 1759. 8°. 10 kötet. *Fc.* 8.

898. Dante : La divina comedia. Jena. 1807. 8°. 3 kötet. *Fc.* 9.

903. Manzoni Alessandro : I promessi spozi. Milano. 1856. 8°. 2 kötet. *Fc.* 14.

905. Ossian : Poesie. Padova. 1772. 8°. 4 kötet. *Fc.* 16.

919. Aretino Pietro : Comedia. Vinegia. 1549. 16°. 1 kötet. *Fc.* 2.

927. Boccaccio : Novelle scelte et altre prose. Parigi. 1825. 16°. 1 kötet. *Fc.* 10.

936. Dante : Purgatorio et Inferno. Parigi. 1787. 16°. 2 kötet. *Fc.* 19.

951. Metastasio Pietro : Opere. Venezia. 1781. 16°. 12 kötet. *Fc.* 35.

Az egészben pedig csakis :

1. Ívrétű	1 mű	2 kötetben
2. 4°-ben	12 "	16 "
3. 8°-ben	32 "	58 "
4. 16°-ben	58 "	97 "

Összesen 103 mű 173 kötetben.

d) Fd. *Német szépirodalom.*

Ezen, már sokkal terjedelmesebb osztályban :

Andersen, Archenholz, Artner, Auerbach. Bach, Bäuerle, Becker, Beer, Blumauer, Börne, Bürger. Carion, Clauren, Collin, Cramer. Deinhardstein, Denis, Diezman, Düringsfeld. Eichorn, Engel, Enk. Fessler, Felt, Freytag, Freytag. Gellert. Gerstäcker, Goethe, Grillparzer. Hackländer, Hagedorn, Hagen, Haller, Heine, Herlossohn, Holberg. Iffland. Jäger, Jünger. Kalchberg, Kleist, Klinger, Kornfeld, Kotzebue, Körner. Langbein, Laube, Lessing, Lichtver. Meisl, Meissner, Melzer, Mörike, Müller. Nicolai. Oehlenschläger. Pichler, Pfeffel, Prokesch. Rabener, Raupach, Redern, Reinbeck, Rückert. Saphir, Schenk, Schiller, Schreiber, Schulze, Seume, Spindler, Steingentesch, Stolberg, Stube. Tiedge, Tieck, Thiele, Thurnberg, Thümmel. Uhland. Veit, Voss. Wachler, Wagner, Weber, Weissenbach, Weisse, Werner, West, Wieland, Wolff. Zschokke, Zedlitz, stb. írók neveztetesebbek.

Mint értékesebb és nagyobb munkák megemlítendők :

1197. Bibliothek historischer Romane und

Erzählungen in Originalwerken der vorzüglichsten vaterländischen Schriftsteller mit Beiträgen. Leipzig. 1828. 8°. 16 kötet. *Fd.* 34.

1198. Bibliothek für die gebildete Lesewelt. Leipzig. 1803—1806. 8°. 13 kötet. *Fd.* 35.

1202. Börne Ludwig: Gesammelte Schriften. Hamburg. 1829. 8°. 7 kötet. *Fd.* 41.

1204. Gellert C. F.: Sämmtliche Werke. Wien. 1790. 8°. 8 kötet. *Fd.* 102.

1267. Goethe: Sämmtliche Werke. Stuttgart. 1868. 16°. 36 kötet. *Fd.* 112.

1356. Kotzebue: Dramatische Werke. Wien. 1828. 16°. 120 kötet. *Fd.* 184.

1447. Pichler Caroline: Sämmtliche Werke. Wien. 1828. 16°. 40 kötet. *Fd.* 266.

1486. Sammlung der besten deutschen prosaischen Schriftsteller und Dichter. Carlsruhe. 1774. 8°. 148 kötet. *Fd.* 307.

1487. Sammlung Neue — deutscher Schauspiele. Gratz. 1796. 8°. 60 kötet. *Fd.* 308.

1789. Sammlung der vorzüglichsten Werke deutscher Dichter und Prosaisten. Wien. 1790. 8°. 26 kötet. *Fd.* 310.

1498. Schiller Friedrich: Sämmtliche Werke. Stuttgart. 1822. 16°. 26 kötet. *Fd.* 317.

Van ezen csoporthan:

1. Ívrétű	6 mű	14 kötetben
2. 4°-ben	21 „	39 „
3. 8°-ben	246 „	398 „
4. 16°-ben	702 „	1507 „

Összesen 975 mű 1958 kötetben.

e) Fe. *Magyar szépirodalom.*

Hazai jeles íróink közül képviselve vannak ezek :

Abonyi, Arany, Asbóth, Aszalay. Balogh, Balázs, Benedek, Beöthy, Berzsenyi, Buljovszky. Császár, Csokonai, Czuczor. Dózsa, Dugonics. Endrődi, Eötvös, Ercsey. Faludi, Fáy, Ferenczy, Frankenburg. Gaal, Garay, Greguss, Gyalókay, Gyöngyösy, Gyulai. Halmágyi, Horváth. Jókai, Jósika. Kazinczy, Kemenes, Kemény, Királyi, Kisfaludy, Komáromi, Kovács, Kölcsey, Kuthen, Kuthy. Lauka, Lisznai. Madách, Mentovics, Mészáros, Mikszáth. Nagy, Ney. Orosz, Óváry. Pados, Pajer, Pákh, Paskay, Paulikovics, Petőfi, Pompéri. Rudits. Samarjai, Sárossy, Sarkady, Sigray, Szabó, Szász, Szathmáry, Szelestey, Szigeti, Szigligeti, Szilágyi. Teleky, Thaly, Thewrewk, Toldy, Tolnay, Tompa, Tóth, Török. Vachot. Vajda, Vas, Vécsey, Virág, Vörösmarty. Wohl. Zichy, Zrínyi.

Kiválóbb művek :

1924. Arany-Album. Than Mór és Lotz

Károly fényképezett rajzai, Arany János költeményeihez. Pest. 1868. 4°. 1 kötet. *Fe.* 1.

9227. Arany János : Dalai, Petőfi, Amadé és saját költeményeire. Énekekre és önálló zongorára feldolgozta Bartalus István. A képeket rajzolta Gyulay László. Budapest. 1884. 4°. 1 kötet. *Fe.* 2.

1925. Eötvös József, B. : Költeményei. Székely Bertalan és Keleti Gusztáv rajzaival. Pest. 1869. 4°. 1 kötet. *Fe.* 3.

1605. Garay János : Összes költeményei. Pest. 1860. 4°. 1 kötet. *Fe.* 4.

1606. Kisfaludy Sándor : Minden munkái. Pest. 1848. 4°. 1 kötet. *Fe.* 6.

9856. Madách Imre : Az ember tragédiája. Drámai költemény. Zichy Mihály tizenöt képével, fénymetszetben. Budapest. 1887. 4°. 1 kötet. *Fe.* 18.

9228. Nibelung-ének, A —. Ó-német hősköltemény. Fordította Szász Károly. Karlsfeldi Schnorr Gyula rajzaival. Pest. 1868. 4°. 1 kötet. *Fe.* 19.

1926. Sárossy Gyula : Az én albumom. Pest. 1857. 4°. 1 kötet. *Fe.* 21.

1616. Vörösmarty M. : Minden munkái. Pest. 1847. 4°. 1 kötet. *Fe.* 25.

1927. Vörösmarty M. : Szép Ilonka. Orlay Soma nyolcz fényképezett rajzával. Pest. 1867. 4°. 1 kötet. *Fe.* 25 m.

1928. Zichy Géza gróf: A leányvári boszorkány. Költői beszély. Zichy Mihály tizenhárom rajzával. Budapest. 1881. 4°. 1 kötet. *Fe.* 26.

1637. Dugonics András: A gyapjas vitézek. Pozsony. 1794. 8°. 2 kötet. *Fe.* 22.

1667. Jókai: Minden munkái.

1677. Kölcsey Ferencz: Minden munkái. Pest. 1840. 8°. 6 kötet. *Fe.* 66.

1806. Jósika Miklós: Minden művei.

1822. Kisfaludy Károly: Minden munkái. Pest. 1843. 8°. 6 kötet. *Fe.* 91.

1857. Petőfi Sándor: Összes költeményei. Pest. 1848. 8°. 4 kötet. *Fe.* 125.

1905. Tompa Mihály: Versei. Pest. 1847. 8°. 2 kötet. *Fe.* 174.

1923. Zrínyi Miklós: Minden munkái. Pest. 1847. 8°. 2 kötet. *Fe.* 192.

Magyar szépirodalmi mű van:

1.	4°-ben	36	mű	48	kötetben
2.	8°-ben	132	"	293	"
3.	16°-ben	228	"	329	"

Összesen 396 mű 670 kötetben.

G) TÖRTÉNELEM ÉS SEGÉDTUDOMÁNYAI.

Művelődés- és irodalomtörténet. Nemzet-
ség- és címertan. Élet- és korrajzok. Diplo-

matika. Pénzismetan. Műtörténet és régészet. Memoárok. Mythologia. Történelemi szótárak és encyclopædiák.

a) *Ga. Egyetemes történelem.*

Kiválóbb történészek :

Andrayne. Bayle, Beck, Bihari, Blair, Bolla, Bossuet, Brietius, Bumüller, Burgklehner. Calmet, Chauffepie, Cuberland. Davila, Dippold, Dorville, Dupont. Eckhel, Eichorn, Esquiros. Fliessbach, Fröhlich. Gatterer, Gervinus, Gottfried, Grässe. Heeren, Held, Hunfalvy, Hübner. Jäger, Jöcher. Katona, Kolb, Koppi. Ladvocat, Leixner. Machiavelli, Madai, Manso, Massenbach, Mayer, Millot, Moreri, Müller. Nagy. Patarol, Pesty. Reiner, Richter, Robertson, Roscoe, Rotteck. Schneller, Schrökh, Schütz, Spittler, Struvius. Tursetinus. Villeneuve. Zaránski.

Mint nagyobb szabású értékes műveket a következőket említhetem meg :

3110. Bayle Pierre : Dictionnaire historique et critique. Amsterdam. 1740. Ívrétű. 4 kötet. *Ga.* 1.

3111. Burgklehner : Thesaurus historiarum. Oeniponti. 1602. Ívrétű. 2 kötet. *Ga.* 2.

3112. Chauffepie : Nouveau dictionnaire historique et critique, pour servir de supplement ou de continuation au dictionnaire

historique et critique de M. Pierre de Bayle. Amsterdam. 1750. Ívretű. 4 kötet. *Ga.* 3.

3114. Gottfried : Historische Chronik, oder Beschreibung der merkwürdigsten Geschichte, so sich von Anfang der Welt bis auf das Jahr Christi 1619. zugetragen. Frankfurt. 1743. Ívretű. 3. kötet. *Ga.* 5.

3116. Moreri Louis : Le grand dictionnaire historique, ou le melange curieux l'histoire sacrée et profane. Amsterdam. 1740. Ívretű. 8 kötet. *Ga.* 7.

3120. Frölich Erasmus. Notitia elementaris numismatum antiquorum illorum, quae urbium liberarum, regum et principum ac personarum illustrium appellantur. Vindobonae. 4°. 1 kötet. *Ga.* 3.

3125. Bibliothek historischer Classiker aller Nationen. Wien. 1819. 8°. 32 kötet. *Ga.* 1.

3128. Dictionnaire Nouveau — historique ; ou histoire abrégée de tous les hommes qui se sont fait un nom par des talens, des vertus, des forfaits, des erreurs. Caen. 1786. 8°. 8 kötet. *Ga.* 7.

3131. Fliessbach, Dr. Ferdinand — : Münzsammlung, enthaltend die wichtigsten seit dem Westphälischen Frieden bis zum Jahre 1800 geprägten Gold- und Silber-Münzen, sämtlicher Länder und Städte. Leipzig. 1853. 8°. 1—60. Lief. *Ga.* 10.

3179. Histoire universelle sacrée et profane, composée par ordre de mesdames de france. Paris. 1756. 8°. 20 kötet. *Ga.* 16.

3187. Struvius Burcard : Bibliotheca numismatum antiquorum. Jenae. 1693. 16°. 1 kötet. *Ga.* 24.

3188. Turselinus : Epitome historiarum ab orbe condito usque ad annum 1595. Coloniae. 1670. 16°. 1 kötet. *Ga.* 25.

3177. Weltgeschichte, Allgemeine —. In Englischen herausgegeben von Wilch. Guthrie et Joh. Gray, übersetzt und verbessert von verschiedenen deutschen Gelehrten. Troppau. 1784. 16°. 92 kötet. *Ga.* 27.

Egyetemes történelmi mű van :

1. Ívrétű	16 mű	34 kötetben
2. 4°-ben	14 „	37 „
3. 8°-ben	78 „	342 „
4. 16°-ben	61 „	223 „

Összesen 169 mű 636 kötetben.

b) Gb. *Vegyes történelem.*

Ezen csoportban a következő történészek neveivel találkozunk :

Abrantes, Allwærden, Archenvall, Archenthal, Ardeche, Arneth. Bartoldi, Bassville, Beaulieu, Beaumont, Bedekovich, Berger, Bergier, Bodin, Buchholz, Burke. Cabet, Calles, Capelle, Catrou, Chateaubriand, Chauber,

Chaussard, Clery, Coroninus, Coxe, Coyer, Cunningham, Cuspinian. Dahlmann, Dembinszky, Desmaisons, Desodoards, Domayr, Dondin, Dubois, Dumortous. Elsner. Fessler, Flechier, Foucault, Fouche, Fresne, Fromageot. Ganilh, Garve, Gensau, Gibbon, Girtanner, Goldsmith, Gramond, Grimaldi. Helfert, Helmers, Hennequin, Henthaler, Hubault, Ivernois. Jones, Justin. Kennet, Keratry, Kery, Kriegl. Laboulaye, Lacretelle, Lamartine, Lamormain, Lanfrey, Lascases, Leo, Lescure, Levesque, Limborch, Linguet. Macaulay, Maffeus, Mayr, Méhee, Mellin, Mercier, Metternich, Michaud, Michelet, Mignet, Millac, Mirabeau, Montecucculi, Muratori. Necker, Noailles, Nodier. Oginsky, O'Meara. Palafox, Palazzi, Patavinus, Pelletan, Pitiscus, Pombal, Puffendorf. Quinet. Ramsay, Ranke, Ratkay, Raumer, Raynal, Remusat, Richelieu, Rollin, Russel. Salaberry, Salgues, Sallier, Sarrazin, Schmettau, Schmidt, Schönwisner, Segur, Serre, Serviez, Simon, Soulavie, Stuart, Sully, Szalay. Talbot, Thiers, Toreno, Toulangeon. Venturini, Verheiden, Vertot, Vynckt. Wagner, Washington, Williams. Zimmermann.

Erdekesebb művek :

3190. Calles Sigismundus : Annales Austriae ab ultima, aetatis memoria ad Habsburgicae

gentis principes deducti. Viennae. 1750.
Ívretű. 2 kötet. *Gb.* 5.

3227. Causei Michaelis: Romanum museum, sive thesaurus, eruditae antiquitatis, in quo proponuntur ac dilucidantur gemmae, idola, insignia, sacerdotalia etc. Romae. 1746.
Ívrétű. 2 kötet. *Gb.* 6.

3200. Chronic, Gülichische —. Leipzig.
1611. Ívrétű. 1 kötet. *Gb.* 9.

3199. Dubrav: Historia boiemica. Basileae.
1575. Ívrétű. 1 kötet. *Gb.* 18.

3204. Helmers: Erneuert- und vermehrtes-Wappenbuch. Nürnberg. 1699. Ívrétű. 6 kötet. *Gb.* 25.

3207. Jovii Pauli: Elogia, virorum bellica virtute illustrium veris imaginibus supposita, que apud museum spectantur. Florentiae.
1551. Ívrétű. 1 kötet. *Gb.* 28.

3206. Limborch Philippus: Historia inquisitionis. Cui subiungitur liber sententiarum inquisitionis Tholosanæ. Amstelodami.
1692. Ívrétű. 1 kötet. *Gb.* 32.

3216. Pitiscus Samuel: Lexicon antiquitatum romanarum in quo ritus et antiquitates cum Graecis ac Romanis exponuntur Venetiis.
1719. Ívrétű. 3 kötet. *Gb.* 39.

3218. Rattkay Georgius: Memoria regum et banorum regnorum Dalmatiæ, Croatiae et Slavoniae, inchoata ab origina sua, usque

ad presentem annum 1652. Viennae. 1652.
Ívretű. 1 kötet. *Gb.* 41.

3222. Spener Philippus : Insignium theoria,
sive operis heraldici pars generalis. Franco-
furti. 1717. Ívretű. 2 kötet. *Gb.* 45.

3247. Catrou et Rouille : Histoire romaine,
depuis la fondation de Rome. Paris. 1725.
4°. 16 kötet. *Gb.* 10.

3264. Histoire des plus illustres favoris
anciens et modernes. Leide. 1659. 4°. 1 kö-
tet. *Gb.* 27.

3265. Lamberty : Memoires pour servir a
l'histoire du XVIII. Siecle. Haye. 1723.
4°. 10 kötet *Gb.* 28.

3357. Flassan : Histoire generale et raison-
née de la diplomatie française. Paris. 1811.
8°. 7 kötet. *Gb.* 81.

3383. Gibbon Eduard : Geschichte der
Abnahme und des Falls des römischen
Reichs. Wien. 1790. 8°. 14. kötet. *Gb.* 114.

3434. Lamartine : Histoire des Girondins.
Paris. 1847. 8°. 8 kötet. *Gb.* 174.

3436. Lascases : Memorial de Sainte-He-
lene, ou journal ou se trouve consigné.
Paris. 1824. 8°. 8 kötet *Gb.* 176.

3665. Vie privée du marechall de Riche-
lieu, contenant ses amours et intrigues. Paris.
1791. 8°. 3 kötet. *Gb.* 378.

3715. Bourdeille Pierre : Memoires. Con-

tenant les vies des dames galantes et de son temps. Leyde. 1699. 16°. 2 kötet. *Gb.* 39.

3782. Goldsmith: History of England, from the invasion of Julius Cæsar, to the death of Georg the second. Lyons. 1817. 16°. 2 kötet. *Gb.* 108.

3800. Histoire de Louis XIII. dit le juste, roi de France et de Navarre. Paris. 1634. 16°. 1 kötet. *Gb.* 120.

3877. Millot: Memoires politiques et militaires, pour servir a l'histoire de Louis XIV. et de Louis XV. Mæstricht. 1777. 16°. 4 kötet. *Gb.* 211.

3517. Mirabeau: De la monarchie Prussienne sous le Frederich le grand. Londres. 1788. 8°. 7 kötet. *Gb.* 248.

3575. Raynal Guillaume: Histoire philosophique et politique des etablissemens et du commerce des Europeens dans les deux Indes. Neuchatel. 1783. 8°. 10 kötet. *Gb.* 305.

4033. Wilson Henriette: Memoires. Concernant plusieurs grands personnages d'Angleterre. Bruxelles. 1825. 16°. 8 kötet. *Gb.* 348.

Vegyes történelmi mű van:

1. Ívrétű	82 mű	135 kötetben
2. 4°-ben	61 "	114 "
3. 8°-ben	478 "	963 "
4. 16°-ben	416 "	1061 "

Összesen 1037 mű 2273 kötetben.

c) Gc. *Hazai történelem.*

Ez osztályban nevezetesebb történészek :

Asbóth. Bajtay, Balassa, Bél, Bethlen, Boldényi, Bonfin, Budai. Chassin, Cornides, Csánky, Cobor. Dankofszky, Deák, Décsy, Deguignes, Deserich, Dolinay. Engel, Érdy. Fejér, Fessler, Forgách, Földváry, Fraknoi. Gabon, Görgei. Hampel, Hauer, Henszlmann, Horányi, Horn, Horváth, Höfl. Ipolyi, Istvánffy. Jászai. Károlyi, Katona, Kazy, Kemény, Kerékgyártó, Kertbeny, Kézai, Klapka, Koller, Kossuth, Kovachich, Kőváry, Kultsár. Lipp. Majláth, Marczali, Márki, Márton, Mellen, Mészáros, Mikó. Nadányi, Nádasdy, Nagy, Ney, Novotny. Oláh, Ortelius. Palma, Pauer, Pauler, Péczely, Perger, Pesty, Piringer, Podhráczky, Podmaniczky, Pray, Pulszky. Radvánszky, Rákóczy, Ransanus, Révay, Rogerius, Rupp, Rummy. Salamon, Schneller, Schönwisner, Spányik, Stilting, Svastich, Szabó, Szalay, Szirmay, Szokoly. Teleki, Thaly, Thierry, Timon, Turóczi. Váradi, Vaszary, Verebi, Vyatt. Wágner. Zalka.

Kiválóbb művek :

4073. Attila, missis, acceptisque legationibus illustris. Ex prisco rhetore sophista post Davidis Hoeschelli, Caroli Cantoclar

curas edidit, atque notas adjecit Mathias Bél. Adparatus ad historiam hungaricam decadis II. monumentum I. Posenii. 1745. Ívrétű. 1 kötet. *Gc.* 4.

4072. Bel Mathias: Notitia hungariæ novæ, historico-geographica, divisa in partes quatuor. Viennæ. 1735. Ívrétű. 4 kötet. *Gc.* 5.

4047. Bel Mathias: Adparatus ad historiam hungariæ, sive collectio miscella monumentorum ineditorum partim, partim editorum sed fugientium. Conquisivit in decades partitus est, et præfationibus atque notis illustravit. Posenii. 1737. Ívrétű. 1 kötet. *Gc.* 6.

4074. Bel Mathias: Hungariæ antiquæ et novæ prodrum cum specimine quomodo in singulis operis partibus elaborandis versarii constituerit. Norimbergæ. 1723. Ívrétű. 1 kötet. *Gc.* 7.

4077. Deserich Josephus: De initiis ac majoribus hungarorum commentaria. Quibus accedit circa finem libri secundi insigne ac perantiquum manuscriptum ex Vaticana bibliotheca, depromptum, hactenus desideratum. Budæ. 1748. Ívrétű. 6 kötet. *Gc.* 12.

4053. Isthvánffy Nicolaus: Historiarum de rebus ungaricis libri XXXIV. ab anno Christi 1490 ad 1606. Viennæ. 1758. Ívrétű. 1 kötet. *Gc.* 19.

4079. Kazy Franciscus: Historia regni hungariæ, ab anno seculi decimi septimi primo, ad annum ejusdem seculi trigesimum septimum. Tyrnaviæ. 1737. Ívrétű. 3 kötet. *Gc.* 20.

4082. Palatini regni hungariæ bello paceque clarissimi, e diversis scriptoribus, patriis exteris, diplomatibus, aliisque instrumentis literariis eruti, ac per brevi narratione a primis temporibus Sancti Stephani hungarorum regis, ad nostram usque ætatem cum accurata chronologia deducti. Tyrnaviæ. 1752. Ívretű. 1 kötet. *Gc.* 29.

4083. Pray Georgius: Annales regum hungariæ ab anno Christi 1597. ad annum 1604. Ívrétű. Vindobonæ. 1763. 5 kötet. *Gc.* 31.

4048. Scriptores rerum hungaricarum veteres et genuini, partim primum ex tenebris eruti, partim antehac quidem editi. Vindobonæ. 1746. 3 kötet. Ívrétű. *Gc.* 35.

4088. Timon Samuel: Epitome chronologica rerum hungaricarum, a nativitate divi Stephani usque ad annum 1736. producta. Cassoviæ. 1736. Ívrétű. 1 kötet. *Gc.* 40.

4088. Turóczi Ladislaus: Ungaria suis cum regionibus ceterisque terræ dotibus. Reges item ungariæ cum accurata singulorum genealogia compendio dati. Tyrnaviæ. 1729. Ívrétű. 1 kötet. *Gc.* 43.

4097. Deguignes. Histoire generale des huns, des turcs, des mogols et des autres tartares occidentaux, avant et depuis Jesus Christ jusqu' a present. Paris. 1756. 4°. 5 kötet. *Gc.* 9.

4108. Histoire des revolutions de Hongrie, ou l'on donne une idée juste de son legitime gouvernement. Avec les memoires du prince Rákóczy sur la guerre de Hongrie depuis 1703 jusqu' a la fin. Et ceux du comte Bethlen Miklós sur les affaires de Transylvanie. Haye. 1739. 4°. 2 kötet. *Gc.* 20.

4115. Palma Franciscus : Heraldicæ regni Hungariæ specimen, regia provinciarum nobiliumque scuta completens. Vindobonæ. 1766. 4°. 1 kötet. *Gc.* 27.

4120. Ransano ; Epitome rerum hungaricarum, velut indices descripta. Budæ. 1746. 4°. 1 kötet. *Gc.* 33.

4127. Timon Samuel : Imago antiquæ Hungariæ, representans terras, adventus et res gestas gentis Hunnicæ. Historico genere strictim perscripta. Viennæ. 1754. 4°. 2 kötet. *Gc.* 41.

4130. Turóczi Ladislaus : Ungaria suis cum regibus. Tyrnaviæ. 1768. 4°. 1 kötet. *Gc.* 43.

4134. Wagner Carolus : Analecta scepusii sacri et profani, complectens bullas pontificum

cæsarum regumque diplomata. Viennæ. 1773. 4°. 2 kötet. *Gc.* 45.

4145. Bethlen: Historia de rebus Transylvanicis. Cibinii. 1782. 8°. 6 kötet. *Gc.* 9.

4171. Fejér Georgius: Codex diplomaticus Hungariæ, ecclesiasticus ac civilis. Budæ. 1829. 8°. 42 kötet. *Gc.* 38.

4220. Katona Stephanus: Historia critica. 1. kötet: Primorum Hungariæ ducum; 1—6: Stirpis Arpadianæ; 1—12: Stirpis mixtæ; 1—23: Stirpis Austriacæ. Pestini 1778—1817. 8°. 42. kötet. *Gc.* 87.

4253. Oláh Nicolaus: Hungaria et Atila, sive de originibus gentis regni Hungariæ situ, habitu . . . ab Atila gestis, libri duo. Vindobonæ. 1763. 8°. 1 kötet. *Gc.* 122.

4258. Palma Carolus: Notitia rerum hungaricarum. Tyrnaviæ. 1775. 8°. 3 kötet. *Gc.* 126.

A magyar történelmi művek száma:

1. Ívrétű	48 mű	97 kötetben
2. 4°-ben	47 "	89 "
3. 8°-ben	230 "	561 "
4. 16°-ben	85 "	308 "

Összesen 410 mű 1055 kötetben.

H) FÖLDIRAT ÉS UTAZÁSOK.

Egyetemes, vegyes és hazai földrajz. Népis-
 isme és helyrajzok. Utazások. Statisztika.
 Földrajzi szótárak és folyóiratok.

Ezen itt gazdagon képviselt szakban a
 következő írók neveivel találkozunk :

Adam, Aimé, Alberti, Alt, Amato, Andrassy,
 Archenholtz. Bædeker, Balbi, Balling, Bar-
 bault, Birly, Bisinger, Bissachere, Bligh,
 Boissard, Boldényi, Bory, Breton, Bright,
 Brown, Brugsch, Büsching. Cadet, Canna-
 bich, Carleti, Casstellan, Clarke, Cluver,
 Cook, Coxe, Coyer, Csaplovics, Császár,
 Csorba. Dallas, Décsy, Degrandepre, Demian,
 Denon, Depous, Dolimieu, Donner, Durand,
 Duvallon. Ebel, Egger, Ehrmann, Elsner.
 Erbach, Eschwege, Ewans. Fényes, Ferenczy,
 Færster, Fontanier, Forray, Fortis, Frank.
 Galetti, Gaspari, Gatterer, Germing, Gibel,
 Girard, Golberry, Gorove, Grant, Guer,
 Gyene. Hager, Haidinger, Hammer, Ha-
 raszty, Harpe, Hassel, Hering, Hormann,
 Hormayr, Horváth, Hoványi, Humboldt,
 Hunfalvy, Hübner. Irinyi. Jaubert, Jäger,
 Jekelfalusy, Jenny, Jerney. Karaczay, Kir-
 cker, Kiss, Kleiner, Kohl, Kolb, Köslér,
 Kóváry, Krickel, Kunits. Laborde, Lamiral,

Láng, Lassu, Lavaysse, Lehóczky, Lenk, Lesseps, Lüdecke. Mackenzie, Magyar, Majorszky, Mannert, Maximilian, Mensel, Meyer, Miller, Mollien, Morier. Nagy, Nendtvich. Olivier, Owerbeck. Paget, Patherson, Percival, Peron, Pike, Potter, Portlock, Prónay, Puky. Reguly, Rehfües, Rihaud, Richter, Rosty, Rudolf, Russel. Sanson, Savary, Schnabel, Schramm, Schultes, Sonnerat, Sprengel, Stanley, Sternberg, Storch, Symes, Szaller, Széchenyi, Szemere, Szepesházy, Szinnyei, Szörény. Térey, Tessedik, Thewenoths, Tiebaut, Tomka, Totts, Tschicha, Turnbull. Usborne. Vahot, Valentia, Vass, Vályi, Visontay, Volney. Weisskern, Wilson, Winterbrotton, Woodard, Wussow. Zádory.

Ezen szakban igen sok szép régi, értékes és terjedelmes munka találtatik. A sok közül megemlíthetem :

4420. Atlas, Nouvel — ou theatre du monde, comprenant les tables, et descriptions de toutes les regions du monde universel. Amstelodami. 1653. Ívrétű. 6 kötet. *H.* 2.

4447. Atlas nouveau. Contenant toutes les parties du monde. Paris. 1684. Ívrétű. 1 kötet. *H.* 3.

4419. Atlas historique ou nouvelle introduction a l'histoire, a la chronologie et la

geographie ancienne et moderne : représentée dans de nouvelles cartes. Amsterdam. 1739. Ívrétű. 6 kötet. *H.* 6.

4456. Boissard Joannes : Topographia urbis Romæ ; Das ist : Eigentliche Beschreibung der Stadt Rom. Frankfurt. 1681. Ívrétű. 1 kötet. *H.* 15.

4442. Description de l'Egypte, ou recueil des observations et des recherches qui ont été faites en Egypte pendant l'expédition de l'armée française. Publiée par C. L. F. Panckoucke. Nagy ívrétű. 1—68 füzet. *H.* 19. (Ad : *H.* 85.)

4423. Homann Joannes : Atlas novus terrarum orbis imperia, regna et status exactis tabulis geographicae demonstrans. Norimbergæ. 1749. Ívrétű. 2 kötet. *H.* 29.

4461. Hunfalvy János : Magyarország és Erdély, eredeti képekben. Rajzolta Rohbock Lajos. Darmstadt. 1856. Ívrétű. 1—68 füzet, *H.* 30.

4433. Mercator Gerardus : Atlas, sive cosmographicae meditationes de fabrica mundi, et fabricati figura. Amstelodami. 1607. Ívrétű. 1 kötet. *H.* 39.

4517. Jerney János : Keleti utazása a magyarok őshelyeinek kinyomozása végett 1844 és 1845-ben. Pest. 1845. 4°. 2 kötet. *H.* 35.

4540. Sanson: L'Europe en plusieurs cartes et en divers traittes de geographie et d'histoire. Paris. 1683. 4°. 1 kötet. *H.* 58.

4571. Balbi A.: Allgemeine Erdbeschreibung, oder Hausbuch des geographischen Wissens. Eine systematische Encyclopädie der Erdkunde. Pest. 1842. 8°. 12 kötet. *H.* 19.

4786. Bibliothek der neuesten und wichtigsten Reisebeschreibungen zur Erweiterung der Erdkunde, nach einem systematischen Plane gesammelt, und in Verbindung mit einigen andern Gelehrten bearbeitet und herausgegeben von M. C. Sprengel. Weimar. 1800. 8°. 50 kötet. *H.* 36.

4582. Bibliothek, Neue — der wichtigsten Reisebeschreibungen, zur Erweiterung der Erd- und Völkerkunde, in Verbindung mit einigen andern Gelehrten gesammelt und herausgegeben von Dr. F. I. Bertuch. Weimar. 1815. 8°. 65 kötet. *H.* 37.

4636. Description de l'Egypte, ou recueil des observations et des recherches qui ont été faites en Egypte pendant l'expédition de l'armée française. Publiée par C. L. P. Panckoucke. Paris. 1821. 8°. 26 kötet. *H.* 85.

4660. Harpe: Abregé de l'histoire generale des voyages. Paris. 1770. 8°. 27 kötet. *H.* 145.

4698. Länder- und Völkerkunde. Neueste —. Ein geographisches Lesebuch für alle Stände. Prag. 1807. 8°. 18 kötet. *H.* 194.

4803. Schütz J. B.: Allgemeine Erdkunde für denkende und gebildete Leser, oder: Beschreibung aller Länder der fünf Welttheile. Wien. 1808. 8°. 12 kötet. *H.* 291.

4908. Schwartner M.: Statistik des Königreichs Ungarn. Ofen. 1809. 8°. 3 kötet. *H.* 293.

4783. Spalart Robert: Versuch über das Kostum der vorzüglichsten Völker des Alterthums, des Mittelalters, und der neuern Zeiten. Wien. 1796. 8°. 12 kötet. *H.* 305.

4802. Towson Robert: Voyage en Hongrie. Paris. 1799. 8°. 3 kötet. *H.* 325.

4806. Vályi András: Magyarországi leírása. Buda. 1799. 8°. 3 kötet. *H.* 329.

4973. Büsching A. F.: Grosse Erdbeschreibung. Troppau. 1784. 8°. 28 kötet. *H.* 54.

Van pedig számszerint:

1. Ívrétű	75	mű	358	kötetben
2. 4°-ben	72	•	167	•
3. 8°-ben	508	•	1148	•
4. 16°-ben	391	•	684	•

Összesen 1046 mű 2357 kötetben.

1/ TERMÉSZETRAJZ.

Ember-, állat-, növény- és ásványtan.

Ezen csoportban :

Baier, Batsch, Bergmann, Beroldingen, Bonnet, Brehm, Buffon, Burdach, Burgsdorf. Clemente, Cordier. Dezallier, Diel, Dolomien. Ebert, Estner. Fichtel, Fortis, Freisleben, Funke. Gallitzin, Gerhard, Giebel, Gmelin, Günther, Hamel du Monceau, Hanák, Haüy, Henschel. Jaquin, Jäger. Kircher, Kirwan, Kopp, Kronstedt. Lamoignon-Malesherbes, Lenz, Linné, Lippold. Machler, Meyer, Mihálka, Molnár, Mucha. Nagy. Raff, Reichenbach, Reichert, Rochel, Rumph. Santi, Schall, Schäfer, Schmidt, Schönbauer. Schumacher, Schuster, Schütz, Senebier, Steffens. Valisnieri, Vamberchen, Virey. Wagner, Waldstein, Weinmann, Werner, Wildenow. Zipser stb. írók neveit találjuk.

Kiválóbb terményrajzi munkák :

7246. Carus: Die Proportionslehre der menschlichen Gestalt. Leipzig. 1854. Ívrétű. 1 kötet. *I.* 3.

7247. Dezallier: Conchyologie, oder Abhandlung von den Schnecken, Muscheln und anderen Schaalthieren. Wien. 1772. Ívrétű. *I.* 4.

7249. Günther Friedrich : Sammlung von Nestern und Eyern verschiedener Vögel. Nürnberg. 1772. Ívrétű. 1 kötet. *I.* 6.

7251. Kircher Athan : Mundi subterranei tomus II. Ivrétű. Amstelodami. 1678. *I.* 8.

7252. Museum calceolarianum Veronense. Verone. 1622. Ívrétű. 1 kötet. *I.* 9.

7457. Rochel Antonius : Plantæ Banatus rariores. Pestini. 1828. Ívrétű. 1 kötet. *I.* 14.

7258. Rumph Georgius : Thesaurus imaginum piscium testaceorum. Lugduni. 1711. Ívrétű. 1 kötet. *I.* 15.

7264. Wagner Daniel : Pharmaceutisch-medicinische Botanik. Wien. 1828. Ívrétű. 2 kötet. *I.* 21.

7265. Waldstein Franciscus : Descriptiones et icones plantarum Hungariæ. Viennæ. 1802. Ívrétű. 3 kötet. *I.* 22.

7266. Weinmannus redivivus, emendatus et illustratus, sive : Thesaurus rei herbariæ locupletissimus. Augsburg. 1787. Ívrétű. 4 kötet. *I.* 23.

7270. Brehm : Thierleben. Allgemeine Kunde des Thierreichs. Leipzig. 1876. 4°. 10 kötet. *I.* 4.

7272. Buffon : Histoire naturelle, generale et particuliere. Paris. 1769. 4°. 47 kötet. *I.* 6.

7287. Schauplatz der Natur. Wien. 1774. 4°. 10 kötet. *I.* 21.

7301. Fuchs Leonhard: De historia stirpium commentarii insignes. Lugduni. 1549. 8°. 1 kötet. *I.* 23.

7398. Gessner Conrad: De omni rerum fossilium genere, gemmis, lapidibus, metallis et hujusmodi, libri aliquot plerique nunc primum editi. Tiguri. 1565. 8°. 1 kötet. *I.* 28.

7330. Haüy: Traité de Mineralogie. Paris. 1801. 8°. 4 kötet. *I.* 33.

7345. Linné Carolus: Species plantarum, exhibentes plantas rite cognitatas ad genera relatas secundum systema sexuale digestas. Berolini. 1797. 8°. 6 kötet. *I.* 48.

7346. Linné Carolus: Systema naturæ per regna tria naturæ, secundum classes, ordines, genera species. Halæ. 1760. 8°. 2 kötet. *I.* 49.

A természetrajzi művek száma.

1. Ívrétű	23 mű	49 kötetben
2. 4°-ben	38 „	128 „
3. 8°-ben	83 „	163 „
4. 16°-ben	35 „	102 „

Összesen 179 mű 442 kötetben.

K/ TERMÉSZETTUDOMÁNYOK.

Természettan, vegytan. Számítan és mértan. Építészet. Hadászat. Gyógyászat. Találmányok.

Ezen több szakból összevont csoportban :

Adams, Allix, Alyon, Argenti, Atwood, Azyr. Bailli, Ballexserd, Balling, Balme, Balogh, Barreme, Barozzio, Batizfalvy, Baumeister, Bene, Benz, Bernoulli, Bertholon, Blond, Bode, Boerhaave, Bolle, Brown, Burghardt, Burggras, Biot, Busch. Cabeo, Cailli, Carus, Caspari, Chaptal, Clermont, Crüger. Daviler, Decker, Delametrie, Deleuze, Dudits. Ebeling, Eckstein, Eller. Faber, Fabricius, Fergusson, Flammarion, Folard, Fond, Fourcroy, Frank. Gabler, Gall, Galvan, Gosse, Gren, Guischart, Guyot, Günther. Halle, Hartmann, Hecker, Heidler, Henke, Hering, Hermbstädt, Hirschel, Hofmann, Howard, Hufeland, Humboldt, Hyrtl. Izzo. Jacobson, Jacotot, Jænicke, Jahn, Jeep. Kerekes, Kramer. Langrange, Lange, Laugier, Lecormie, Lederer, Lenhossék, Littrow, Luc, Lutheric, Lutce. Mackenzie, Macquer, Mahon, Maler, Mesmer, Moleschott, Most, Müller. Nasch, Nendtvich. Orfila. Pasquich, Pete, Piszling, Possart, Puysegur. Raulom, Rausch, Ringelmann. Santilli, Saverien, Schlegel, Schœdler, Senebier, Severin, Sigmond, Stocker, Stuve, Szapáry, Szerdahelyi. Tatay, Tielcke, Tissot, Tomcsányi, Torkos, Turpin. Unterberger.

Valentin, Vége, Venette, Vogt. Wiegleb, Wilkinson, Winckelmann, Woita. Zanchi, Zarda, Zeller, Zimmermann stb. e szakokbeli műveivel találkozunk.

Az érdekesebb s nagyobb művek közül itt találjuk :

5211. Azyr : *Traité d'anatomie et de physiologie avec des planches colorées, représentant au naturel des divers organes de l'homme, et des animaux.* Paris. 1786. Ívrétű. 2 kötet. *K.* 1.

5212. Barozzio : *Regola delli cinque ordini d'architettura.* Ívrétű. 1. kötet. *K.* 2.

5214. Cabeo. Nic. : *Philosophia magnetica, in qua magnetis natura penitus explicatur.* Ferrariæ. 1619. Ívrétű. 1 kötet. *K.* 4.

5218. Hildan Guilhelm : *Wund-Artzney.* Hanaw. 1652. Ívrétű. 1 kötet. *K.* 8.

9255. Nash : *The Mansions of England in the olden Time.* London. 1869. Ívrétű. 4 kötet. *K.* 9.

5227. Bailly : *Histoire de l'astronomie ancienne, depuis son origine jusqu'a la etablisement de l'ecole d'Alexandrie.* 1 kötet ; *Histoire, de l'astronomie moderne depuis la fondation de l'ecole d'Alexandrie jusqu'a l'epoque de 1730.* 3 kötet. Paris. 1779—1781. 4°. 3 kötet. *K.* 4.

5229. Benz : *Thesaurus processuum chi-*

micorum. Nürnberg. 1715. 4°. 1 kötet. *K.* 6.

5251. Folard: Histoire de polybe, avec un commentaire, ou un corps de science militaire. Amsterdam. 1759. 4°. 6 kötet. *K.* 25.

5252. Gäbelkthonern Oswald: Artzneybuch. Tübingen. 1595. 4°. 1 kötet. *K.* 26.

5276. Turpin: Essai sur l'art de la guerre. Paris. 1754. 4°. 1 kötet. *K.* 53.

5301. Bertholon: De l'electricité des vegetaux. Lyon. 1783. 4°. 1 kötet. *K.* 24.

5302. Bertholon: De l'electricité des meteors. Lyon. 1787. 8°. 2. 2 kötet. *K.* 25.

5318. Busch: Versuch eines Handbuchs der Erfindungen. Wien. 1801. 8°. 8 kötet. *K.* 40.

5340. Deleuze: Histoire critique du magnetisme animal. Paris. 1813. 8°. 2 kötet. *K.* 62.

5411. Humboldt Alexander: Kosmos. Entwurf einer physischen Weltbeschreibung. Stuttgart. 1845. 8°. 4 kötet. *K.* 133.

5467. Mallet: Les travaux de Mars, ou l'art de la guerre. Haye. 1696. 8°. 3 kötet. *K.* 189.

5470. Mayer: Beschreibung des ganzen menschlichen Körpers, mit den wichtigsten neueren anatomischen Entdeckungen

bezeichnet. Berlin. 1783. 8°. 8. kötet. *K.* 193.

5529. Schubert: Populäre Astronomie. St.-Petersburg. 1804. 8°. 3 kötet. *K.* 251.

5575. Wolf Chretien: Cours de mathématique. Paris. 1747. 8°. 3 kötet. *K.* 294.

5603. Bibliothek. Electro-technische —. Leipzig. 1883. 8°. 26 kötet. *K.* 24.

5608. Boerhaave: Elemens de chymie. Paris. 1754. 8°. 6 kötet. *K.* 29.

Van ezen csoportban :

1. Ívrétű	23 mű	31 kötetben
2. 4°-ben	67 „	119 „
3. 8°-ben	319 „	506 „
4. 16°-ben	203 „	325 „

Összesen 612 mű 981 kötetben.

L) GAZDÁSZAT.

Mezei gazdaságtan. Állattenyésztés. Kertészet. Borászat. Halászat. Ipar és kereskedelem. Technológia és géptan. Vadászat és sport.

Ezen szakban :

Abel, Abercrombie, Adamovics, Alers, Altum, André, Angyalffy, Apperley, Arenstein. Babó, Balásházy, Balassa, Balogh, Bandoyer, Bartell, Bartholdy, Basch, Beckmann, Bedő Bemelmans, Berg, Bernhard, Bowers, Burger, Burgsdorff. Cadet, Chomel, Corneli, Cosz-

mann, Cotta, Csekonics, Csondor, Cilchert, Czindery, Cushing. Davy, Deiker, Demmerich, Dieterich, Dilg, Dombrowszky, Dreher, Duportal. Ebert, Egan, Egerer, Ehrenfels, Elsner. Farkas, Finch Förster, Frankenburg, Free-Lance, Friedberger. Gaal, Gans, Garsault, Gandich, Gerstäcker, Goedde, Gordon, Görner, Gysser. Haider, Hartig, Hegewald Hemyng, Hensinger, Hermbstädt, Hiover, Hirtl, Hochheimer. Imle. Jäger. Kardhordó, Kenessey, Kirchhof, Kovács. Lehndorff, Leinkauf, Leo, Low, Löbe, Ludovici. Machts, Mackensen, Marksmann, Mátyus, Mayer, Miklós, Molnár. Nathusius, Näkel, Neuhof, Niklas, Næthlichs, Noisette. Ordódy, Otto, Ölvedy. Palliser, Panseron, Pausinger. Ridinger, Riesenthal, Rohlwes, Rohr, Romford, Ronna, Rütymeyer, Ryss. Sachs, Savary, Schams, Schenk, Scherer, Schmidlin, Schmidt, Shaw, Sidney, Silberer, Specht, Sporzon, Stegmann, Stewart, Stonehenge, Szabó, Szalbeck. Thaer, Thessedik, Thiel, Thüngen, Tormay, Tóth, Train, Treyer, Tryberg. Udvardy. Vedres, Viertl, Vyner. Willkommen, Winckel, Wukasinovic. Yates. Zemlicka, Zenker, Zwick. stb. szerzők műveit találjuk, a melyek közül érdekesebbek :

6513. Abel Lothar : Garten-Architectur. Wien. 1876. Ívrétű. 1 kötet. L. 1.

6540. Bowers G.: Notes from a hunting bok. (Not.) in the shires. London. Ívrétű. 1 kötet. *L.* 6.

9161. Corneli K.: Die Jagd und ihre Wandlungen in Wort und Bild. Amsterdam. Ívrétű. 1 kötet. *L.* 8.

6544. Finch Mason G.: Sporting sketches. London. Ívrétű. 1 kötet. *L.* 17.

6546. Haider Max: Die Jagd in Bildern. München. Ívrétű. 1 kötet *L.* 17.

9254. Hirth Georg: Das Deutsche Zimmer der Renaissance, Anregungen zu häuslicher Kunstpflege. München. 1884. Ívrétű. 1 kötet. *L.* 18.

6549. Jagd-Album. Zwei und Zwanzig Zeichnungen von Guido Hammer, Leutemann, Pausinger und Anderen. Leipzig. Ívrétű. 1 kötet. *L.* 23.

6552. Pausinger Franz: Jagdbilder aus dem Salzkammergut. Ívrétű. 1 kötet. *L.* 31.

6553. Pausinger Franz: Waidmann's Erinnerungen. München. Ívrétű. 1 kötet. *L.* 32.

6556. Prestel I. G.: Reit-, Fahr- und Jagdereignisse aus dem Leben des Grafen Moritz Sándor. Fénykép-album. Ívrétű. 3 kötet. *L.* 34.

6554. Ridinger: Von den Gefährten. Ívrétű. 1 kötet. *L.* 35.

9327. Bedő Albert: A magyar állam

erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása. 1885. 4°. 3 kötet. *L.* 6.

6563. Böhm J.: Die Schafzucht nach ihrem jetzigen rationellen Standpunkt. Berlin. 1873. 4°. 3 kötet. *L.* 7.

6572. Crafty: Paris à cheval. Paris. 1883. 4°. 1 kötet. *L.* 12.

9333. Dreher Konrád: Die Schusszeit. Humoristisches Jagdbuch in oberbayrischer Mundart. München. 4°. 1 kötet. *L.* 13.

9579. Gyakorlati mezőgazda mint okszerű növénytermelő, állattenyésztő, kertész, borász és házigazda. Keszthely. 4°. 4 kötet. *L.* 21.

6592. Lasterye: Sammlung von Maschinen, Instrumenten, Gebäuden, Apparaten für ländliche und industrielle Oekonomie. Stuttgart. 1821. 4°. 12 kötet. *L.* 36.

6812. Krünitz Joh. Georg: Oekonomische Encyclopädie, oder allgemeines System der Staats-, Stadt-, Haus- und Landwirthschaft in alphabetischer Ordnung. Brünn. 1787. 8°. 130 kötet. *L.* 195.

6838. Ludovici Carl: Eröffnete Academie der Kaufleute, oder vollständiges Kaufmanns-Lexicon. Leipzig. 1752. 8°. 5 kötet. *L.* 218.

5860. Molnár István: A szőlőművelés és borászat kézi könyve. Budapest. 1883. 8°. 1 kötet. *L.* 241.

6869. Nicklas Carl: Lehrbuch der Teich-

wirtschaft. Stettin. 1878. 8°. 4 kötet. L. 248.
 Szám szerint van ezen csoportban :

1. Ívrétű	47 mű	70 kötetben
2. 4°-ben	63 „	189 „
3. 8°-ben	364 „	705 „
4. 16°-ben	208 „	308 „

Összesen 682 mű 1271 kötetben.

M) NYELVTUDOMÁNYOK.

Összehasonlító és modern nyelvtudományok, magyar és külföldi nyelvtanok, szólás-módok, irálytanok, szótárak és commentárok, régi nyelvemlékek.

Ezen szakban pedig :

Ács, Adelung, Ahn, Alvari Antonini. Bailey, Ballagi, Beauclair, Bayer, Becker, Bernolák, Bischoff, Boyer. Calepin, Carrach, Clairmont, Császár, Czuczor. Dankovszky, Dávid, Danko. Faber, Farkas, Fick, Flügel, Fogarasi, Fournier, Franciosini. Gaal, Garay, Gavisi, Girard, Girault, Gubernath, Gyarmathy. Hermann, Heyse, Hunfalvy. Jaubert, Jerney, Jordan. Kardos, Kazinczy, Kellner, Klemm, Kossics, Köppen, Kresznerics, Kunoss, Kühner. Laky, Larousse, Letellier, Levizæ, Ludwig, Lüdemann. Machat, Marton, Meliböi, Molé, Molnár, Moshammer. Nagy, Negedly, Ney, Noel, Noltenius, Nugent,

Olivet, Ollendorf. Páriz-Pápai, Peplier, Prätorius. Rákosy, Reichard, Révay, Rivarol. Sajnovics, Schaffarik, Scheller, Schwan, Sinkay, Siret, Sobrino, Stosch, Szabó, Szeleskey, Szvorényi. Tar. Vater, Veneroni, Vergani, Vidovics. Wagner, Wailly, Walker, Weber, Weinreiter. Zerffi a kiválóbb írók.

Megemlíttésre méltó értékes és terjedelmesebb művek :

6307. Calepini Ambrosii: Dictionarium octolingue. Lugduni. 1663. Ívrétű. 2 kötet. *M.* 1.

6306. Dictionnaire universel, contenant generalement tous les mots françois. Recueilli et compilé premierement par Antoine Furetiere. Haye. 1627. Ívrétű. 4 kötet. *M.* 3.

6309. Gesner Mathias: Novus linguæ et eruditionis thesaurus. Lipsiæ. 1749. Ívrétű. 4 kötet. *M.* 4.

6310. Sajnovics Joannes: Demonstratio idioma ungarorum et lapponum idem esse. Tyrnaviæ. 1770. Ívrétű. 1 kötet. *M.* 5.

6311. Tesoro de la lengua castellana o espanola. Madrid. 1611. Ívrétű. 1 kötet. *M.* 6.

6314. Czuczor Gergely: A magyar nyelv szótára. A magyar tudományos akadémia megbízásából. Pest. 1862. 4°. 1—29. Füzet. *M.* 3.

8614. Schwan Chr. Fred.: Nouveau dictionnaire de la langue françoise et allemande ; et allemande et françoise. Mannheim. 1787. 4°. 8 kötet. *M.* 12.

6390. Kardos Adorján: Versegi Ferencznek megcsalatkozott illetlen mocskolódásai a tiszta magyarságban. Pest. 1806. 1 kötet. *M.* 63.

6391. Kazincy Ferenc: Magyar régiségek és ritkaságok. Pest. 1808. 8°. 2 kötet. *M.* 64.

6395. Kunoss Endre: Gyalulat, vagyis megmagyarosított jegyzéke azon idegen szavaknak, melyek különféle nyelvekből kölcsönöztetvén, a magyar nyelvben korcsosítva vagy eredetikép használtatnak. Pest. 1835. 8°. 1 kötet. *M.* 68.

9107. Nyelvkinccsek, Magyar — első Leopold, és hatodik Károly cs. k. apostoli fölségek fénykorából. Pest. 1858. 8°. 1 kötet. *M.* 101.

6446. Szabó Dávid: Kisded szótár. Kassán. 1792. 8°. 1 kötet. *M.* 114.

6447. Szabó Dávid: Magyarország virági. Komárom. 1803. 8°. 1 kötet. *M.* 115.

6459. Vidovics Ágoston: A magyar Neologia rostálgottatása. Pest. 1826. 8°. 1 kötet. *M.* 130.

Ezen csoportban:

1. Ívrétű	7 mű	15 kötetben
2. 4 ^o -ben	18 „	63 „
3. 8 ^o -ben	134 „	190 „
4. 16 ^o -ben	50 „	60 „
Összesen	209 mű	328 kötetben.

N) ENCYCLOPAEDIÁK.

Ezek közül : Encyclopedie ou dictionnaire, des arts et des metiers. Par une societé de gens de lettres. Livourné. 1770. Ívrétű. 33 kötet. *N.* 2.

8597. Lexicon, Grosses Universal — aller Wissenschaften und Künste welche bisshero durch menschlichen Verstand und Witz erfunden worden. Halle. 1732. Ívrétű. 67 kötet. *N.* 4.

8598. Encyclopedie methodique, ou par ordre de matiers. Par une societé de gens de lettres, de savans et d'artistes. Padoue. 1788. 4°. 118 kötet. *N.* 3.

8608. Ismeretek-tára. Ujjabbkori—. Tudományok és politikai társasélet encyclopädiája. Pest. 1850. 8°. 6 kötet. *N.* 4 És :

8611. Real-Encyclopädie. Allgemeine deutsche — für die gebildeten Stände. Leipzig. 1864. 8°. *N.* 9. 15 kötetből álló művet említhetem föl.

Ezeket kívül van még :

1. Ívrétű	4 mű	110 kötetben
2. 4 ^o -ben	5 „	139 „
3. 8 ^o -ben	10 „	129 „
Összesen	19 mű	378 kötetben.

O) VEGYES TARTALMU KÖNYVEK ÉS GUNYIRATOK.

Anglo, Arrabonensis Janus. Beringius, Bistorius, Bremond, Berger. Cochen Martin. Friedebertus. Hyppolytus redivivus, Jarrigio. Kutenpeitscher. Lugo. Mouliner. Pannonius, Perriers, Physiophilus, Picart. Spanheim. Thomas Christianus. Voltaire stb. szerzőktől.

Ezek közül megemlíthetők:

9015. Fridebertus Theophilus: Der Jesuiter Nebelkappe. Frankfurt. 1613. 4°. 1 kötet. O. 1.

9023. Cochen Martin: Seraphische Jagd-, lust das ist: Vollständiges Porziunkulabüchlein: München. 1784. 8°. 1 kötet. O. 5.

9029. Kutenpeitscher: Neueste Naturgeschichte des Mönchthums. 1783. 8°. 1 kötet. O. 13.

9083. Hippolytus redivivus, id est remedium contemnendi sexum muliebrem. 1644. 16°. 1 kötet. O. 41.

9092. Linguet: Die Kakomonade, ein Nachlass von Doctor Panglos, als ein Supplement, des Kandidate. Berlin. 1786. 16°. 1 kötet. *O.* 50.

9100. Mouliner Niclas: La vraye histoire comique de Francion. Leyde. 1685. 16°. 1 kötet. *O.* 79.

E csoport áll:

1.	4°-rétű	4 mű	4 kötetben
2.	8°-ben	22 „	26 „
3.	16°-ben	80 „	92 „

Összesen 106 mű 122 kötetben.

P) VEGYES TARTALMU FOLYÓ- IRATOK, NAPILAPOK, NAPTÁRAK, CIMTÁRAK. ALKALMI KÖLTEMÉ- NYEK ÉS BESZÉDEK.

9143. Budapesti Szemle. Szerkeszti és kiadja Csengeri Antal. I—XXI. kötet. Új folyam: I—XV. kötet. 1878—1888. évfolyamok. 8°. *P.* 1.

9154. Havi-szemle. Szerkeszti Bodnár Zsigmond. 1878—1880. évfolyamok. 8°. *P.* 12.

9163. La nouvelle revue. 1885—1888. évfolyam. 8°. *P.* 14.

9157. Revue des deux mondes. 1837-dik évi, továbbá 1869—1875. évfolyamok. 8°. *P.* 15.

9159. Tudományos Gyűjtemény. 1817—1829. évfolyamok. 8°. *P.* 17.

9161. Unsere Zeit. Deutsche Revue der Gegenwart. 1865—1887. évfolyamok. 8°. *P.* 19.

8162. Vom Fels zum Meer. Speman's Illustrierte Zeitschrift für das Deutsche Haus. 1882—1887. évfolyamok. 8°. *P.* 20.

Szám szerint van ezen csoportban :

1. Ívrétű	2 mű	3 kötetben
2. 4 ^o -ben	20 „	471 „
3. 8 ^o -ben	28 „	1151 „

Összesen 50 mű 1625 kötetben.

R) TÉRKÉPEK.

E csoport magában foglalja :

Allard, Aszalay. Bagossy, Balla, Bauer, Bedő, Beischlag, Blaeu, Blaschnek, Bonné. Czœrnig. D'Ancker, Deák, Dietzler, Diez, Dresdner. Elekes. Fried. Görög. Haidinger, Handtke, Heymann, Homann, Homolka, Hondius. Jüttner. Karacs, Kenedics, Kiepert, Kiss, Kusterer. Lamprecht, Liedl, Lipszky, Lopez. Mannert, Markó, Mercator. Ortelius. Pedetti, Pinetti, Pongrácz. Schedius, Schmettau, Schmidt, Schneider, Schuhajda, Schutz, Streit. Thot. Vass, Vertics, Weigel et Lotter, Weiland és Zaary stb. által rajzolt, s 2005

lapból álló térképgyűjteményt, melyek közül, mint régibb és érdekesebbeket, a következőket emelhetem ki:

9544. Homann Joan.: Regnorum Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiaë, Slavoniæ, Bosniæ et exacta tabula. Norimbergæ. *R.* 4.

9577. Görög: Magyar atlas, az az: Magyar, Horvát és Tót országok vármegyei, szabadkerületei. Bécs. 1811. 59 lap. *R.* 37.

9584. Bedő Albert: A magyar állam összes erdőségeinek átnézeti térképe, az egyes községek határában uralkodó fő fafaják ki-
tűntetésével. Budapest. 1885. 12 lap. *R.* 44.
(ad: L. 6.)

9851. Lipszky Josephus: Mappa generalis regni Hungariæ. 1806. *R.* 45.

9671. Schedius Lajos: Magyarország, Horvát, Tót, Dalmát, Erdélyországok, a tenger-mellék, s katonai hatóságok földképe. 1847, *R.* 131. stb. stb.

S/ ZENEIRODALOM.

Ezen gyűjtemény részint hazai, részint külföldi zeneszerzők által — nagyjából zongorára, de egyéb hangszerekre is — írt, 892 füzetből álló zenedarabot foglal magában.

METSZETGYŰJTEMÉNY.

A) Magyarok.

I. Magyar főurak	I—139
II. Magyar államférfiak	I—110
III. Magyar egyházférfiak	I— 32
IV. Magyar írók, tudósok és művészek	I— 24
V. Magyar katonai személyek	I— 14

B) Külföldiek.

VI. Uralkodó családok	I—151
VII. Főurak	I— 30
VIII. Államférfiak	I— 25
IX. Egyházi férfiak	I— 32
X. Írók és tudósok	I—123
XI. Művészek	I—108
XII. Katonai személyek	I— 78
XIII. a) Táj- és látképek	I— 46
XIII. b) Táj- és látképek	I— 69
XIV. Történeti képek : a) bibliai történet	
I—26 ; b) ókori történet 27—34;	
c) magyar történet 35—47 ; d)	
népviselés 48—58 ; e) csataké-	
pek 59—69. Vegyesek	I—108

Összesen 877 drb.

Minden könyv az egész könyvtáron keresztül huzódó sorszámmal, azonfelül az illető szakcsoport betűjével, s minden szakban minden alakon belül előlről kezdődő sorszámmal van ellátva.

A könyv címe elé irt sorszám azt jelenti,

hogy a mű hányadik a könyvtárban. A legnagyobb sorszám tehát a könyvtár összes műveinek számát adja. A szakcsoport betűjegye jelzi a tudományszakot, a hova a mű tartozik. A betűjegy után irt szám pedig azt jelenti, hogy a könyv, az ugyanezen betűvel jelzett tudományszakhoz tartozó hason alakú könyvek között betűrendben hányadik.

A könyvtár kezelése, illetőleg a könyvek kikeresésére három címtár áll rendelkezésünkre. Egy szakcímtár, mely az ugyanazon tudományszakhoz tartozó műveket szerzőik nevének, ennek hiányában pedig címük péceszavának (Schlagwort) kezdőbetűje szerint, minden alakban előlről kezdődő betűrendben tünteti elénk. Egy betűrendes címtár, mely a műveket — tekintet nélkül a tudományszakokra, — szerzőjük vagy péceszavuk szerint sorolja el; végre a lapcímtár, (cédula-catalogus), mely a rendezés teljesítésekor a könyvek felvételénél készült. Ez azonban az előbbi két címtár elkészültekor teljesen feleslegessé válván, mint a könyvtár leltára a családi levéltárba helyeztetett át.

Mivel a könyvtár ő méltósága a gróf ur határozottan kifejezett óhaja és engedelmeből nyilvános, a könyvek kikölcsönzésére még egy nyilvántartási könyv is tartatik. Ezen könyvbe rovatok szerint, a kikölcsön-

zés ideje, a kölcsönvevő neve, a mű címe és könyvtári jegye, a visszaérkezés ideje, s a könyvtárnok nyugtája vezettetik. Könyvtárnokról levén szó, megemlítem, hogy a könyvtárt ez idő szerint a házi káplán kezeli.

Nunc venio ad fortissimum . . . A könyvtár történetében utoljára emlékezem meg annak jelenlegi birtokosáról, méltóságos gróf Nádasdy Ferenc úrról. Nem azért teszem azt, mintha tán ő méltóságának a családi könyvtár fenntartása és gyarapítása körül kifejtett érdemeit az előbb említett ősök buzgalma meghaladná, korán sem! Hanem azért, mert a természet rendje szerint is, s tán éppen gondviselészerűleg ő méltósága utánuk következik. Távol minden hizelgés és nagyítástól, merem állítani, hogy az előbb említett gróf Nádasdyak közül, családok közvetlen érdekeinek rendezése, megszilárdítása és emelésére, nem különben a könyvtár rendezése és gyarapítására egyik sem tett annyit, mint éppen ő méltósága. Az általa építtetett nádasd-ladányi elsőszülöttségi kastélyban a könyvtárnak, az emberi szellem e tárházának nagyúri bőkezűséggel fényes csarnokot emeltetett, a hova az eddig különböző helyeken szétszórva hevert s már-már pusztulásnak indult könyvanyagot összegyűjtötte, megrendeztette és elhelyeztette.

A midőn a gróf úr ezen gondoskodásával egyrészt a már birtokában levő könyvtár fennmaradását biztosította, másrészt annak jövőjét is szilárd és reményteljes alapokra fektette. Hogy könyvtára a tudományok mai mesés haladásával, a rohamos könyvszaporodással lépést tartson, könyvtárának belügyeit nagy figyelemmel, tagadhatlan szakértelemmel, s főúri állásának megfelelő bőkezűséggel, személyesen vezeti.

Különösen a gazdasági szakba vágó hasznos művekkel, a nemes sport-irodalom válogatott drága kiadványaival s a szükségletnek megfelelő sok szép és hasznos könyvvel gazdagítja könyvtárát.

Ezeken felül — a napilapokat nem is említve — folytonosan gyarapodik a könyvtár még a következő — részben hazai, részben külföldi — folyóiratokkal:

Archaeologiai Értesítő. A magy. tud. akadémia arch. bizottságának, és az orsz. régészeti s emb. társulat közlönye. Szerkeszti Hampel József. Budapest.

Történelmi Tár. Évnegyedes folyóirat. Kiadja a magyar történelmi társulat közvetítése mellett a magy. tud. akadémia történelmi bizottsága. Budapest.

Magyar Történelmi Életrajzok. A magy. tud. akadémia történelmi bizottságának se-

gélyezésével kiadja a magyar történelmi társulat. Szerkeszti Szilágyi Sándor. Budapest.

Turul. A magyar heraldikai és genealogiai társaság közlönye. Az igazgató választmány megbízásából szerkeszti Fejérpataky László titkár. Budapest.

Hadtörténelmi közlemények. Évnegyedes folyóirat. A magy. tud. akadémia hadtudományi bizottságának megbízásából szerkeszti Rónai Horváth Jenő honvéd százados, a bizottság előadója. Budapest.

Földrajzi Közlemények. Szerkeszti Berecz Antal. A magy. tud. akadémia pártfogása mellett kiadja a magyar földrajzi társaság.

Mezőgazdasági Szemle. Havi folyóirat. Szerkesztik és kiadják Cserháti Sándor, és Dr. Kosutány Tamás. Magyar-Óvár.

Erdészeti Lapok. Az országos erdészeti egyesület közlönye. Szerkesztő Bedő Albert. Budapest.

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat közleményei. Budapest.

Művészi Ipar. Az országos magyar iparművészeti muzeum és a magyar iparművészeti társulat közlönye. Szerkeszti a vallás- és közoktatástügyi magy. kir. miniszterium megbízásából Pasteiner Gyula. Budapest.

Magyar Salon. Képes havi folyóirat.

Szerkesztik Fekete József és Hevesi József.
Budapest.

Budapesti Szemle. A magy. tud. akadémia megbízásából szerkeszti Gyulai Pál. Budapest.

La Nouvelle Revue. Paris.

Vom Fels zum Meer. Spemann's Illustrierte Zeitschrift für das Deutsche Haus. Stuttgart.

Die Kunst für Alle. Herausgegeben von Friedrich Pecht. München.

Die Elegante Welt. Illustrierte Wochen-Revue. Redaction :

Mittheilungen des n.ö. Jagdschutz-Vereines. Wien.

Unsere Zeit. Deutsche Revue der Gegenwart. Herausgegeben von Rudolf von Gottschall. Leipzig.

A KÖNYVTÁR RÉGI KÉZIRATA; ŐS-
NYOMTATVÁNYAI (INCUNABULA);
RÉSZINT MAGYAR NYELVŰ, RÉ-
SZINT KÜLFÖLDI NYELVŰ, DE MA-
GYARORSZÁGI SZÁRMAZÁSÚ VAGY
VONATKOZÁSÚ KIADVÁNYAI, RIT-
KASÁGAI.

1 *Johannes Pontamus de principe.* Hely és évszám nélkül.

Ötvenkét számozatlan levélre irt nyolcad-rétű hártya-codex. Az első levél lapján van

a könyv egykori tulajdonosának jegyzése: Liber Joannis Babtæ Puccy Urbinatis; a második lap, valamint a következő levél első lapja üres. A negyedik lapon köralakú díszítményben van a könyv címe: *In Hoc Codice continetur liber de Principe per Johannem Pontanum compositus.* (Lásd I. szinnyomat.)

A harmadik levélen van a mű ajánlása. A lap felső részén majdnem egész szélességében, hosszas négyszögű, — virágalakú díszítményekkel körülvett — kék lapon, aranybetűkkel így: *Joannis Pontani Ad Alfonso Calabrie Ducem De Principe Liber Feliciter Incipit.* (L. II. szinnyomat.)

A mű 26 fejezetre van felosztva. 1. De iustitia et religiione. 2. De liberalitate et clementia. 3. De vitio adulationis fugiendo. 4. De equabilitate sectanda: et evitanda superbia. 5. De fide servanda. 6. De facilitate. 7. De intemperantia mendacto, et voluptatibus vitandis. 8. De continentia. 9. De ira, odio, et affectibus aliis fugiendis. 10. De constantia retinenda in adversis. 11. De retinenda in prosperitate continentia. 12. Quod a pueritia studendum est, ut possimus in senectute esse sapientes. 13. Quod audiendi sunt viri sapientes, et studendum litteris. 14. Quale debeat esse ocium. 15. De amore

familiarium. 16. De humanitate erga familiares. 17. De rapacitate vitanda. 18. De virtute amanda, et viris bonis amplectendis. 19. Quid sit faciendum ut in expectatione princeps habeatur. 20. Bonum principem bonos etiam populares facere. 21. De maiestate servanda. 22. Quomodo princeps debeat sese gerere in rebus privatis. 24. Quos homines, quibus rebus Princeps debeat preficere. 25. Quod Princeps multos debeat cognoscere. 26. Quomodo se gerere Princeps debeat erga familiares. Ezek után tíz levélen általános tanácsokat ad, s az utolsó előtti levél hátsó lapjain e zársorok olvashatók: *Ad Illustrissimum Principem Alfonso Calabrie Ducem. Joviani Pontani Liber de Principe. Finit.*

Az initialék felváltva, egyik kék, a másik arany tintával, a fejezetek pedig, valamint a lapok szélére tett idézetek vörössel vannak írva, góth alakú betűkkel.

A kötés valószínűleg egykorú. Diszesen préselt barna bőrrrel bevont fatáblák, melyeken a kapcsok helyei láthatók.

1. *Reformatorium vite morumque et honestatis clericorum saluberrimum: cum fraterna quada resipiscendia viciis exhortationem et ad penitentiae portu applicandi admonitione: cum expressione quorumda*

signor ruine et tribulationis ecclesie, Basilea. 1444. 8°.

Kis nyolcadrétben, apró góth betűkkel 99 számozatlan levélre van nyomtatva: Signaturák: $a_2—m_7$. A quaterniók mind nyolc levelesek, kivéve az m -et, mely csak 7 levélből áll. Initiálék a szövegben nincsenek, de a Trac. Pars és fejezetek nagyobb betűkkel nyomtatvák.

A munka címe az a levél első lapján van; az $a_1—a_4$ leveleken van a registrum, mely után az $a_5—a_8$ leveleken a prologus következik. Az $a_8—d_1$: Tractatus I. Prima pars, caput I—XV; a $d_4—f$ leveleken: Tractatus I. Secunda pars, caput I—IX; az $f_1—f_7$ leveleken: Tractatus I. Secunda pars, caput X, XI; $f_8—h_7$ leveleken: De signis et ruine ecclesie, a $h_8—k_2$ leveleken: De communi vita clericorum; $k_3—m_7$ -ig: Consuetudo sive modus quorundam communiter viventium, mely után öt levél következik még: Pulcra moderatio pro timoratis conscienciis.

Az utolsó levél első lapján van colophonja:

Explicit feliciter Reformatorium vite morumque et honestatis clericorum saluberrimum, cum fraterna quadam resipiscendi a viciis exhortatione. et ad peniten-

tiam admonitione. cum expressione quorundam signor. ruine, et tribulationis ecclesie. et commendatio vite communis clericorum ac modus taliter riventium. In urbe Basilea per Michaellem Furter impressorem salubriter consummatum. Anno incarnationis dnice MCCCCXLIIII. in Kathedra Petri. (L. III. színnyomat.)

Végre egy paizsnak mindkét oldalán felkapaszkodó két kakas, melyeknek egymással összefont farkuk sárkányfejekben végződnek.

2. *Alberti Magni: De secretis mulierum. 1478. 4°.*

Ez 56 lapot magában foglaló negyedréti könyv góth betűkkel van nyomtatva. Signatura, custosok, lapszámozás hiányzanak. Az initálék közül csak az első hét van vörös festékekkel rajzolva, az ezek után következők nincsenek szinezve.

A könyv tábláját követő lapon írónnal a munkára vonatkozó ezen jegyzet áll: *Tres rare et premiere edition. Vide Fournier pag. 11; továbbá: Edition extremement rare et la premiere de ce livre. (Brunet F. I. pag. 29.)*

Megnéztem az idézett helyeket, s Brunet munkájában a hivatkozott lapon a következőket találtam: „*Alberti Magni de secretis mulierum. 1478. in 4°. góth. de 56. f.*”

«*Premiere edition de cet ouvrage malapropos attribué à Albert le Grand.*» (L. Manuel du Libraire et de l'amateur de livres. Paris. 1814. 8°. Part. I. pag. 29.)

E szerint jelen munka tévesen tulajdonítottatik Albertus Magnusnak. Hasonló értelembe nyilatkozik Jöcher is: «*Er hat sehr viel Bücher, als: Commentar über etliche Bücher der heiligen Schrift; de immortalitate animae; super oratione dominica; de arte praedicandi; de laudibus S. Mariae L. III; de differentia spiritus et animae; philosophiam moralem; Lib. V. de metallis: de grammatica; de medicina etc. geschrieben, welche ein Dominicaner Petrus Jammi 1651 zu Lyon in 21. Volum. in folio herausgegeben. Die Bücher aber de rerum natura; de secretis mulierum sind nach einiger Meynung nicht aus seiner Feder geflossen.*» (L. Compendiöses Gelehrten-Lexicon. Leipzig. 1732. 8°. pag. 89.)

Jöcher tehát mások után «*nach einiger Meynung*» indulva, e munkát szintén nem Albertus Magnusnak tulajdonítja.

Albertus Magnus meghalt 1280-ban nov. 15-én Kölnben. Leírás által munkái sokszorosítottak, melyekből mai napig több példány fenmaradt. A nyomda feltalálása után töredékesen több művei kiadattak időnkint,

miként 1473-tól kezdve Brunet némelyeket előszámlál.

Visszatérve a szóban forgó régi és igen becses kiadványra, sehol rá nem akadhatam, hogy tulajdonkép e munkát ki és hol adta nyomda alá? Az való, hogy Albertus Magnust commentálja, minden lapon reá hivatkozik, szavait, állításait, következtetéseit használja. A miből szükségkép következik, hogy ezen kéznél levő munka úgy a mint van, csakugyan nem Albertus műve. De egész lényege az, a kiadó mindenütt neki tulajdonítja, így pl. az első lapon: Albert. qui composuit etc.

A végső lapon pedig világosan neki tulajdoníttatik: *Explicit liber Alberti magni de secretis mulierum. 1478. vicesimaquarta die mensis. Junii.*

3. *De angelorum et obsequio et custodia. Ac de filiorum correctione notatur dignissima et utilissima. 8°. 1498.*

Nyolcadrétben, góth betűkkel nyomtatott, 6 számozatlan levélből álló füzet. Signaturái: *a_{II}—a_{III}*. Custosok hiányzanak. Initialek nincsenek.

A munka az első lapon kezdődik a címlappal, mely alatt négyszögű fekete keretben felhőkön Krisztus ül. Jobbjában a földgömböt, balkezében pedig egy cserfa-ágat

tart. E kép alatt a nyomdász *F. G.* jegye áll.

A könyv két fejezetre van osztva. Az első fejezet: *De angelorum et obsequio et custodia notatur dignissima et utilissima*, az *a_{II}* levélen kezdődik, és az *a_{III}* levél második lapjáig tart; innen a második fejezet: *De filiorum correctione notatur fructifera ac prospera*, két levélen keresztül, az utolsó levél első lapjáig húzódik, a mely lapon van colophonja:

Anno salutifere mellifluiu. ac felicissime nativitatis dni nostri Jesu Christi MCCCCLXXXVIII. Id opusculi magno cu studio et fidei diligentia ac mira arte impressum est. pro qua et egregii et electissimi libelluli laudabili et mirifica impressione uni trino laus honor sit et gloria ac gratia, qui nobis et miseris et indignis necnon exiguis homunculis post miseram turbatam caducam fragilem debilem mortalem periculosam et transitoriam hanc vitam eternam securam immortalem infinitam et indeficientem in celesti patria donet vitam. Amen.

4. *Librorum Francisci Petrarche Impressorum Annotatio. Venetiis. 1501. Fol.*

Ezen — valószínűleg egykorú, — szépen préselt barna bőrrrel bevont fatáblákba kö-

tött könyv, 492 számozatlan levélből áll. Góth betűkkel kettős oszlopban van nyomtatva. A szövegben initialek nincsenek, helyök üresen van hagyva, s helyeikbe kis betűk vannak nyomtatva. Signaturái: $a_{II}-z_{III}; +A-O_{III}; +I-24_{III}$. Ezek közül az $a, f, p, q, r, K, 14, 15$ jegyűek 10 levelesek; az $e, q; a, b, c, d, g, h, i, k, l, m, n, o, s, t, v, x, y, z, A, B, C, D, E, F, N, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 19, 21, 22, 23$ jegyűek 8; az ff_1 és o 7; a $G, H, I, L, M, 9, 10, 11, 16, 17, 18, 24$ jegyűek 6; a $\ddagger_{II}$ jegyű pedig 3 levelű.

E mű tulajdonképen két részből áll. Az első rész az 1—305; a második rész pedig a 306—492 levélig tart.

A szöveg az első lapon, az első rész tartalmának elsorolásával kezdődik: *Librorum Francisci Petrarche Impressorum Annotatio.*

De ignorantia sui ipsius et multor. Liber I.

De ocio religiosor. Liber I.

Itinerarium.

Propositum factum cora. rege. ungarie.

De vita solitaria. Libri II.

De remediis utriusq. fortune. Libri II.

Libri quem secretum sive de conflictu curarum suarum inscripsit: Colloquium trium dierum.

De vera sapientia. Dialogi II.

De rebus memorandis. Libri IIII.

Contra medicum obiurgante: Invectivar.
Libri IIII.

Epistolarum de rebus familiaribus. Libri
VIII.

Ad quosdam ex illustribus antiquis quasi
sui contemporanei forent.

Eple. V.

Epistolarum sine titulo. Lib. I.

Ad Karolum quartum Romanorum regem
Epla. I.

Septem psalmi penitenciales.

Invectiva contra Gallum.

Epitoma Illustrium virorum ad Francis-
cum de Lartharia.

Eiusdem Epitomalis; post obitum Fran-
cisci Petrarche: Lorbardi de siricho sup-
plementum.

Beneventi de Roboaldis Libellus qui Au-
gustalis dicitur.

A második rész tartalma:

Annotatio nonnullorum librorum seu epi-
stolarum Francisci Petrarche.

Vita Petrarche edita per Hieronymum
squarrasicum Alexandrinum.

Epistole rerum similium CXXVIII. di-
vise in libris XVIII.

Item epistole LVII. eiusdem poete: et aliorum.

Africa libri VIIII.

Buccolicum carmen in duodecim eclogas distinctum.

Epistole metricæ ad barbatum LXIIII. et libri tres.

Testamentum suum.

Privilegium laureationis sue.

Colophonja: *Impressum Venetiis per Simonem de Luere: impensa Domini Andree Torresani de Asula, 17. Junii. 1501.*

5. *Instituta cum divisionibus et summariis. Venetiis. 1503. 4°.*

218 számozott, és 2 számozatlan levelet foglal magában ezen apró góth betűs, négy oszlopban nyomtatott könyv, címe, az initialék valamint a lapok felső részére nyomott: Liber primus, secundus stb. vörös festékekkel vannak nyomtatva, valamint a szöveg között az egyes fejezetek címei is. Signaturái: $a_{II} - z_{VIII} + A - E_{III}$ -ig terjednek. Ezen jegyek, az utolsót kivéve, — mely négy levélből áll, — mind nyolc levelet foglalnak magukban.

Az első lapon van a könyv címe, alatta kétfejű sas koronával, és a nyomdász *P. L.* jegye. A második lap egészen üresen van hagyva. A második levél első lapján van a

Proemium, mely ezen szavakkal: In nomine dni nostri Jesu christi — kezdődik. A második lapon: Incipit liber pm. dni Iustiniani imperatoris institutionum. Proemium. Következnek ezután az első könyvnek tételei egészen a 46-ik levélíg, hol a lap alsó részén a második oszlop alatt vörössel nyomtatva ez áll: Explicit liber primus.

A 46-ik levél második lapjának felső részén mindjárt: Incipit liber secundus, s ez tart egészen a 110-ik levél második lapjáig, hol: Explicit liber secundus. Incipit tertius. Ezt a 163-ik levél második oldalán nem zárja be, mint az előbbieket, hanem egyszerűen: Incipit liber quartus, — kezdi a negyedik könyvet.

A liber quartus-t az első számozatlan vagyis a 219-ik lapon bezárja a vörösbetűs colophon: *Insignè hoc atq. preclarum opus Institutionum cum casuum summariorum interpositione: secundum modum ac formam famosissimi doctoris domini Angeli de Aretino: vigilantia cura et diligentia emendatum revisumqu. Impressum Venetiis per Petrum Liectitensteyn Coloniensem: felici numine explicitum est. Anno dni 1503. idibus Aprilis.*

6. *Liber Phisionomie Magistri Michaelis Scoti. 1505. 4°.*

Góth betűs nyomású, 32 számozatlan le-

vélből álló negyedretű füzet. Signaturái: A_{II} — H_{II} . Az $A : 5$; a $B : 3$; a C — H jegyűek pedig négy levelesek.

Az első lapon csupán a könyv címe van; a második lap egészen üres. Az A_{II} levélen van a proemium. Az A_{III} levélen Prima pars libri, — s tart egészen a D_{III} levélen keresztül. A D_{III} levélen: Nunc incipit secunda pars. Proemium, egészen az F_{III} levél második lapjáig. Innen: Nunc incipit tertia pars a könyv utolsó lapjáig, hol: Finis, és a következő zársorok olvashatók: *Impressum Venetiis: per Jacobum pencium de Leuco. Anno a nativitate Dni MCCCCCV. Die XV. Mai.*

7. *Priapeiae sive Diversorum Poetarum in Priapum Lusus, Illustrati Commentariis Gasperis Schoppi Franci. Lapuleii Madaurensis ANEXOMENOS, Ab eodem illustratus. Adiuncta sunt Heraclii imperatoris. Sophoclis Sophistae, C. Antonii, Q. Sorani et Cleopatrae Reginae Epistolae, De propudiosa Cleopatrae Reginae libidine nunc primum inventa et edita. Francofurti ad Moenium MDVI.* 1 kötet. 176 lap. 16°. Colophonja: *Francofurti, In officina Typogr. Wolfgangi Richteri, Sumptibus Conradi Nebenii. Anno MDVI.* Ezzel egybekötve:

8. *C. Valerii Catulli Casta Carmina, Ad usum Studiosae Adolescentiae selecta ab Raphaele Eglino Iconio Tigurino.* Eiusdem adversus Josephum Scaligerum Vindiciæ Ciris Catullianæ. Ad Melchiorem Haimiusfeldium Goldastuni. Accesserunt Gasperis Schoppii Franci Epitheta et Synonima Poetica. Cum Notis Eiusdem in claudi Verderii Censionem. E Typographeis Wolfgangi Richteri, Impensa Conradi Nebenii. MDVI. I kötet. 101 lap. 16°.

9. *Avisamentum de concubinariis non absolvendis, quibus cumqu. ac eorum periculis quamplurimis. A theologis Coloniensib. approbatum cum additionibus sacratissimorum canonum. Argentina. 1507. 4°.*

Nyolc számozatlan levélből álló góth nyomású füzetke, melyben initialek nincsenek, de a fejezetek címei nagyobb betűkkel nyomtatvák. Signaturái: *A_{II}—B_{II}*; mindegyik négy leveles. A címlapon egy fametszet is látható. Hosszas négyszögű fekete keretben egy női alak ül széles ruhában, jobbában poharat tartva, kinek egy szármárfüles ördög-alak tükröt tart. Az utolsó lap alján ez olvasható: *Argentina. Anno MCCCCCVII.*

10. *Foannis Reuchlin Phorcensis Sergius*

vel capitis caput cum commentario Georgii Symler. Phorce. 1507. 4°.

Negyedrétű, 50 számozatlan levélből álló könyv, melyben a szöveg nagyobb, a magyarázó jegyzetek pedig kisebb latin betűkkel nyomtatvák. Signaturái: a_{II} — k_{III} -ig húzódnak, melyek közül az a , c , e , h és k jegyűek 6 levelesek; a b , d , f , g és i jegyűek pedig 4 levéllel bírnak. Az a_{II} levélen: Georgii Symler in Sergium Joannis Reuchlin Phorcensis L. L. doctoris enarrationes. Az a_{III} , a_{IIII} és a_{IIIII} leveleken: Prologus; a b levélen: Actus primus — az f_{II} -ig; f_{II} — g_{II} -ig: Actus secundus; a g_{II} — k -ig: Actus tertius; ezután k_I és k_{II} levélen: Epilogus, mely után a könyv zárszavai: *Phorce in aedibus Thomae Anshelmi. Anno MDVII. mensi Septembri* olvashatók. Alatta négyszögű aranykeretbe foglalt vörös lapon a nyomdász jegye: *T. A. van.* Végre k_{III} -tól végig: Index in Sergii Commentarius.

11. *Joannis Pefferkorn: In hoc libello comparatur absoluta explicatio quomodo ceci illi iudei suum pascha servant: et maxime quo ritu paschalem suam cenam manducent. Exprimitur preterea iudeos esse hereticos et desertores veteris, et oppugnatores novi testamenti. quamobrem iudi-*

cii rei sunt secundum legem Moysi. Colonia. 1509. 4°.

Ez a címe, e 16 számozatlan negyed-rétű levélből álló füzetnek. Góth betűkkel van nyomtatva, az initialék nincsenek kifestve. Signaturája: *A_{II}—D_{III}*. Minden betűnek négy levele van. Az első lapon a fenti cím után következik Daventriensi Ortwinnak 18-soros epigrammája. A második lapon ugyanennek ajánló levele Tunger Arnoldhoz. Az *A_{II}* levélen kezdődik az első tételnek bizonyítása, s tart a *B_I* levélig; innen a tétel második része húzódik a végső lapig, a hol 6-soros conclusio után következő colophon olvasható: *Libellum hunc composuit et edidit Joannes pefferkorn ex iudeo factus christianus. Anno a regeneratione sua per sacrum baptismum quinto. Impressum in Colonia agrippinensi Per me Henricium de nussia habitentem in platea que vulgo vocatur Eygelsteyn. Anno christi MDIX. Mensis Februarii.*

12. *Prognostica alioquin barbare practica nuncupata ab Jacobo Heinrichman: latinitate donata: paucis quibusdam annexis; quae in priori lingua; non reperiiebantur. Argentine. 1509. 4°.*

E tréfás jövendőmondó kis füzet, négy góth nyomású számozatlan levélből áll. Hogy

jövendöléseit maga a szerző sem vette komolyan, kitetszik a következő distichonjából, mit a címlapra nyomtatott:

Ad risum lector : presentem plege chartam
Qua mundi cursus : tempus in omne patet.

Miután fordító az első levél második lapján kis művét báró Schwarzenbergnek és Bebelius költőnek ajánlja; következő tétételekről mondja el tréfás jövődöléseit: 1. De anni qualitate. 2. De domino huius anni. 3. De principum valitudine. 4. De abbatibus. 5. De morbis vulgi. 6. De frugibus. 7. De vino et cervisia. 8. De pomis. 9. De rapis raphanis cepis et allio. 10. De metallis. 11. De equitibus, peditibus ac ceteris militibus. 12. De magistris artium scholasticis discipulisque studentibus. 13. De cantoribus amatoribus fistulatoribus, Aurificibus et pictoribus. 14. De religiosis. 15. De mulieribus et virginibus. 16. De mulier. infirmitatibus. 17. De vetulis viris. 18. De communi plebe. 19. De variis nationibus. 20. De civitatibus. 21. De populis seditionibus. 22. De quorundam hominum penuria. 23. De inimiciis. Caput ultimum generaliter conplexus quosdam futuros effectus huius anni.

Ezen általános jövődölései között a többi közt azt mondja: Fekete tehén fehér tejet

fog adni; ki nem lovagolhat, gyalog jár; jobb pénzt kapni mint adni, stb. Jövendőléseit e szavakkal zárja: Plura adhuc vobis que futura sunt enarrassem si pythagoras silentium non iussisset. Következik: Distichon Christophori Baronis de Schwarzenbergo in prognostica J. H. preceptoris:

Heinrichmannus predixit tibi vera futura
Hic nullum fallit, tu bene crede mihi;

ezt bezárja colophonja: *Argentine Joannes gruniger imprimebat. MDVIII. Adelpho castigatore.*

13. *Plutarchi Chaeronei Stoici Ac Viri Clarissimi De his qui Tardo A Numine Corripiuntur Libellus. Nurenberge. 1513. 4°.*

E negyedréti mű 36 számozatlan levélből áll. Gömbölyű latin betűkkel, initialék nélkül, marginaliákkal. Signaturái: *a_{II}—e_{III}* terjednek. Az *a—d* jegyűek 8 levelesek, az *e* pedig 4 levélből áll.

Az első lapon van a könyv címe, a másodikon a mű ajánlása Pirckheymer Charitasnak, Pirckheymer Bilibald által.

Az *a_{III}* levélen kezdődik a mű, s tart *d₈*-ig, mely lapon még Plutarchusnak életrajza van hat sorban elmondva. Az *e* levélen *e_{III}*-ig Pirckheymer Bilibaldus levele Joanni cocleo Bonarum Artium Magistro

Amico suo Docto. S. Az *e_{III}* levélen: Hexasticon Joannis coclei ad Interpretem; mely után: Fr. Benedictus Chelidonium In Plutarchi De scelerum Vindice De Libellum. A Magnifico et Clarissimo Patricio Senatoreque Norico Bilibaldo Pirckheimer, Latinitate Donatum. Ennek végén a könyv colophonja: *Impressum Nurenberge per Fridericum Peypus. pridie Kal. Julii. Anno a virginis partu Millesimo quingentesimo decimo tertio.*

14. *M. Actii Plauti Asinii comici clarissimi comoedie quinqu. Argentorati. 1513. 8°.*

164 számozatlan levélből álló mű, melyben a szöveg nagyobb, a jegyzetek pedig kisebb latin betűkkel nyomtatvák. A szövegben mindenütt vannak initialék, de színezve nincsenek. Az első lapon a könyv címe vörös festékekkel van nyomtatva. Signaturái: *a_{II}—z_{III}+Aa—Ff_v*. Az *a, b, c, d, e, f, l, q, s, t, y*, valamint az *Aa, Bb, Cc, Ee*, és *Ff* nyolc levelűek; a *g, h, k, m, n, p, r, x, z* és *Dd* négy; az *i* és *o* jegyűek pedig hat levélből állanak. A második lap: *M. Plauti verba exposita in prologo Pœnuli*; az *a_{II}—a_{VII}*-ig: Index; az *a_{VIII}* levélen: *M. Plauti vita ex Petro Crinito*. A *b—i_{VII}* levél: *Plauti: In Amphitryo-*

nis argumentum. A $k-p_{III}$ levélen: Plauti: In Argumentum Asinariæ. A $q-x_I$ -ig: Plauti: In Aululariæ Argumentum. Az $x_{II}-Cc_{VIII}$ levélen: Plauti Duo in Argumentum Captivorum. A Dd -től végig: Plauti in Curculionem Argumentum. Colophonja: *Argentorati. Ex Aedibus Matthiae Schürerii. Mense Augusto. Anno Christi Salvatoriis MDXIII. Regnante Imperatore Caes. Maximiliano. P. F. Aug. P. P.*

15. *Leonardi Aretini: Comoedia: Poliscene. Viennae. 1516. 4°.*

Ezen öt felvonásos kis vígjáték 14 számozatlan levélre van nyomtatva, gömbölyű latin betűkkel, négyszögű fekete lapon virág-cifrázatú festetlen iniciálékkal.

Signaturái: A_2-D_3 , melyek közül az A és D három; a B és C négy levelűek. Címlapja hiányzik. Az A_2 levél első lapján van a Prohemium Comedie; a második lapon felül Argumentum comedie incipit; s alább: Grachus Gurgulio actus primus.

Colophonja: *Impressum Viennae Austriae, per Joannem Singremium. Anno Domini MDXVI.*

16. *Tractat der Wildbeder natuer wirkung und eigenschafft mittsampt underweisung wie sich ein yeder bereiten sol ee*

*er badet / auch wie man baden und ettliche
zufell der badenden wenden sol. / Gemacht
mit grossem fleiss durch Laurentium Phrie-
sen der freien kunst und artzney doctorem.
Strassburg. 1519. 4°.*

Ezen negyedretű füzetke 19 számozatlan levélből áll. Gótizlésű betűkkel és initialékkal, melyek azonban kifestve nincsenek. A fejezetek címei nagyobb betűsek. Signaturái: *a_{II}—e_{III}*-ig terjednek. Az *a*, *b*, *c*, *d* jegyűek négy, az *e* jegyű három levélből áll.

Az első lapon van a könyv címe, mely alatt egy fametszet látható fürdőző alakokkal. Az *a_{II}* levélen: *Begrif dises büchlins*; alább: *Laurentius Phriess enbütet dem leser heil*. A levelek felső részén: *Von den Wildbederen*.

A mű fel van osztva a következő 16 fejezetre: 1. *Von mancherlei wassern der Wildbedern*. 2. *Von bewerung der wasser*. 3. *Von Pfeffers*. 4. *Von Plümmers*. 5. *Von baden in Eidgnossen*. 6. *Von Wildbaden*. 7. *Von Marckgrauen baden*. 8. *Von Zellerbad*. 9. *Von Göppingen und Aw*. 10. *Von Emps*. 11. *Von Oberlinge*. 12. *Von Gebersweiler*. 13. *Von Appenow*. 14. *Wie man den leib bereiten sol ee man badet*. 15. *Wie man baden sol*. 16. *Wie man wenden sol die zufell der badenden*.

Colophonja : *Getruckt und seliglich vollendet in der Keiserliche Stat Strassburg, auf sant Jacops abent von Johannem Grieningern. Im iar der geburt Cristi 1519.*

17. *Liber egregius de unitate ecclesiae, cuius auctor periit in concilio Constantiensi. 1520. 4°.*

Középnagyságú latin betűkkel nyomtatott könyv, a mely 231 számozott és 8 számozatlan lapból áll. Következő signaturái : *A_{II}—Z_{III}+Aa—Gg_{III}*, mind négy levelesek. Az első lapon van a könyv címe, alatta : *Tu, queso, candide mi Lector, non quis, sed quid dicatur attende.* A második lapon, valamint a 2, 3, és 4-dik levélen be-tűsoros : *Materiarum Index.* Ezen lapok számozatlanok, a számozás csak a 9-ik lapon kezdődik.

Az egész mű fel van osztva XXIII caputra. Az első caput initialéján kívül, — mely négyszögű fekete alapon két szárnyas angyalt ábrázol, — több initiale nincs. Az egyes fejezetek kezdő betűi azonban jóval nagyobbak. Az idézetek a lapok széleire vannak nyomtatva. Zárszavai : *Explicit Tractatus Magistri Joannis Hus, Quem collegit anno dni MCCCCXIII. Et est pronunciatus publice in civitate Pragensi*

Excudebatur typis hoc opus Mense Augusto, An. MDXX.

18. *Aeneas Sylvius. Opuscula de duobus amantibus. Et de remedio amoris. cum epistola retractatoria eiusdem Pii secundi ad quendam Karolum.* 8°.

Nyolcadrétben, 28 számozatlan levélre, góth betűkkel van nyomtatva. Signaturái: A_I — E_{III} -mal vannak jegyezve, melyek közül az első négy jegyű hat, az E jegyű pedig négy leveles. Initialék ebben nincsenek, de helyök fenn van hagyva.

A munka címe az első lapon nagyobb betűkkel van nyomtatva. A második lap egészen üres. Az A_{II} levélen legfelül szinte nagyobb betűkkel: *De duobus amantibus. Enee Silvii poete senensis de duobus amantibus Eurialo et Lucretia opusculum ad Marianum zosinum feliciter incipit. Prefatio.*

A D_5 levélen kezdődik a mű második része: *Epistola Enee Silvii poete laureati, sive Pii pape secundi ad ypolitum de remedio amoris incipit feliciter, s tart az E_{II} -ig.* Következik a mű harmadik része: *Pii pontificis maximi ad Karolum cyprianum epistola revocatoria de amoris remedio feliciter incipit.* Ezt bezárja a colophon: *Pii secundi Pontificis maximi. cui ante*

summum episcopatum primum quidem imperiali secretario. mox episcopo. deinde etiam cardinali Senensi Enee silvio nomen erat. opuscula de duobus amantibus, et de remedio amoris. cum epistola retractoria ad ypolitu. Feliciter finiunt.

A mint a szöveg két helyéből is kitűnik, Aeneas Sylvius e művét 1443 és 1444-ben, tehát akkor, midőn mint pápai követ Bécsben III. Frigyes udvaránál tartózkodott, írta. Ki, hol és mikor adta nyomda alá? E kérdések eldöntését kellő segédeszközök hiányában kénytelen vagyok nálamnál sokkal nagyobb készségű szakavatottabb bibliographusaink ítéletére bízni. A papir minőségét, a betűk alakját, különösen a cím és az első fejezet nagyobb betűinek jellegét összevetve a méltóságos Pauer János székesfehérvári püspök úr nagybecsű gyűjteményében levő 15-ik századbeli kiadványokéval, hajlandó vagyok állítani, hogy a szóban levő nyomtatvány szinte 15-ik századbeli.

19. *Evangelium Nicodemi domini nostri ihesu cristi discipuli. de ejusdem passione. In lege et prophetis fundatum ex antiquissimis libris extractum bene correctum et noviter impressum. 8°.*

Mint az előbbi, úgy ezen 11 számozatlan levélből álló füzetet is kedvem volna

a 15-ik századbeli nyomtatványok közé sorozni. Papírjának minősége, a betűk alakja és beosztása tökéletesen megegyeznek az előbbiével.

Signaturái *A_{II}—B_{III}*. Az első hat, a második öt levélből áll. Colophonja nincs, hanem egyszerűen ezen szavakkal végződik: *Computantesque invenimus omnia quæ fecit dominus deus: quando fecit celum et terram et primum hominem omnium hominum patrem Adam.*

1. *Des Allermächtigen Königreichs inn Ungern | warhafftige Chronick und anzeigung | wie das anfang | auff und abgang genummen | wie auch das vilfaltig anfechtung und uberfall gelitten | und anderen Nationen schwerlich zugefügt | und sich der Türckischen angriff so lang biss zum unsern zeytten so ritterlich erwert hatt | inn dreyssig Büchern beschryben mitt jhren Figuren lautter anzeygt und erklärt wirt. In Basel bey Ruprecht Wintther | im Jahr 1545. Mit K. M. Freyheytt inn sechs jaren nit nachzutrucken.*

Ívalakú. 1 kötet. 380 számozott lap. Colophonja: *Gedruckt inn der loblichen Stat Bern | Bey Mathia Apiario | in kosten und verlegung des Ersammen und wol-*

geachten Ruprechten Winther Burger und Truckerherren zu Basel | imm jar 1545. und vollendet auff den fünfften tag Martii.

2. *Rerum Hungaricarum scriptores varii. Historici. Geographici. Ex veteribus plerique sed iam fugientibus editionibus revocati: Quidam nunc primum editi. Auctores exhibet pagina a praefatione proxima. Indices additi auctorum quos illi citant, vocum minus frequentium, et rerum memorabilium. Francofurti apud heredes Andreae Wecheli, Claudium Marnium, et Joannem Aubrium 1600.*

Ivalakú. 1 kötet. Dedicatio. 616 lap. † *Appendix ad res Hungarias. In qua Transylvanicae inscriptiones veteres nonnullae et annales exscripti de templis Leutschoviensi et coronensi. Anno 1600. 617—631 lap. Index.*

3. *Antonii Bonfinii: Rerum Ungaricarum Decades quatuor cum dimidia. His accessere Joan. Sambuci aliquot appendices et alia: una cum priscorum Regum Ungariae decretis, seu constitutionibus: quarum narrationes Bonfini obiter meminere: et quae pagina 16. indicat. Tertium omnia recognita, emendata et aucta per Joann. Sambucum, Caes. Majest. consiliarium et historicum. Cum indice copiosis.*

Hannoviae, Typis Wecheliani apud Claudium Marnium, et haeredes Joannis Aubrii 1606. Cum gratia et privilegio S. Caes. Majest. ad decennium. Ívalak. 1 kötet. 943 lap. Index. Decretorum liber 114 lap.

4. *Der Röm: Kai: auch zu Hungarn und Böheim etc. Kön: Maj: Ferdinandus II. Vernewerte Landes Ordnung Deroselben Erb Markgravtumbs Mährern 1628. Cum Gratia et Privil. S. C. M. Speciali ad Decennium. Gedruckt zu Prag, in der Schumanischen Druckerey. Im Jahr 1628. 4°. 1 kötet. 255 level.*

5. *Directio Methodica Processus Judicarii Juris consvetudinarii, Inclyti Regni Hungariae. Per M. Joannem Kitionich de Koztanicza, Art. Liber. et Philosophiae Magistrum, Causarum Regalium Directorem, et sacrae Regni Hungariae coronae Fiscalem. Editio Prima. Tyrnaviae, Anno Domini 1619. Editio secunda. Vienne Austriae, Anno Domini 1634. 4°. 1 kötet. 349 lap.*

6. *Respublica et status Regni Hungariae. Ex officina Elzeviriana. 1634. Cum Privilegio. 32°. Címkep. 330 lap. 1 kötet.*

7. *Dictonarium Ungarico-Latinum. Innumeris vocibus ungarics formulisque loquendi latinae redditis. Nunc tertium lo-*

cupletatum. Cui inspersa sunt usitatoria proverbia Ungarica, cum aequi pollentibus adagiis Latinis: quae omnia sub initiali vel praecipua adagionis Ungaricae voce facile reperiuntur. Authore Alberto Molnár Szenciensi. Francofurti. Typis Antonii Hummii: Sumptibus Wolffgangi Endteri. Anno 1644. 8°. 1 kötet. Hiányos.

8. *Nucleus historico-politicus, e probatissimorum auctorum scriptis excerptus, et in sex tractatulos (quorum catalogum ultima exhibet pagina) divisus. Primum Hispanica lingua editus, inde in Italicam, et ex hac in Latinam quondam opera Gasparis Ensl translatus; nunc vero ob defectum similium exemplariorum denuo ad praelium revocatus. Cum indice rerum et verborum. Trenshinii. Typis Laurentii Beniamini ab Hage. Anno 1649. 16°. 1 kötet. 312 lap.*

9. *Heroës Hungariae. Per Eliam Wiedeman Calcographum. Viennae. Anno 1652. Kis tvalak. Címkép. Ajánló level. 100 arckép.*

10. *De sacrae Coronae Regni Hungariae ortu, virtute, victoria, fortuna. Annes ultra DC Clarissimae brevis commentarius. Petri de Rewa comitis comitatus de Túrócz. Viennae Austriae. Excudebat*

Mattheus Cosmorovius, S. C. M. Typographus, in Aula Coloniensi. 1652. 4°. 1 kötet. 96 lap szöveg, egy kép.

11. *Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae; et Partium Hungariae Eidem Annexarum. Ex Articulis ab Anno Millesimo Quingentesimo Quadragesimo ad presentem huncusque 1653 conclusis compilatae. Ac primum quidem per Dnos consiliarios revisae, tandemq. in Generali Dominorum Régnicolarum ex edicto Cel-sissimi Principis DD. Georgii Rákóci Dei Gratia Principis Transylvaniae Partium R. Hungariae Dni et Siculorum Comitis etc. Dni eorum elementissimi in Civitatem Albam Juliam ad diem 15-tum mensis Januarii Anni praesentis congregatorum conventu, publicae relectae, intermixtis etiam constitutionibus sub eadem Dieta editis. Varadini; apud Abrahamum Kertész Szenciensem. 1653. Kis ívalak. 1 kötet. 4 számozatlan, 250 számozott, 13 számozatlan levél.*

12. *De monarchia et sacra corona regni Hungariae centuriae septem. Auctore Petro de Rewa comite Turociensi, ejusdemque Sanctae coronae duumviro. Quas emendatas et auctas publicabat comes Franciscus de Nádasd, Perpetuus Terrae Fogaras,*

Regnique Hungariae Judex etc. Quibus accessit seorsim Catalogus Palatinorum et Judicum ejusdem regni. Opera et studio Gasparis Fongelini Abbatis Eusserstkalensis, et dicti Regni Historiographi. Francofurti. Sumptibus Thomae-Matthiae Götzii. Typis Jacobi Lasché Typograph. Hanoviens. Anno 1659. Ívalak. 1 kötet. 165 lap.

13. *Florus Hungaricus. Sive Rerum Hungaricarum ab ipso exordio ad Ignatium Leopoldum deductarum Compendium. Auctore Johanni Nadányi de Keres Nadány. Amstelodami. Ex officina Joannis a Waesberge. Anno 1663. Címkep. 380 lap szöveg. Index. 16°. 1 kötet.*

14. *Mausoleum Potentissimorum ac Gloriosissimorum Regni Apostolici Regum et Primorum Militantis Ungariae Ducum. Vindicatis e mortuali pulvere Reliquis ad gratam apud posteros memoriam, a Pio et iusto Patriae Dolore erectum. Cum versione operis Germanica. Norimbergae. Apud Michaellem et Joannem Fridericum Endteros. 1664. Ívalak. 1 kötet. 407 lap, 44 képpel.*

15. *Ortelius Redivivus et Continuatus. Oder: Der Ungarischen Kriegh Empörungen historische Beschreibung, darinnen*

enthalten Alles was sich bey vorgenommenen Beläger und Eroberungen der Stätte, Vestungen und Schlösser dessgleichen in veranlassten Schlachten und vorgelauffenen Scharmützelzeln zwischen theils Christlichen Ungarischen Königen und dem Hochlöbl. Ertz-Hauss Oesterreich alss auff einer, und dem Türken und dessen Anhang auff der andern Seiten in Ober- und Nider-Ungarn; Wie auch Siebenbürgen von dem 1395. biss in das 1607. Fahr und zwar biss nach glücklich wieder gestillter Botschkaischen Unruh, und dem darauff erfolgten längst verlangten Türkischen Friedens-Schluss denkwürdig zugetragen. Wie solches alles zuvorhin mit Fleiss und ordentlich dergleichen vor niemahls in Truck ausgegangen zusammengefasst, und beschrieben worden durch den berühmten Herrn Hieronymum Ortelium Augustanum Anitzo aber von neuem Fleiss wider übersehen von der vorigen unannehmlichen Redens-Art gesaubert und sehr verbessert | auch mit einer neuen Beschreibung dess gantzen Königreichs Ungarn | was nämlich für Provinzien vormals darzu gehörig gewesen | und was heutiges Tages davon noch in christlichen Händen übrig ist. Dessgleichen auch mit

einer Continuation von dem 1607. biss an das 1665 Fahr | vermehret. Durch Martin Meyern Historiophilum. Mit etlich hoher Potentaten | Fürsten | Grafen | Herren | Kriegs-Generalen und Obersten Bildnissen. Nebenst vielen vornehmen Kriegs-Actionen | Schlachten | Scharmützelu | Beläger- und Eroberungen unterschiedlicher Stätte | Schlösser und Vestungen | auch einer neuen vollkommenen Land-Charte dess Königreichs Ungarn und grössten Theils der daran stossenden Provincien biss an Constantinopel, und andern denkwürdigen Sachen ausgeziert, und mit Röm. Keyserl. Majestet. Freyheit | Verlegt durch Paul Fürsten | Kunst- und Buchhändlern in Nürnberg. Getruckt zu Franckfurt am Mayn bey Daniel Fievet. Im Fahr 1665. Ívalaku. 2 kötet. 1-ső kötet: 431 lap, Register. 2-ik: 362 lap, Register.

16. *Articuli universorum statuum et ordinum inclyti regni Hungariae, ac partium sibi annexarum in generalibus eorundem conventibus ab anno 1608. usque ad annum 1659 inclusive editi: Adiunctis ad initium pacificatione Viennensi, et tractatu Situatorokiensi. Pottendorff. Per Hieronymum Verdussen. 1668. 8°. 1 kötet. 724 lap.*

17. *Cynosura iuristarum loca decreta-*

lia, et articulos novissimarum constitutionum inclyti regni Hungariae usque ad annum 1659. inclusive, sub titulis ordine alphabetico collectis, breviter repraesentans. Pottendorff. 1668. 8°. 1 kötet. 269 lap.

18. *Compilatae Constitutionis Regni Transylvaniae et Partium Hungariae eidem Annexarum. Ex articulis ab anno Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Quarto, ad praesentem huncusque Millesimum Sexcentesimum Sexagesimum Nonum conclusis excerptae. Claudiopoli. Apud Michaellem Szentyei Veres-Egyházi. 1669. Kis ivalak. 1 kötet. 2 számozatlan levél, 100 számozott lap, 6 számozatlan levél.*

19. *Aussführliche und Warhafftige Beschreibung, Wie es mit denen Criminal-Processen, und darauff erfolgten Executionen Wider die drey Graffen Frantzen Nádasdi, Peter von Zrin und Frantz Christophen Frangepán eigentlich hergangen. Gedruckt zu Wienn in Oesterreich. bei Mattheo Cosmerovio, Röm. Kayserl. Majestätt Hoff-Buckdruckern. Im Jahr 1671. Kis ivalak. 39 levél szöveg és 12 metszet.*

20. *Vera et deducta Descriptio criminalium Processuum et secuti suplicii in tres reos comites Franciscum de Nádasd, Pe-*

trum a Zrin et Franciscum Christophorum Frangepani. Viennae Austriae. Typis Matthaei Cosmerovii. Sac. Caes. Majestatis Typographi. Anno 1671. Kis ívalak. 37 levél szöveg és 12 metszet.

21. *Historia della Ribellione D'Ungheria di Gio. Andrea Angelini Bontempi Perugino. In Dresda 1672. Appresto i Seyfferti. 16°. 1 kötet. 342 lap szöveg és 4 metszet.*

22. *Fanus Bifrons, seu Speculum Physico-Politicum. Das ist: Naturlicher Regenten-Spiegel durch Johannem Weber Apoteckern | dero zeit Richtern | Bey Ablegung seines Erst-Jährigen Richter-Ampts des 1661 Jahres in der Königlichen Freyen Stadt Eperies in Ober-Ungarn | uhralten gewöhnlichen Brauch nach | in der Deutschen Pfarr- oder Haupt-Kirchen | bei Volkreicher Versammlung des 1662 Jahres den 5. Tag Martii, am Sonntag Reminiscere, nach gehaltener Fröh-Predigt fürgestellt. Gedruckt zur Leutschaw | bey Lorenz Brewern | Anno 1672.* Ívalak. 1 kötet. 166 számozatlan oszlopos nyomásu levél, német és latin nyelvű. A szöveg elején Eperjes városnak egykorú helyrajzával, s a szöveg közt nyolc képpel.

23. *Jo. Ferdinandi Behamb Icti, et*

Professoris Inclytorum statuum in superiori Austria notitia Hungariae Antiquo-modernae Berneggeriana, perpetuis observationibus condecorata, nec non indice tum marginali, tum reali illustrata, emendata, Argentorati. Sumptibus Georgii Andreae Dolhopffii. 1676. 8°. 2 kötet. Cimképe Magyarország faalakú térképe. 1-ső kötet: 252 lap; 2-dik kötet: 232 lap.

24. *Rex admirabilis, sive vita S. Ladislai regis Hungariae historica-politica. Ad Christianam eruditionem elogiis theopoliticis illustrata. Authore R. P. Stephano Tarnóczi e societate Jesu. Viennae Austriae. Typis Joannis Christophori Cosmerovii Sac. Caes. Maj. Typographi Aulici. 1683. 8°. 1 kötet. 495 lap szöveg 50 rézmetszettel.*

25. *Histoire des troubles de Hongrie. Troisieme edition. Revuë, corrigée et augmentée d'une quatrieme partie. A Paris. Chez Guillaume de Luynes, libraire juré en la salle des merciers, sous les degrez de la cour des Aydes a la justice 1687—1690. Avec privilege du roy. Et se vend a Bruxelles chez Eugene Henri Frix. I—V. kötet. 16°. I. 226; II. 240; III. 230; IV. 348; V. 196 lap. Több képpel.*

26. *Antonii Bonfinii: Historia Panno-*

nica: sive Hungaricarum rerum decades IV. et dimidia libris XLV comprehensae: quibus ejusdem regni, populorumque origines et antiquitates, provinciarum descriptiones, mores et consuetudines: fluminum ortus et tractus: expeditionum et rerum belli domique gestarum commentaria copiosissima ad curiosam lectoris scientiam edisseruntur. Accedunt tractatus aliquot, seu appendices variorum auctorum et rerum, una cum priscorum regum Hungariae decretis et constitutionibus, auctore Joanne Sambuco. Editio haec postrema in commodiores paragraphos distincta, clarioribus et marginalibus illustrationibus utrobique locupletata et copiosiori indice rerum et verborum exornata. Coloniae Agrippinae. Sumptibus haeredum Joannis Widenfeldt et Godefridi de Berges. Anno 1690. Cum privilegio S. C. Majest. Ívalaku. 1 kötet. 702 lap, +79 Index.

27. *Histoire d'Emeric comte de Tekeli, ou memoires pour servir a sa vie. Ou l'on voit ce qui s'est passé de plus considerable en Hongrie depuis sa naissance jusques à present. Par****. A Cologne, chez Jaques de la Verité. 1693. 8°. 1 kö-324 lap.*

28. *Mennyei Korona, az az: Az egész*

világon levő csudálatos boldogságos szüz képeinek rövideden föltett eredeti. Mellyet sok tanuságokból összeszerzett és az áétatos hivek lelki idvességökre ki bocsátott uyonann Galanthai Esterás Pál, szentséges Római Birodalombeli Herczeg, magyar országi Palatinus. 1696 Esztendőben. Megszaporittatott pedig az előbbeni Könyv úgy, hogy az Históriáknak száma Ezer Három száz. Ívalaku. 1 kötet. 3 számozatlan levél, 794 számozott lap, és 7 számozatlan levél.

29. *Histoire du Prince Ragotzi; ou la guerre des mecontents sous son commandement. A Paris, chez I. de Nully. 1707. 16°. 1 kötet. 273 lap.*

30. *Vectigal Regium Reformatum, Recusum Tyrnaviae, typis Academicis. Anno 1711. Ívalakú. 1 kötet. 41 számozatlan levél.*

TARTALOM.

	<i>Lapszám</i>
Néhány szó vidéki könyvtáraink rendezéséről	1
Adatok a gróf Nádasdy-család néhai könyvtárának törté- netéhez	8
A gróf Nádasdy-család jelenlegi könyvtárának megalapítása	13
A törzskönyvtár elenchusa	18
A könyvtár története és ismertetése	39
<i>A)</i> Hittudomány	48
<i>B)</i> Bölcsészet és története	51
<i>Bb)</i> Aesthetika és művészettan	54
<i>Bc)</i> Neveléstudomány	57
<i>C)</i> Jogtudomány	61
<i>D)</i> Államtudományok	65
<i>E)</i> Görög és latin classicai irodalom	70
<i>Fa)</i> Angol szépirodalom	73
<i>Fb)</i> Francia szépirodalom	75
<i>Fc)</i> Olasz és spanyol szépirodalom	76
<i>Fd)</i> Német szépirodalom	78
<i>Fe)</i> Magyar szépirodalom	80
<i>Ga)</i> Egyetemes történelem	83
<i>Gb)</i> Vegyes történelem	85
<i>Gc)</i> Hazai történelem	90
<i>H)</i> Földirat és utazások	95
<i>I)</i> Természetrajz	100
<i>K)</i> Természettudományok	102
<i>L)</i> Gazdászat	106
<i>M)</i> Nyelvtudományok	110
<i>N)</i> Encyclopaediák	113
<i>O)</i> Vegyestartalmu könyvek és gúnyiratok	114
<i>P)</i> Vegyestartalmu folyóiratok, napilapok, naptárak, cím- tárak, alkalmi költemények és beszédek	115
<i>R)</i> Térképek	116
<i>S)</i> Zeneirodalom	117
Metszetgyűjtemény	118
A könyvtár régi kézírata: ősnymtatványai (incunabula): részint magyar nyelvű, részint külföldi nyelvű de magyarországi vonatkozású kiadványai, ritkaságai	123

IN HOC
CODICE CONTI
NETVR LIBER DE PR
INCIPE PER IOHANN
EM PONTANVM
COMPOSITVS

IOANNIS PONTANI AD ALFONSUM
CALABRIE, DUCEM DE PRINCIPE
LIBER FELICITER INCIPIT.

Publius Cornelio Sipi-
o Dux Alfonsi cui post
& virtute Affricano fu-
it cognomen cum sibi edi-
litem patenti Tribunus
plebis videret obsistere
q̄ nondum ad petendam
legittima ætas esset.

Sati inquit annorum
habeo si me quiritis
habilem facere volunt.
Fretus enim virtuti-
bus suis quæque ado-

pro timoratis ꝑscientijs.

re hominibꝫ in suis actibus nō ꝑꝑt se sꝫ vt vidētes glorificent deum. ⁊ ut libentius monita salutis accipiant. ¶ Neqꝫ tñ sum nescius qñ in predictis sepe cadit vilis questus atqꝫ simoniacꝫ vt si qꝫ habeat aliūde sufficientē vnde viuere possit iꝑe multiplicatꝫ sibi ꝑ talia opera spiritualia grādiōres diuicias supuacuas aut ꝑter necessarias aut suā beneficioꝝ pluralitatē causa rōnalis nō excusat.

Explicit feliciter Reformatoꝝ vite morūqꝫ ⁊ honestatis clericorꝫ saluberrimū cū fraterna quadā resipiscendi a vicijs exhortatiōe. ⁊ ad penitentiaz admonitione. cū expressiōe quorūdam signorꝫ ruine ⁊ tribulationis ecclesie. ⁊ cōmendatio vite communis clericorꝫ ac modus taliter viuentiū. In vꝫ be Basilea ꝑ Michaelē Furter impressorꝫ salubriter ꝑsumatū. Anno incarnatiōis dñice. M. cccc. xliiij. In Cathedra ꝑetri

